

Fredagen den 19 januari

Kl. 09.00–14.00

§ 1 Avsägelse

Talmannen meddelade

att *Beatrice Ask* (M) av sagt sig uppdraget som ledamot i konstitutionsutskottet,

att *Lena Asplund* (M) av sagt sig uppdraget som ledamot i försvarsutskottet,

att *Hans Wallmark* (M) av sagt sig uppdraget som suppleant i konstitutionsutskottet,

att *Maria Stockhaus* (M) av sagt sig uppdraget som suppleant i utrikesutskottet,

att *Dag Klackenberg* (M) av sagt sig uppdraget som suppleant i försvarsutskottet och

att *Eva Lohman* (M) av sagt sig uppdraget som suppleant i socialutskottet.

Kammaren biföll dessa avsägelse.

§ 2 Anmälan om kompletteringsval

Talmannen meddelade att Moderaternas riksdagsgrupp anmält *Dag Klackenberg* som ledamot i konstitutionsutskottet, *Beatrice Ask* som ledamot i försvarsutskottet, *Ida Drougge* som suppleant i konstitutionsutskottet, *Maria Stockhaus* som suppleant i civilutskottet, *Karin Enström* som suppleant i utrikesutskottet, *Lars Püss* som suppleant i försvarsutskottet och *Lena Asplund* som suppleant i socialutskottet.

Talmannen förklarade valda till

ledamot i konstitutionsutskottet

Dag Klackenberg (M)

ledamot i försvarsutskottet

Beatrice Ask (M)

suppleant i konstitutionsutskottet

Ida Drougge (M)

Prot. 2017/18:58
19 januari

suppleant i civilutskottet
Maria Stockhaus (M)

suppleant i utrikesutskottet
Karin Enström (M)

suppleant i socialutskottet
Lena Asplund (M)

Talmannen förklarade vald *under tiden den 29 januari–6 maj* till

suppleant i försvarsutskottet
Lars Püss (M)

§ 3 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2017/18:16 för torsdagen den 18 januari i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från försvarsutskottet.

§ 4 Anmälan om granskningsrapport

Talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till finansutskottet:
RiR 2018:2 Finansiell stabilitet – makrotillsyn på rätt sätt?

§ 5 Ärende för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Proposition
2017/18:78 till socialutskottet

*Svar på
interpellationer*

§ 6 Svar på interpellation 2017/18:309 om utökad verksamhet med regionala skyddsombud

Anf. 1 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA
JOHANSSON (S):

Herr talman! Lars Beckman har frågat mig om jag avser att utvärdera effekterna av den regionala skyddsombudsverksamheten innan regeringen lägger fram nya förslag gällande förändring av verksamheten, hur jag ser på det faktum att tillträdesrätt planeras ges till fackliga ombud även på arbetsplatser där medlemmar saknas och om jag hellre vill att fackliga organisationer får miljonbelopp i stöd för myndighetsliknande arbetsuppgifter än att man förstärker statliga myndigheter om det är oegentligheter på arbetsplatser som ska motverkas.

Staten lämnar varje år ett bidrag till den regionala skyddsombudsverksamheten. De regionala skyddsombudens uppgift är att aktivera och vara ett stöd för arbetstagsidan i det lokala arbetsmiljöarbetet, främst på mindre arbetsställen där det saknas skyddskommittéer. Sedan 2014 ska mottagarna av bidraget redovisa hur medlen har använts, till exempel antal regionala skyddsombud och antal besökta arbetsställen.

I mars 2017 överlämnade utredningen om arbetsmiljöregler för ett modernt arbetsliv sitt betänkande, som innehåller förslag om utökad tillträdesrätt för regionala skyddsombud. Betänkandet har remitterats, och ärendet bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Regeringen har förstärkt Arbetsmiljöverket kraftigt under mandatperioden, med en permanent ökning av myndighetens förvaltningsanslag på 85 miljoner kronor per år. Utöver det satsar regeringen 18 miljoner kronor per år under tre år för att utveckla metoderna för myndighetsgemensam kontroll för att motverka fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet.

Anf. 2 LARS BECKMAN (M):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret! Jag förutsätter att statsrådet i sitt nästa inlägg kommer att svara på de frågor som jag har ställt.

Herr talman! Det är inte varje dag som jag som moderat landar i slutsatsen att man borde förstärka privat verksamhet. Men när det gäller frågan om regionala skyddsombud skulle det faktiskt kunna vara rimligt.

Låt mig inleda med att berätta om min syn på företagsamhet och jobbskapare. Min uppfattning är att företag tar arbetsmiljö på ett mycket stort allvar. Under mina tio år i en näringslivsorganisation har jag aldrig träffat de onda företagen som Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och LO brukar gå och demonstrera mot på första maj.

Tvärtom – de företagare som jag har mött, och möter, tar arbetsmiljö på väldigt stort allvar. De vet att medarbetarna är oerhört värdefulla för att skapa en bra konkurrenskraft, om inte annat. De skapar en god trivsel och satsar mycket på utbildning.

Men finns det då usla arbetsgivare? Finns det arbetsgivare i Sverige som orsakar ohälsa? Ja, självfallet. Sådana finns såväl i privat sektor som – framför allt – i kommuner, landsting och stat.

Vad gäller sjukskrivningsstatistiken har regeringen satt upp ett mål om att man vill ha färre än nio sjukdagar per år och anställd. Om vi tittar på vilka arbetsgivare det är som orsakar ohälsa ser vi att kommunala arbetsgivare har 14,3 dagar per år, landstingen 12,7 dagar per år och statliga arbetsgivare, som är bäst i klassen av de offentliga arbetsgivarna, 10 dagar per år.

De privata företagen i Sverige har i stället färre än nio sjukdagar per år och anställd. Om vi bryter ned de privata arbetsgivarna en gång till och tittar på mikroföretagen, eller de minsta företagen, ser vi att de har en sjukskrivningsnivå som är mycket låg.

När det gäller de branscher där det, inte minst, jobbar väldigt många kvinnor, som äldreomsorgen, handikappomsorgen och hälso- och sjukvården, är sjukskrivningstalen i de privata företagen mycket lägre än i den offentliga sektorn.

Då kunde man tro att regeringen skulle tänka så här: Vi tittar på dem som är bäst i klassen – på de arbetsgivare som orsakar minst sjukfrånvaro. Vi stöttar dem och tar goda exempel. Vi kanske till och med privatiserar mer, eftersom sjukfrånvaron är låg, om det är en god arbetsmiljö vi vill ha.

Men denna regering har gjort precis tvärtom. Den har bedrivit ett kors-tåg mot de privata företagen i dessa sektorer. Det är mot den bakgrunden som jag har ställt denna interpellation om regionala skyddsombud.

Det är en verksamhet som kostar mycket pengar – ungefär 110 miljoner per år. Det är en verksamhet som över huvud taget inte är utvärderad. Både Ekonomistyrningsverket och Riksrevisionen har sagt att staten här använder väldigt mycket pengar men att det är oklart vilket utfall och vilket resultat denna verksamhet ger. I mitt nästa inlägg tänkte jag återkomma till just det.

Anf. 3 ALI ESBATI (V):

Herr talman! Jag får tacka för svaret från ministern. I detta fall kanske jag dock framför allt får tacka Lars Beckman, Moderaterna, för frågan. Det är bra att skillnader i politiken tydliggörs. Lars Beckman demonstrerar här på ett väldigt tydligt sätt ett monumentalt ointresse, gränsande till förakt, för arbetande människors arbetsvillkor. Detta gör han genom att misstänkliggöra och i princip vilja avskaffa en viktig och välfungerande del av skyddet för arbetsmiljön och arbetsvillkoren.

Det som samtidigt är lite trist är att vi även ser ett exempel på den väg som framför allt Moderaterna på senare tid har slagit in på, som innebär att man för in ett ganska betydande mått av ignorans och faktaförakt när man utformar sina politiska utspel.

Lars Beckman antydde att man inte vet någonting om hur det funkar med arbetsmiljöarbetet. I själva verket vet man massor, och man skulle kanske ha kunnat ha ännu mer kunskap om detta om inte den tidigare Rein-feldtregeringen hade lagt ned Arbetslivsinstitutet. Det görs dock en massa forskning, och man vet ganska mycket om arbetet där.

Beckman antydde också att det handlar om en massa pengar som går ut från staten för att bedriva ett oklart arbete. Faktum är dock att de fackliga organisationerna lägger till en massa pengar för att göra detta viktiga arbete. Det är LO-facken som skjuter till den största andelen, ungefär hälften. TCO står för ungefär lika mycket – några procentenheter mindre – medan det är lite annorlunda med Saco, som står för ungefär 10 procent själva.

Det är dock ett bidrag från de fackliga organisationerna till detta för samhället väldigt viktiga arbete. Man borde kunna diskutera om staten bör ge ytterligare pengar för att det här inte ska vara en sådan ekonomisk belastning för de fackliga organisationerna.

Att dessutom säga att det här skulle vara en del av en socialdemokratisk valapparat är förstås dels en skymf mot de personer som arbetar med detta, dels missvisande när det kommer till vad de regionala skyddsombuden gör, som ministern nämnde lite grann. Det handlar om att hjälpa till när de lokala skyddsombuden behöver hjälp och inte räcker till och kanske framför allt att hjälpa till att bygga upp lokala skyddskommittéer. Det är inte en del av en socialdemokratisk partiapparat eller valmaskin.

Låt oss bortse en stund från det oerhörda hyckleriet i att Lars Beckman i stället vill ge inspektörer mer av det jobbet, samtidigt som den tidigare

regeringen halverade Arbetsmiljöverkets anslag, till exempel. Men även om vi bortser från det kan vi konstatera att det är något helt annorlunda och kompletterande som skyddsombuden ute på våra arbetsplatser gör. Där handlar det inte om att bara stoppa saker när de är som farligast, utan om att arbeta konstruktivt med att förbättra det systematiska arbetsmiljöarbetet. Och det är väl ganska intressant och upplysande att Moderaterna och Lars Beckman har problem med just detta.

Anf. 4 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA
JOHANSSON (S):

Herr talman! Låt mig först säga vad generellt gäller arbetsmiljöarbetet att vi har mycket stora utmaningar när det gäller svensk arbetsmiljö. Vi har allvarliga sjukskrivningar, flest i skola, vård och omsorg. Vi har människor som dör på sina arbetsplatser, som går till jobbet och aldrig mer kommer hem. Det är fullkomligt oacceptabelt.

Den här regeringen kommer steg för steg att fortsätta förstärka arbetsmiljöarbetet tills vi kan nå en trygg arbetsplats för alla. Arbetet sker i mycket nära dialog med både arbetsgivarnas och arbetstagarnas organisationer, och jag bedömer att det är ett mycket gott samarbete däremellan.

Jag delar Lars Beckmans uppfattning att arbetsgivare i allmänhet tar arbetsmiljöarbetet på mycket stort allvar och vill bli bättre och bättre på arbetsmiljöarbetet. Däremot har inte alla alltid tillräcklig kunskap om detta. Det systematiska arbetsmiljöarbetet brister. Det fungerar som bäst när man får till ett systematiskt arbetsmiljöarbete ute på arbetsplatserna. Då har man ofta också ett bra samarbete mellan parterna, och det är detta som behöver förstärkas.

De regionala skyddsombuden får ett bidrag från staten, men facken betalar också själva. Deras uppgift är att vara ambulerande skyddsombud som granskar arbetsmiljön och föreslår förbättringar, att främja anställdas deltagande i arbetsmiljöarbetet, att få lokala ombud valda och fortsätta att stödja dessa och att främja det lokala arbetsmiljöarbetet, inte minst förbättra chefernas systematiska arbetsmiljöarbete. De redovisar hur de använder sina pengar enligt nio mätbara prestationer. I senaste mätningen kunde man se att de hade besökt 50 000 arbetsställen under 2016, vilket är långt mer än vad Arbetsmiljöverket förmår. Det finns 1 700 regionala skyddsombud, vilket motsvarar 300 årsarbetskrafter.

Om man skulle vilja ha en annan ordning än den med de regionala skyddsombuden och att i stället, som Lars Beckman säger, staten skulle ta över det kan jag bara konstatera att när Moderaterna hade ansvar för arbetsmiljöarbetet gjorde man kraftiga nedskärningar just av de statliga inspektionerna från Arbetsmiljöverket. Det var faktiskt vad ni gjorde och den politik som ni står för.

När det gäller det förslag som Lars Beckman tar upp har en utredning jobbat. Den är motiverad av att vi har allt fler utstationerade arbetstagare i Sverige. Jag välkomnar utstationerade arbetstagare i Sverige. Jag tycker att det är bra med rörlighet över gränserna. Därför arbetar jag för att vi ska ha goda villkor och ordning och reda för utstationerade arbetstagare i Sverige. Man ska ha rätt till svenska kollektivavtal – därför har vi rivit upp lex Laval – och man ska ha rätt till en bra arbetsmiljö.

Om man är utstationerad under en kortare tid i Sverige är det ganska naturligt att man inte går med i ett svenskt fackförbund. Det kan jag förstå.

Prot. 2017/18:58
19 januari

Svar på
interpellationer

Man jobbar en kortare tid i Sverige och kanske är med i ett fackförbund i sitt hemland.

Det här betyder att vi har en ny situation med arbetsplatser som i ökad utsträckning kommer att ha svenska kollektivavtal. Eftersom vi har ändrat lagstiftningen kan man nu kräva detta. Men också på de arbetsplatser där det av ganska naturliga skäl inte kommer att finnas medlemmar i ett svenskt fackförbund måste vi få till ett bra arbetsmiljöarbete, inte minst mot bakgrund av att det finns indikationer på att det skulle vara problem och svårigheter då det är många arbetstagare från olika länder och med olika språk som jobbar på samma arbetsplats.

Detta är bakgrunden till den utredning som jag tillsatte. Den är remissbehandlad och, som jag sagt, bereds i Regeringskansliet.

Anf. 5 LARS BECKMAN (M):

Herr talman! När det gäller ordning och reda på arbetsplatser och god arbetsmiljö är jag och statsrådet, Moderaterna och Socialdemokraterna, helt överens.

Som jag sa i mitt förra inlägg finns det dåliga arbetsgivare i Sverige. Det finns arbetsgivare som orsakar stor ohälsa, och dessa är de kommunala arbetsgivarna, landstingsarbetsgivarna och de statliga arbetsgivarna. De privata arbetsgivarna har redan nått de mål som regeringen satte upp till 2020.

Herr talman! Det går lite trögt för regeringen att förbättra arbetsmiljön. Man har nämligen lagt sin energi på fel sak, och det är ett jätteproblem. Man borde väl rimligen ha vidtagit åtgärder och gjort insatser där ohälsan är som störst. Man har bedrivit ett korståg mot de arbetsgivare som har lägst sjukfrånvaro, och det är ett problem.

Herr talman! När det gäller regionala skyddsombud är jag orolig över den sammanblandning som sker mellan fackliga roller och myndighetsutövande arbetsuppgifter. Och jag ska villigt erkänna att det inte är varje dag som jag som moderat har kommit fram till att det kanske vore bättre att ha en fullt ut statlig verksamhet än att ha en privatiserad. Annars brukar det vara så att jag och kommunisterna har motsatta uppfattningar här i talarstolen. Men när det gäller myndighetsutövning är det rimligt att ha klara roller i samhället, att veta vem som gör vad.

Herr talman! Det är inte skattebetalarnas förening som granskar deklARATIONER, utan det gör Skatteverket – bara för att ta ett exempel. Jag hade tänkt ta Arbetsmiljöverket som det goda exemplet i den här interpellationsdebatten och säga att Arbetsmiljöverket är opartiskt och opolitiskt och att de bedriver seriösa kampanjer. Men tyvärr kom de med ett spel, The Boss, som jag har framställt en skriftlig fråga om till ministern och som var direkt olämpligt förolämpande mot Sveriges företagare. Spelet drogs sedan tillbaka efter en omfattande kritik från alla de företagare som inte kände igen sig i det som Arbetsmiljöverket försökte påskina. Men om LO hade haft den här kampanjen, är det någon som tror att LO hade dragit tillbaka den? Nej, naturligtvis inte.

LO får 82 miljoner per år av regeringen. Det är en sammanblandning, och man vet egentligen inte vem som är facklig representant eller regionalt skyddsombud. LO har gett tillbaka 30 miljoner. Jag läste en artikel där det stod: Vi i LO kommer att kampanja för Socialdemokraterna och kommer

att skänka 30 miljoner till Socialdemokraterna. Man vet inte om de 30 miljonerna kommer från de 82 miljoner som regeringen med en annan hand ger. Jag tycker att det är en olycklig sammanblandning av opinionsbildningsarbete och myndighetsutövandeliknande arbete.

Jag tycker att det vore bättre att man tittar på en modell med arbetsmiljökonsulter, eller om man kallar det någonting annat, och ger de 110 miljonerna till Arbetsmiljöverket och säger att det här är myndighetsutövandeliknande som borde bedrivas just av myndigheter och inte av privata intresseorganisationer. Det vore en renodlad roll.

I mitt sista inlägg ska jag ge några personliga exempel på hur LO har agerat när jag har velat tala om arbetsmiljö, till exempel med Transport om vad en kilometerskatt betyder för arbetsmiljön för en redan hårt utsatt åkerinäring. Men Transport var väldigt tydliga med att de inte vill träffa en moderat och tala om arbetsmiljö med en moderat, och det är till dem ni ger 82 miljoner kronor.

Anf. 6 ALI ESBATI (V):

Herr talman! Det är inte så att LO får 82 miljoner till att göra vad man vill med. Det är tvärtom så att LO skjuter till 78 miljoner för att kunna bedriva det viktiga arbetet med regionala skyddsombud. Det är mycket pengar. Kanske borde det vara betydligt mindre och staten ha ett större ansvar för detta viktiga arbete.

Det är svårt att hålla en intellektuellt rimlig nivå när Lars Beckman drar igång sina frågeställningar, men jag ska ändå försöka.

Det som utredningen pekar på – förutom det som ministern var inne på som skäl, alltså att vi har utstationerad arbetskraft i Sverige – är att det sker en förändring av arbetsmarknaden i Sverige. Tidigare arbetade många fler inom industrin, och där fick man med tiden ett välorganiserat arbete med arbetsmiljön – mycket beroende på att man har haft starka fackliga organisationer som har kunnat ta ett stort ansvar för detta.

Lars Beckman tar upp att alla arbetsgivare inte är usla. Nej, givetvis inte. Men poängen med detta arbete är att man inte bara kommer in när något hemskt händer eller när någon har gjort något uselt, utan att man systematiskt tillsammans, ibland i konflikt men ofta i samverkan, ser till att förstärka arbetsmiljöarbetet. Det har gett resultat. Olyckorna i svensk industri har minskat kraftigt.

Vad utredningen pekar på är att vi i dag har fler personer som jobbar på små arbetsplatser och fler personer som har atypiska, otrygga anställningsformer. Då gäller det att se till att arbetsmiljöarbetet också kan nå dem. En del i det vore att ge ökad tillträdesrätt till de regionala skyddsombuden.

Anf. 7 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Det är frestande att lägga sig på samma nivå som Lars Beckman. Låt mig dock konstatera att Moderaterna kritiserar befintligt arbetsmiljöarbete, både från myndigheten och från skyddsombuden, och inte har några egna förslag på vad de vill göra i stället. När de hade ansvaret gjorde de kraftiga nedskärningar av alla resurser till arbetsmiljöarbetet, både till inspektioner och till forskning för att få ökad kunskap.

Lars Beckman lyfter fram den offentliga sektorn, framför allt välfärdssektorn, där vi har stora problem med sjukskrivningar. I den sektorn är det ovanligt med regionala skyddsombud, för här har vi hög organisationsgrad och i allmänhet skyddskommittéer. Regionala skyddsombud jobbar nästan inte alls i den sektorn. Här är det andra saker som behöver göras och som vi också gör.

Moderaternas förslag är sänkt skatt, mindre resurser och färre anställda i den gemensamma sektorn. Det är klart att om vi har större klasser, större barngrupper, lägre bemanning på äldreboenden och färre anställda i sjukvården går det att ha bra arbetsmiljö – men inte blir det lättare.

När det gäller de regionala skyddsombuden redovisar facken hur de använder resurserna. Den redovisningen kom senast in för 2016. De redovisar enligt nio olika kriterier.

Låt mig ställa en fråga till Lars Beckman, som här lite svepande miss-tänkliggör det arbete som skyddsombuden bedriver. Vad är Lars Beckmans förslag på hur vi ska få ett bra arbetsmiljöarbete på de nya typer av arbetsplatser som uppstår, med utstationerad arbetskraft?

Det är inte rimligt att kräva att de ska organiseras i ett svenskt fackförbund. Det är kanske inte de svenska fackens huvuduppgift att organisera utstationerad arbetskraft som i genomsnitt jobbar två månader i Sverige. Vi måste dock säkerställa att vi har ett gott arbetsmiljöarbete också på dessa arbetsplatser.

Vad är Lars Beckman förslag på hur detta ska lösas?

Anf. 8 LARS BECKMAN (M):

Herr talman! Låt mig vara tydlig igen. Jag började med att säga att det inte är varje dag som jag som moderat kommer till slutsatsen att man borde förstatliga privat verksamhet. I varje anförande har jag sagt att man ska till sig av de synpunkter som finns och att det kan finnas en sammanblandning mellan den fackliga rollen och den myndighetsliknande uppgiften. Vi kanske ska ha oberoende arbetsmiljörådgivare som har till uppdrag att stödja småföretagens arbetsmiljöarbete. Dessa rådgivare ska givetvis kopplas till Arbetsmiljöverket.

År 2014 ville jag träffa Transport och prata arbetsmiljöarbete. Jag ville veta hur en kilometerskatt skulle påverka deras medlemmars arbetsmiljö. De arbetade redan i en hårt stressad situation med korta deadliners, och regeringen hade som vallöfte att införa en kilometerskatt. Jag kontaktade Transport och sa att detta var en viktig fråga och att jag var mycket engagerad i arbetsmiljöfrågor, och Transport svarade: Du är moderat, så vi vill inte träffa dig. Det är givetvis inte rimligt.

Det handlar om statliga medel, 110 miljoner per år, och både Ekonomistyrningsverket och Riksrevisionen har pekat på att det finns oklara effekter, oklar uppföljning och en sammanblandning av olika roller. Då vore det logiskt att göra detta till en statlig verksamhet under Arbetsmiljöverkets flagg. Då blir det ordning och reda, och det blir tydligt för företagaren att när Lars Beckman kommer till företaget är han där som representant för Arbetsmiljöverket och inte som facklig förtroendevald – bara för att ta ett exempel.

Vi är överens om att vi vill ha ordning och reda på arbetsmarknaden och god arbetsmiljö, men den ordning som är i dag är inte rimlig.

Anf. 9 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA
JOHANSSON (S):

Herr talman! När Moderaterna ansvarade för arbetsmiljöarbetet gjorde de kraftiga nedskärningar av resurserna till just inspektionerna. Då argumenterade dåvarande minister för att det nog gick att ha bra inspektioner med mindre resurser. Samtidigt ökade ohälsan i arbetslivet, och det var en allvarlig utveckling vad gällde olyckor i arbetslivet.

Moderaterna har aldrig prioriterat arbetsmiljöarbetet och aldrig avsatt de resurser som krävs. Det är sanningen. Ni har heller aldrig prioriterat resurser till välfärden eller till att ha tillräckligt många anställda i välfärden så att det är möjligt att ha en rimlig arbetssituation.

Skyddsombud och inspektörer kan ge råd och gör det. De fungerar som rådgivare. Men det är inte deras enda roll. De är också skarpa maktutövare, och det behövs för att säkerställa att vi kommer till rätta med de stora problemen med att människor faktiskt skadas allvarligt och dör på våra arbetsplatser. Detta kommer inte att underlättas av att man ger sig på de regionala skyddsombudens viktiga arbete.

Jag och den regering jag företräder kommer att fortsätta att lägga fram förslag för att förstärka arbetsmiljöarbetet och skyddsombudens verksamhet.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 7 Svar på interpellation 2016/17:620 om polisutbildningen i Umeå

Anf. 10 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Edward Riedl har frågat mig hur jag ser på utvecklingen och vilka åtgärder jag planerar att vidta för att fylla polisutbildningen i Umeå.

Jag kan inledningsvis konstatera att otryggheten i Sverige är ojämnt fördelad. Boende i utsatta områden är mer otrygga än andra, och kvinnor är generellt mer otrygga än män.

Regeringen har presenterat ett långsiktigt reformprogram för att stärka utsatta områden och minska segregationen i landet. Programmet innehåller åtgärder inom en mängd områden, bland annat brottsbekämpning.

Regeringen har dessutom presenterat ett nationellt brottsförebyggande program, Tillsammans mot brott, som poängterar vikten av att fler aktörer än rättsväsendet engagerar sig i det brottsförebyggande arbetet för att det ska bli effektivt.

För att öka tryggheten anser regeringen att det också behövs fler poliser. Jag vill särskilt betona att regeringen har fördubblat antalet antagna till polisutbildningen i förhållande till den förra regeringen. År 2014 antogs 689 studenter till polisutbildningen, och 2017 antogs 1 398.

Den förra regeringen lät utbilda alltför få poliser, vilket nu ställer till problem. För att öka antalet poliser i linje med den nuvarande regeringens ambition kommer vi därför att få ligga kvar på högre utbildningstal en lång tid framöver.

Enligt Polismyndigheten har det varit svårt att få studerande att söka till polisutbildningen i Umeå. De som antas till polisutbildningen får lämna önskemål om vid vilket lärosäte de önskar studera. För att få så många som

Prot. 2017/18:58
19 januari

Svar på
interpellationer

möjligt att påbörja utbildningen går Polismyndigheten de sökande till mötes i den utsträckning som det är möjligt, men fler söker sig alltså till Linnéuniversitetet och Södertörns högskola än till Umeå universitet.

Polismyndigheten arbetar aktivt för att bredda rekryteringen och attrahera rätt sökande till polisutbildningen. Arbetet behöver dock intensifieras. Därför beslutade regeringen den 20 juli att ge Polismyndigheten i uppdrag att stärka kompetensförsörjningen, bland annat antagningsprocessen. I uppdraget ingår också att undersöka förutsättningarna för att etablera två nya polisutbildningar, en i södra och en i västra Sverige. Befolkningstätheten i dessa regioner talar för att det kommer att gå lättare att fylla utbildningsplatserna.

Dessutom ska myndigheten enligt uppdraget genomföra en rekryteringskampanj med syfte att öka intresset för polisyrket och därmed öka antalet studerande som fyller platserna på utbildningen. Uppdraget ska redovisas den 23 maj 2018.

Regeringen har således redan vidtagit flera åtgärder både för att minska utsattheten för brott och för att säkra Polismyndighetens kompetensförsörjning. Regeringens utgångspunkt är naturligtvis att inga platser ska stå tomma på polisutbildningen, och jag kommer att följa utvecklingen noga, bland annat i Umeå.

Anf. 11 EDWARD RIEDL (M):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret på min interpellation!

Jag kan precis som ministern konstatera att otryggheten breder ut sig i vårt land. Jag tänker inte skylla denna utveckling bara på den nuvarande regeringen, utan det är givetvis många faktorer som ligger till grund för det vi ser hända. Däremot är det den sittande regeringens ansvar att hantera de problem som finns i dag.

Vi har behov av fler poliser; det tror jag att alla partier i Sveriges riksdag är helt överens om. Frågan är snarare hur vi ska få fler poliser. Jag ser egentligen två delar i detta. Den ena delen är att få poliser som är färdigutbildade och som i dag arbetar som poliser att stanna kvar i yrket. Den andra delen är att se till att de utbildningsplatser vi har på de tre utbildningsorterna fylls med behöriga studenter. Dessa två delar kommer tillsammans att göra att vi får fler poliser över tid.

Herr talman! Min kritik mot regeringen är att vi har färre poliser i dag än vad vi hade 2014, när regeringen tog över. Vi hade över 20 000 poliser 2014, när siffrorna summerades, men när år 2017 summerades hade vi strax under 20 000 poliser. Man kan tycka att detta inte är så farligt, men problemet är att utmaningarna i dag är betydligt större än för tre och ett halvt år sedan. Poliserna har en helt annan situation att hantera, och de är färre. Om man därtill lägger att befolkningen har ökat och tittar på hur många invånare det går på varje polis ser man att utvecklingen är ännu mer dramatisk och går åt fel håll. År 2014 hade man 486 medborgare per polis. År 2017 – efter tre och ett halvt år med socialdemokratisk och miljöpartistisk regering – kan man summera 512 invånare per polis. Det går åt fel håll.

Det är anmärkningsvärt att regeringen inte har lyckats bättre. Man har ambitionen, och man har sagt att man är beredd att tillföra pengar för att möta utmaningarna. Ändå går utvecklingen åt precis fel håll.

Herr talman! Jag ställde en fråga till ministern när det gäller polisutbildningen i Umeå och vad ministern avser att göra för att fylla platserna där. Jag tolkar svaret nu, och ministern får gärna säga till om jag tolkar honom fel.

Jag blir något provocerad, för jag tolkar ministrarnas svar på det sättet att det bor för få människor i Norrland och att det därför inte går att få tillräckligt många sökande. Det skulle alltså vara att man inte vill utbilda sig i Umeå som ligger bakom. Jag tror snarare att låga löner och ett stort missnöje med den nuvarande polisledningen är de förklaringar som går att finna både till att vi har historiskt stora avhopp från poliskåren och till att vi har en situation där vi inte fyller utbildningsplatserna. Jag tror att detta är problemet, inte att en av de tre utbildningsorterna finns i Norrland.

Jag tolkar ministern som så att det är bättre att utbilda poliser i södra Sverige än i Norrland. Detta tycker jag är olyckligt, inte minst eftersom Södertörn och Växjö, där de två andra polisutbildningarna finns, har haft fullt antal sökande vid två av de åtta senaste kursstarterna. Det är alltså problem med att fylla polisutbildningen även på andra håll, och det är detta som är ministrarnas ansvar. Lösningen är inte att flytta utbildningsplatser från Norrland till andra delar av landet, utan lösningen är att ta tag i grundproblemet.

Anf. 12 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Edward Riedl är missnöjd med att det går för få polisstudenter i Umeå. Det kan jag hålla med om; jag skulle gärna se ännu fler polisstudenter i Umeå och också i Växjö och Stockholm. Men sanningen, Edward Riedl, sett till siffrorna, är att det just nu går fler polisstudenter i Umeå än vad det har gjort på tio år. Du får söka dig tillbaka ända till 2008 för att hitta lika många polisstudenter i Umeå som vi har just nu. År 2008 gick det 285 polisstudenter i Umeå, och just nu går det 231.

Ni hade den absoluta bottenivån för polisutbildningen i Umeå. Den uppnåddes under Beatrice Asks tid som justitieminister. Då gick det nämligen bara 59 polisstudenter i Umeå. Jag vet inte om Edward Riedl tog upp detta med den dåvarande regeringen eller om han ens satt i riksdagen vid den tidpunkten. Om vi ser på detta har alltså vi en ökning i Umeå från 59 år 2010 till 231 nu. Vad beror detta på? Jo, det beror på att vi nu utbildar dubbelt så många poliser totalt sett i riket som vad Moderaterna gjorde under sin tid. Vi har skalat upp totalt sett. Ni utbildade ungefär 600–700 poliser totalt per år under era sista år, och nu är det alltså över 1 300 sammantaget. En del av dessa går som sagt i Umeå.

Hur får vi fler poliser? Jag tror att vi är inne på precis samma spår: Vi behöver utbilda fler, vi behöver återrekrytera en del av dem som har lämnat kåren och vi behöver behålla fler. Det är dessa tre åtgärder man måste vidta. Dessutom måste man försöka bygga bort de flaskhalsar som finns i rekryteringsprocessen.

Ett problem under er regeringstid var att ni lade ned värnplikten – ni avskaffade den. Det innebar att ni skalade ned Totalförsvarets rekryteringsmyndighet. Det är den som gör de psykologiska tester som sedan ligger till grund för antagningen till polisutbildningen. Detta har inneburit att vi utöver att skala upp polisutbildningen också har fått skala upp Totalförsvarets rekryteringsmyndighet.

Ett bekymmer de senaste åren har varit att det helt enkelt är för få psykologer anställda på Rekryteringsmyndigheten. Detta har vi nu byggt bort. Från och med den antagning som sker till våren kommer man att kunna testa alla behöriga studenter som ansöker. Vi har ett ganska högt söktryck på polisutbildningen: Nästan 10 000 söker varje gång vi startar nya utbildningsstillfällen. Vi bygger nu bort detta: Rekryteringsmyndigheten har ökat antalet anställda i denna verksamhet från 130 till 200 på bara ett år.

Det tar lite tid att vända den utveckling som fanns när vi tillträdde, där man under många år hade en alldeles för låg utbildningstakt. Nu är vi på väg att göra det, men jag tror att vi skulle behöva komma upp ytterligare. Vi har 1 300 nu, men jag tror att vi skulle behöva komma upp i att ta in ungefär 2 000 studenter sammantaget per år. Det är därför vi startar i Väst-sverige och i Malmö. Det handlar inte om något slags konkurrenssituation gentemot Umeå, utan det handlar om att kunna starta på ställen som vi tror kommer att locka ännu fler sökande än vi redan har.

Jag tror att vi är helt överens om att vi måste bygga ut polisens kostym de kommande åren. Då är det en stor del att öka utbildningstakten.

Anf. 13 EDWARD RIEDL (M):

Herr talman! Detta har man hört i varenda debatt i kammaren sedan regeringen tog över: Allt är den förra regeringens fel. Det slutar aldrig. Tre och ett halvt år har gått, och allt som är problematiskt är den förra regeringens fel – allt!

Om jag ska vara uppriktig tror jag, herr talman, att väljarna runt om i Sverige förtjänar en regering som faktiskt tar ansvar för den tid som den sitter och inte försöker hitta syndabockar i historien, vilket jag tror är mycket olyckligt. Men det är snart val, och då får väljarna en chans att korrigera detta.

Som jag sa, och som jag noterar att ministern också har konstaterat, behövs det fler poliser. Då är frågan vad man ska göra för att få fler poliser. Då har jag identifierat två delar. Den ena är att få poliser som i dag finns i yrket att stanna kvar. Den andra är att utbilda fler. Hur gör vi då detta? Låt mig återkomma till det.

När ministern säger att det tar tid att vända den negativa utvecklingen från den förra regeringen vill jag bara påminna den som lyssnar om att man inte är på väg åt rätt håll. Problemet är att det i dag finns färre poliser än när denna regering tillträdde. Det har alltså slutat så pass många poliser på grund av missnöje med ledning och missnöje med löner att det i dag är färre poliser än när ni tog över regeringsmakten. Trots att det utbildas fler poliser är det färre poliser som finns där ute. Om man dessutom lägger till befolkningsutvecklingen blir detta än mer dramatiskt, och antalet poliser har minskat väldigt mycket. Från att det har varit 486 invånare per polis är det i dag 512 invånare per polis.

Det sägs att alla siffror pekar åt rätt håll, och minister efter minister står i denna talarstol och talar om att man har vänt utvecklingen. Ja, ni har vänt utvecklingen. Men problemet är att ni är på väg nedåt. Det är detta som är problemet, herr talman.

Om jag ska ge ministern ett par tips från talarstolen tror jag att högre polislöner är en del av lösningen. Sedan ni tog över regeringsmakten har nämligen 3 000 av 20 000 poliser lämnat yrket. Polislönerna är en mycket stor del av detta. En annan del är ett kraftigt missnöje med den polisledning

som finns. Detta är sådant som regeringen har möjlighet att faktiskt påverka.

Detta är mina tips till ministern om han faktiskt på allvar vill åtgärda det som är problemet, alltså att det blir färre poliser totalt sett och att det blir fler invånare per polis. Då kan man vända utvecklingen åt rätt håll, det vill säga inte vara på väg ned i källaren.

Anf. 14 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Om jag inte har förstått det fel handlar denna interpellation om polisutbildningen i Umeå, och Edward Riedl är missnöjd med att det går för få på polisutbildningen i Umeå. Jag pekar på att det nu går fler polisstudenter än på tio år just i Umeå. Jag vill ha fler där. Men att påstå att det går åt fel håll när det gäller polisutbildningen i Umeå är faktiskt fullständigt fel.

År 2010 tog ni, som sagt, in 59 polisstudenter i Umeå. Stod Edward Riedl då i talarstolen och klagade på Beatrice Ask om detta? Det gjorde han sannolikt inte.

Sedan vi tillträdde har vi skalat upp utbildningen totalt sett, vilket naturligtvis också har inneburit ökningsår för Umeås räkning. År 2015 togs det in 142, 2016 togs det in 185 och 2017 togs det in 231. Det är detta som denna interpellationsdebatt handlar om.

När jag hör Edward Riedl resonera här tror jag faktiskt inte att han riktigt har haft koll på dessa siffror. Han har bara sett att vi behöver ha lite fler i Umeå, men han har inte koll på att det faktiskt har varit en kraftig ökning av polisstudenter just i Umeå. Det är fler än på tio år.

Jag håller helt och hållet med om att vi måste förbättra arbetsvillkoren, satsa mycket på polisen och se till att återrekrytera fler till polisen. Det är just därför som vi nu går in med de största satsningarna på polisen som någon regering har gjort under de senaste 20 åren, alldeles oavsett partifärg. Det handlar om 2 miljarder kronor nästa år, 2,3 miljarder kronor året därpå och 2,8 miljarder kronor 2020. Det finns ingen regering som har gått in med lika mycket pengar som vi gör nu. Det kan vi göra på grund av att vi har statsfinanserna i ordning och att vi har gott om stora överskott. Därmed prioriterar vi verksamheten. Vi prioriterar andra offentliga verksamheter också, men polisen är en stor del av detta.

När det gäller polislönerna vet Edward Riedl mycket väl hur vår arbetsmarknadsmodell ser ut. Lönefrågorna ligger på parterna. Vi sitter inte här i riksdagen och bestämmer hur mycket olika grupper ska ha i lönekuvertet. Det gör vi inte för någon. Och det gör vi inte heller för poliserna, utan detta ligger på parterna.

I går såg vi hur parterna när det gäller polisen tog det ansvar som de har, nämligen att komma överens om ett löneavtal som ska gälla de kommande två åren. Det är ett löneavtal som innebär att poliserna får mer i lönehöjning än vad övriga grupper får. Deras löneutveckling kommer att ligga över det så kallade märket. Det är ett löneavtal som dessutom innebär att man satsar speciellt på poliser i yttre tjänst och på poliser i de utsatta områdena. Det är dessutom ett löneavtal som ger mest i början av perioden, det vill säga att det är framtungt. Det blir ett större lönelöft i början av perioden. Detta är precis det som parterna har kommit överens om. Det sker under vår period, inte under er period. Men vi lägger oss inte i lönebildningen. Det är faktiskt parternas ansvar.

Prot. 2017/18:58

19 januari

Svar på
interpellationer

När man har klarat ut lönefrågan tror jag att detta tillsammans med de stora satsningar som vi gör när det gäller ekonomin för Polismyndigheten och tillsammans med utbyggnaden av Rekryteringsmyndigheten – som nu kan testa alla behöriga sökande, vilket inte har varit möjligt tidigare eftersom ni skar ned så mycket på Rekryteringsmyndigheten – kommer att göra att vi kan åstadkomma den vändning som vi vill ha. Vi startar också, som sagt, två nya polisutbildningar i Malmö och i Västsverige. Då breddar vi rekryteringsunderlaget ytterligare, eftersom vi kommer att få ännu fler sökande från dessa regioner. Då kommer vi att kunna klara detta.

Anf. 15 EDWARD RIEDL (M):

Herr talman! Uppriktigt sagt tror jag att det var ministern som inte lyssnade på vad jag sa. Jag ska därför försöka upprepa det. Det är ett klassiskt knep att försöka låtsas att den som man debatterar med inte talar om rätt saker.

Min kritik av denna regering handlar om att det i dag är färre poliser efter att ni har suttit vid regeringsmakten i tre och ett halvt år än när ni tillträdde. Trots att ni står i talarstolen och talar mycket vackert om hur mycket ni satsar, hur mycket ni utbildar och hur mycket ni gör är problemet att det i dag är färre poliser än när ni tillträdde. Om man räknar in befolkningsökningen är detta en dramatisk utveckling åt helt fel håll. Det var detta jag sa.

Jag frågade ministern om polisutbildningen i Umeå, eftersom det är en av de tre polisutbildningar som vi har i Sverige. Jag konstaterar också att vi har problem att få sökande även till Södertörn och Växjö. Vid två av de senaste åtta kursstarterna har det varit fullt där. Vi har helt enkelt problem på samtliga polisutbildningar. Det är det som är viktigt i debatten.

Det finns inget egenvärde i detta. Varför är det viktigt för mig och Moderaterna att se till att utbildningsplatserna fylls? Jo, därför att det är en del i att vi ska få fler poliser. Det finns inget självändamål i det om man inte försöker uppnå någonting.

Ministern säger att lönefrågan är parternas ansvar. Då är mitt svar när det gäller problemet följande. Om man har en arbetsgivare, om 3 000 av 20 000 poliser har lämnat polisyrket under era tre och halvt år och om vi inte fyller utbildningsplatserna, då fungerar inte nuvarande modell särskilt bra eftersom det blir färre poliser. Därför har vi moderater sagt att vi vill höja polislönerna kraftigt och att vi vill byta polisledning. Det är ett sätt att faktiskt åtgärda dessa problem. Ni är nämligen på väg åt fel håll. Det är färre poliser i dag än när ni tillträdde, och utmaningarna är långt mycket större. Det är problemet.

Anf. 16 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Om ni ville ha fler poliser, varför utbildade ni då så få? Då är vi åter tillbaka till att ni utbildade 600–700 per år samtidigt som 400–500 poliser går i pension varje år. Var och en förstår att det är en alldeles för liten marginal. Man kan inte ha så låg utbildningstakt.

När det gäller de andra delarna, både arbetsvillkor och löner, har jag tittat på löneutvecklingen under er tid. Den var sannolikt inte strålande. Ni gjorde i praktiken ingenting för att förbättra arbetsvillkoren.

Lönefrågorna ligger på parterna och ska ligga där. Vi kan inte ta dessa frågor till riksdagen och bestämma vilka lönepåslag olika yrkesgrupper

ska ha. Då kommer vi snart att få sitta här och bestämma vilka löner varenda yrkesgrupp ska ha. Det blir helt ogörligt. Det förstod Moderaterna under sin regeringstid. Då förstod Moderaterna hur arbetsmarknadsmodellen fungerar. Nu låtsas ni som om ni inte begriper detta, det vill säga att lönebildningen ligger på parterna. Men ni vill ta den till riksdagen. Nej, så kan man faktiskt inte göra. Då hamnar man i ett moras, där man så småningom får sitta och bestämma löner för yrkesgrupp efter yrkesgrupp. Det kommer inte att fungera.

Vi utbildar nu dubbelt så många poliser som Moderaterna gjorde. Vi har byggt ut polisutbildningen i Umeå kraftigt. När det gäller era tal, Edward Riedl, var ni nere och vände på 59 polisstudenter år 2010, och nu finns det 231 polisstudenter i Umeå. Vi kommer att fortsätta med detta. Jag sa att vi just nu har 1 300 som går polisutbildningen, och jag tror att vi ska upp i en utbildningstakt på 2 000. Vi startar två nya polisutbildningar. Jag är rätt övertygad om att en stor del av de nya som kommer att påbörja polisutbildningen också kommer att söka sig till Umeå.

Vi kommer att ligga kvar på dessa höga tal, och jag tror att både jag och Edward Riedl ser fram emot att vi kommer att kunna fortsätta att öka utbildningstakten.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2017/18:45 om skydd för kritisk infrastruktur

Anf. 17 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Edward Riedl har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att stärka säkerheten på våra tåg och hur jag ser på hotet från terrorismen mot Sverige.

Det främsta terrorisshotet i Sverige i dag kommer från aktörer inspirerade av al-Qaida eller närbesläktade organisationers ideologier. Regeringen har också konstaterat att internet och sociala medier är centrala verktyg för den globala al-Qaidainspirerade rörelsen i spridandet av propaganda. Det är ingen nyhet att företrädare för denna rörelse har uppmanat till attentat utförda med relativt enkla medel.

Regeringen beslutade sommaren 2015 att anta en ny svensk strategi mot terrorism. Strategin är en plattform för regeringens långsiktiga arbete och beskriver hur vi möter hotet. Samtidigt ska det finnas en flexibilitet att möta en förändrad hotbild. Att det fortsätter att begås terroristattentat i världen visar att vi behöver följa utvecklingen noga. En tydlig uppföljning av strategin är därför en viktig del i arbetet.

En målsättning i strategin är att skyddet för människor, funktioner och anläggningar ska vara starkt. Regeringen vidtar åtgärder för att stärka säkerheten specifikt inom järnvägen. Under våren inleddes ett arbete i järnvägssektorn för att på ett systematiskt sätt identifiera risker och sårbarheter samt åtgärder för att bemöta dessa. I våras inrättades också det nationella rådet för järnvägs- och kollektivtrafikskydd som koordinerar arbetet. Även på EU-nivå finns ett liknande kompletterande samordningsarbete för skyddsfrågor inom landtransportområdet. Regeringen har dessutom i bud-

getpropositionen föreslagit en satsning på sammanlagt 138 miljoner kronor under perioden 2018–2020 i syfte att öka säkerheten och tryggheten vid stationerna.

När det gäller enskilda hot och händelser är det upp till de ansvariga myndigheterna att hantera dem. Det är Säkerhetspolisen som har huvudansvaret för att upptäcka och förhindra terroristattentat i Sverige.

Jag följer självfallet utvecklingen både här hemma och internationellt och är beredd att överväga ytterligare åtgärder som en följd av det löpande arbetet mot terrorism.

Anf. 18 EDWARD RIEDL (M):

Herr talman! Jag tackar än en gång ministern för svaret.

Som jag beskrev i min interpellation publicerade al-Qaida under sommaren 2017, för första gången på rätt länge, återigen sin tidning. Där hade man relativt detaljerade instruktioner för hur man skulle begå terrorhandlingar, och det man främst lyfte fram var hur man skulle göra tåg, stationslägen, spår och annat till måltavlor för nya attacker runt om i Europa och västvärlden.

I Sverige informerade Myndigheten för samhällsskydd och beredskap övriga myndigheter på det sätt som det ska göras. Gott så! Trafikverket tog sin del av ansvaret och informerade också de olika aktörerna för att höja säkerhetsnivån kring detta. Hotet kom sommaren 2017 – på ett relativt tydligt sätt, får man väl ändå uttrycka. Det var inte specifikt riktat mot något enskilt land utan handlade mer om hur man som terrororganisation vill jobba. Sverige är tyvärr också ett av de länder som lever med denna risk.

Jag har försökt sätta mig in i hur regeringen har agerat. Det är mycket möjligt att jag har fel, herr talman, och då kan ministern korrigeras mig. Men om jag förstår det hela rätt gick det från en rätt skarp varning fyra månader, och sedan kallade regeringen till någon form av rundabordssamtal i december. Sannolikt har det hänt mer på vägen, och det får ministern gärna beskriva.

Det jag vill lyfta fram är att trafikutskottets majoritet, där även Socialdemokraterna har ingått, redan för ett par år sedan varnade om just hotbilden mot tåg. Vi har upprepat den hotbild vi ser, och vi har sagt att regeringen bör beakta detta. Då kan vi ställa frågan till regeringens representant som befinner sig här i kammaren hur man under dessa två år har jobbat med just hotbilden mot tågen efter att trafikutskottet lyft fram den. Hotbilden på området har också stärkts ytterligare.

Jag vill fråga ministern i vilka forum detta diskuteras inom regeringen, herr talman. Det kan nämligen också vara viktigt för den som lyssnar; inte minst efter en annan händelse i somras kan det vara intressant att veta vilka som deltar i den här typen av samtal. Diskuteras detta i säkerhetsrådet i regeringen? Förs samtalen på andra sätt i regeringen? Vilka ministrar är involverade i samtalen? Är statsministern involverad i den här typen av samtal?

Anf. 19 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Under den här perioden har vi bedrivit ett omfattande arbete mot terrorism, både för att bekämpa och förebygga den. Till grund för det ligger de två blocköverskridande överenskommelser som tillsammans

innehåller 29 åtgärds punkter. Moderaterna har varit och är med i samtalen, och vi har kommit överens om dessa 29 åtgärder.

Det har varit hög tid att genomföra en stor del av dem. När jag klev in på Justitiedepartementet efter valet 2014 var en av de första frågorna jag ställde till tjänstemännen: Vad har ni gjort för att kriminalisera terroristresorna? Det handlar om att folk åkte till Syrien och Irak och krigade för IS. Det peakade ju 2013–2014, då det var störst antal. Jag frågade vad man gjort för att kriminalisera detta, och man fick säga att det inte fanns ett enda papper skrivet. Den förra regeringen hade inte gjort någonting för att kriminalisera terroristresor.

Det var alltså en av de första saker vi fick ta tag i – att starta en utredning om detta och se till att kriminalisera resorna. Det har vi gjort nu. Vi har också utvidgat kriminaliseringen av finansiering av terrorism. Vi har gjort det kriminellt att ta emot utbildning. Tidigare var det bara kriminaliserat att *ge* terroristutbildning, och nu är det kriminellt även att *ta emot* terroristutbildning. Man kan ju tänka på det: För bara några år sedan var det alltså i princip tillåtet att åka utomlands och utbilda sig till terrorist. Det är det inte längre, utan vi har kriminaliserat detta.

Nu ligger det en proposition på riksdagens bord om bättre informationsutbyte mellan Säpo, Must och FRA, och riksdagen ska fatta beslut om den nästa vecka. Det handlar om att man lättare ska få tillgång till den information man har gemensamt. Vi lade fram propositionen strax före jul, och riksdagen beslutar som sagt om den nästa vecka. Vi har mer insatser när det gäller att underlätta information från FRA:s signalspaning till bland annat Säpo. Det är på gång; det sitter en utredning på det. Vi lägger också alldeles strax fram ett förslag om en ny säkerhetsskyddslag på riksdagens bord.

När det gäller specifikt järnvägen skulle jag vilja säga att bilden är precis den motsatta i förhållande till vad Edward Riedl antyder. Det samarbete om järnvägen som jag nämnde i mitt interpellationssvar, det nationella rådet för järnvägs- och kollektivtrafikskydd, inledde sitt arbete redan på våren 2017, det vill säga innan al-Qaida-artikeln kom.

Detta samarbete handlar om just detta – att sätta ihop polisen, säkerhetspolisen, Trafikverket, Transportstyrelsen, Svensk Kollektivtrafik, Jernhusen och järnvägsföretagen för att de tillsammans ska gå igenom vilka risker som finns, vilka sårbarheter vi har och vilka åtgärder vi kan vidta. Det är precis den typen av säkerhetskänsligt arbete som detta samarbete handlar om. Jag skulle nog alltså vilja säga att myndigheterna här förekom just den artikeln – faktiskt.

Nu bedriver man det arbetet med de medel man har. Det är naturligtvis prioriterat för myndigheterna, för vi ser ju att det finns risker för terroristangrepp riktat mot just denna sektor.

Anf. 20 EDWARD RIEDL (M):

Herr talman! Jag ska försöka fatta mig kort så att jag kommer in på det jag önskar svar på från ministern. Jag får börja med att tacka för en bra beskrivning av både det blocköverskridande samarbetet mot terrorism och initiativen från den förra regeringen; det är absolut bra och kompletterar bilden.

I min interpellation ville jag lyfta fram just hotbilden mot tåg. Jag beskrev al-Qaida-artikeln från sommaren 2017 och försökte sätta in den i

kontexten att trafikutskottet, där även Socialdemokraterna ingick i majoriteten, lyfte upp de här frågorna redan för två år sedan.

Jag försöker tolka ministern – ibland får man göra på det sättet, och om jag har tolkat ministern fel får han säga det – och om jag tolkar honom rätt har man inte gjort något ytterligare med det arbete som alliansregeringen startade våren 2014 vad gäller just hotbilden mot tåg. Men jag kanske missförstod ministern.

Min poäng är att jag undrar vilka i regeringen som är involverade. Är det här till exempel frågor som diskuteras i säkerhetsrådet? Det borde ministern kunna svara på här. Vilka ministrar är involverade i den typen av samtal? Är statsministern själv involverad? Det kan vara av intresse för dem som lyssnar att få veta det.

Framför allt undrar jag vilka ytterligare initiativ man tycker att man bör ta på området? Om jag förstod det hela rätt höll regeringen före jul någon form av rundabordssamtal med aktörerna. Finns det ytterligare skäl att göra något mer, eller är ministern nöjd med det arbete som redan har gjorts på området?

Anf. 21 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag vet inte vad Edward Riedl menar skulle ha hänt och vad den förra regeringen skulle ha gjort våren 2014. Jag talade om vad som hände våren 2017, alltså när det nationella rådet för järnvägs- och kollektivtrafikskydd bildades och påbörjade sitt arbete. Och det gjordes före al-Qaida-artikeln.

Det är en del av det arbete som den här regeringen har bedrivit. Och det är som sagt ett samarbete mellan polisen, Säpo, Trafikverket, Transportstyrelsen, Svensk Kollektivtrafik, Jernhusen och järnvägsföretagen. Tillsammans går man systematiskt igenom vilka sårbarheter som finns, vilka risker som finns och vilka åtgärder man kan vidta tillsammans inom ramen för den vanliga verksamheten. Jag tror att det som är mest effektivt är just att se till att alla de här viktiga aktörerna får samma information och att man har ett arbete där man systematiskt går igenom vad man måste göra för att säkra upp.

Vi har också andra saker på gång. I interpellationssvaret nämnde jag de ytterligare 138 miljoner kronor som vi nu går fram med för att stärka skyddet på stationerna. Det kan bland annat handla om fler anställda, till exempel ordningsvakter. Det kan också ha betydelse ur säkerhetssynpunkt. Ju fler ögon det finns på bland annat stationerna, desto större är möjligheten att upptäcka eventuella hot.

Samma sak gäller kameraövervakningen. Vi har byggt ut kameraövervakningen på stationerna totalt sett. Men vi har också gett en särskild utredare, Johan Sjöo, i uppdrag att se över hur regelverket för det här ska se ut framöver.

Jag nämnde också informationsutbytet mellan Säpo, Must och FRA, signalspaningsfrågan och säkerhetsskyddslagen. Vi vidtar alltså en mängd olika åtgärder.

Inom regeringen diskuterar vi naturligtvis det här ofta och mycket. Statsministern är djupt involverad i alla säkerhetsfrågor. Vi har under de här åren sett hotbilden ligga kvar på en hög nivå och ett antal terroristattentat. Vi tänker alltså inte sänka garderna på något sätt. Vi kommer tvärtom att fortsätta bygga ut vårt arbete. Före valet kommer vi också att kunna

lägga fram förslag om att utvidga kriminaliseringen ytterligare när det gäller samröre och deltagande i terroristorganisationer. Då får vi en kriminalisering som täcker ännu bättre.

För att sammanfatta kan jag säga att det vi gör i det här avseendet handlar om bättre lagstiftning, bättre informationsutbyte mellan myndigheterna och riktat arbete mot den här sektorn.

Anf. 22 EDWARD RIEDL (M):

Herr talman! Jag ska hålla det ännu kortare än i förra inlägget. Jag vill tacka ministern för en god debatt.

Det känns bra att statsministern, som jag tolkar det utifrån de svar ministern har gett här, också är involverad i samtalen om de här frågorna.

Anf. 23 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag vill också tacka för debatten.

Jag tror att vi bör sträva efter en så bred samsyn som möjligt i de här frågorna. Den grund vi nu har är de två blocköverskridande överenskommelserna, som tillsammans innebär 29 åtgärds punkter. Av dem är strafffrågorna en del, myndighetssamverkan är en del och informationsutbyte är en del. Under den här perioden har det som sagt redan inneburit att vi har byggt ut vår verksamhet avsevärt när det gäller att förebygga och förhindra terrorism.

Ingen kan naturligtvis garantera att attentat inte kommer att inträffa. Men vi ska göra allt vi kan för att minska riskerna för det och skaffa oss högre beredskap.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellationerna 2017/18:46 och 166 om åtgärder mot utländska stöldligor

Anf. 24 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Edward Riedl har frågat mig om jag kan tänka mig att införa ett utförsel förbud för stöldgods i 8 kap. brottsbalken, vilket har föreslagits av Tullverket, eller möjligen en ny förordning om förbud för utförsel av stöldgods. Ellen Juntti har frågat mig om jag på min lista över åtgärder mot utländska stöldligor avser att tillägga att se över lagstiftningen för att redan vid sex månaders straffvärde kunna utvisa utländska medborgare för brott.

Det är ett betydande och växande problem att internationella brottsnätverk kommer till Sverige för att begå organiserade tillgreppsbrott. Enligt Polismyndigheten står dessa brottsnätverk för ungefär hälften av alla bostadsinbrott i landet. De står även för en klar majoritet av stölderna av båtmotorer, bildelar och större jordbruksmaskiner. Utredningarna av brotten försvåras dessutom av att stöldgodset snabbt förs ut från Sverige.

Regeringen ser mycket allvarligt på de kriminella nätverkens utbredning, och jag kommer att ta krafttag för att försvåra för dem. En del har redan gjorts. Bland annat införde Polismyndigheten under 2016 en nationell modell för brottsamordning. Den bedöms ha ökat polisens förmåga

att identifiera och ingripa mot mobil organiserad brottslighet som rör sig över stora områden.

Regeringen har även vidtagit lagstiftningsåtgärder på förmögenhetsbrottsområdet, till exempel för att integritetskränkande inslag ska få större betydelse om en stöld ska anses vara grov.

På statsministerns uppdrag arbetar vi dessutom med att ta fram ett åtgärds paket mot stödligor. Det paketet kommer att presenteras inom kort.

Tullverket ansvarar för att övervaka och kontrollera trafiken till och från Sverige, så att reglerna om in- och utförsel av varor följs. Det ingår inte i Tullverkets uppgifter att kontrollera om stöldgods förs ut ur landet. Om Tullverket ändå påträffar misstänkt stöldgods i samband med tullkontroll kontaktas Polismyndigheten.

Det finns anledning att se över hur man på ett bättre sätt kan förhindra att stöldgods förs ut ur landet. Regeringen kommer därför att inom kort ge Polismyndigheten, Tullverket och Kustbevakningen i uppdrag att utveckla sin samverkan för att förstärka bekämpningen av internationella brottsnätverk som begår tillgreppsbrott här i landet.

Att befatta sig med stöldgods genom att föra ut det ur landet är redan i dag kriminaliserat som häleri. För att kunna ingripa i ett ännu tidigare skede kan det dock finnas skäl att kriminalisera även försök och förberedelse till häleri av normalgraden. Jag kommer därför att inom kort ge en utredare i uppdrag att analysera frågan och lämna ett sådant förslag.

Utredaren ska även lämna förslag på bland annat ett nytt brott som tar sikte på systematiska stölder och ett förslag om att stöld som sker efter inbrott i en bostad ska få en särskild brottsrubricering, med ett minimistraff om fängelse i ett år. Sådana ändringar kan leda till att utvisning anses som en proportionerlig åtgärd i fler fall än i dag.

Jag vill samtidigt påpeka att det redan i dag är möjligt att utvisa en utländsk medborgare som begår brott, om han eller hon döms till svårare straff än böter och det finns risk för fortsatt brottslighet.

Anf. 25 EDWARD RIEDL (M):

Herr talman! Jag vill tacka ministern för svaret.

Vi har en situation som har eskalerat under 2017. Det gäller just ökningen av stöldgods som lämnar landet och den inbrottsvåg i alla delar av landet som jag tror att alla har läst om på något sätt. Det handlar om allt från stölder av båtmotorer till lägenhets- och villainbrott. Vanliga, hårt arbetande människor i hela landet upptäcker att deras båtmotor stulits eller att lägenheten eller villan rensats på allt av värde. Men också företag blir bestulna på traktorer och entreprenadmaskiner. Dessa packas in i containrar och lastbilar, körs upp på färjor och lämnar landet.

Polisen själv gör bedömningen i en rapport som kom alldeles nyligen att ungefär hälften av alla inbrott begås av utländska stödligor. Sverige har blivit ett paradiset för de organiserade kriminella ute i Europa. Upp-täcktsrisken är låg, det vill säga att risken att åka fast när man begår brott är mycket låg i Sverige. Om man väl åker fast är straffen mycket låga. Om man dessutom har begått upprepade brott får man i Sverige en fantastisk straffrabatt, vilket innebär att man bara behöver sota för det första grova brottet.

Allt detta sammantaget har, som jag sa, gjort Sverige till ett paradiset för de organiserade stödligorerna runt om i Europa.

Jag blev uppriktigt sagt förvånad, herr talman, första gången jag träffade tulltjänstemän som förklarade hur lagstiftningen fungerar. Det kan tyckas att man som riksdagsman borde veta det, men jag blev förvånad när jag förstod att tullen inte har rätt att hindra utförsel av stöldgods ur landet. Även om tullen vet att det är stöldgods kan man inte hindra detta annat än om man tillkallar polis. Så fungerar det. Har polisen inte tid för stöldgodset ut ur landet. Flera av de tulltjänstemän som jag har pratat med känner sig uppgivna och skulle vilja ha utökade befogenheter. Det, herr talman, är vad min interpellation handlar om.

Det finns två olika vägar att gå här. Man kan göra en förordningsförändring och införa ett förbud mot utförsel av stöldgods. Då skulle tulltjänstemännen få rätt att stoppa även vanligt stöldgods. I dag får man stoppa narkotika och några andra saker som är på väg att lämna landet, men i övrigt saknar man den befogenheten.

Det andra som man skulle kunna ta till är att göra en lagstiftningsförändring i till exempel 8 kap. brottsbalken där man inför ett utförselförbud för stöldgods. Då skulle man ge tulltjänstemännen den rätt som de flesta av oss lever i tron att tullen redan har, det vill säga rätten att stoppa stöldgods på väg ut ur landet.

I dag försvinner det saker för både privatpersoner och företag för miljardbelopp. Allt detta ska bekostas av dem i Sverige som betalar försäkringspremier. Med denna utveckling ökar försäkringspremierna väldigt snabbt. Jag har träffat ett försäkringsbolag angående båtmotorer. I praktiken skulle man behöva fördubbla premierna sett till utvecklingen under 2017. Alla får vara med och betala för att detta inte löser sig.

Kan ministern tänka sig att genomföra sådana förändringar?

Anf. 26 ELLEN JUNTTI (M):

Herr talman! Tack, justitieministern för svaret!

Julen har precis passerat, och det har varit högsäsong för inbrottstjuvar. Det är många som har kommit hem till sin bostad efter ett trevligt julfirande och sett sitt hem uppochnedvänt. Som Edward Riedl sa är det ungefär hälften av inbrotten som begås av utländska stöldligor. Det är väldigt få av inbrotten som klaras upp, runt 2–3 procent, och de inbrottstjuvar som blir dömda blir dömda till mycket låga straff. Polisen själv säger att Sverige är ett smörgåsbord för utländska ligor. Det är ungefär som att de bara kan komma hit och ta det som de vill ha.

Bara för några dagar sedan presenterade Brottsförebyggande rådet en rapport som visar att otryggheten ökar. Polisen får den lägsta förtroendesiffran sedan 2006. Förtroendet för hela rättsväsendet har minskat. Vi moderater tycker att det är mycket allvarligt. Vi vill införa en ny brottsrubricering, inbrottsstölder, med ett minimistraff på ett år. I dag är brottsrubriceringen grov stöld med ett minimistraff på sex månader. Vi vill alltså höja straffet.

Detta har riksdagen tillkännagivit för regeringen ett flertal gånger – den första gången var 2015. Men med tanke på justitieministerns svar har regeringen vaknat nu och ska tillsätta en utredare. Det är bra, men det har tagit väldigt lång tid.

I och med att det är så pass många utländska stöldligor som begår dessa inbrott och förstör för människor på många sätt och vis – både fysiskt och

psykiskt – är min fråga om justitieministern är beredd att sänka kravet för när utländska brottslingar ska kunna utvisas.

Vi moderater vill att fler ska utvisas. Vi vill sänka straffvärdet till sex månader. Vi vill också att det ska kunna utdömas utan att det finns någon återfallsrisk. Vi vill också att åklagaren alltid ska yrka på utvisning när sådana förutsättningar finns. Det gör åklagarna inte i dag. Ibland blir man häpen när man läser om grova brott – inte bara inbrottsstöld utan även andra grova brott – där åklagaren väljer att inte yrka på utvisning.

Det är bra att regeringen har tagit tag i detta och ska komma med ett förslag gällande inbrottsstölder – bättre sent än aldrig. Vi satte en gräns i det första tillkännagivandet till den 1 april i år. Då är min fråga till justitieministern: När beräknar han att det ska komma ett förslag på riksdagens bord? Först tillsätts utredaren, och sedan ska hela processen gås igenom. När ungefär kommer det ett förslag? Tänker regeringen ta initiativ till att fler brottslingar ska utvisas?

Anf. 27 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag tycker att man ska vara lite försiktig med orden. Det är lätt att retoriken drar i väg. Edward Riedl pratade om att det handlar om en inbrottsvåg, att Sverige är ett paradiset för tjuvar och så vidare.

Vi har tillgång till samma rapport, och ser man på statistiken minskade stöld- och tillgreppsbrott förra året med 3 procent. Bostadsinbrotten ökade, ja, med 3 procent. Men det var ju ingen fördubbling. Om man mot den bakgrunden pratar om en inbrottsvåg kanske man ska fundera lite över sitt ordval.

Lägenhetsinbrotten ökade mest. Villainbrotten minskade faktiskt under förra året. Det var inte med mycket, med 1 procent, men de minskade ändå. Det behövs trots allt lite nyanseringar.

Det innebär inte att man ska ta lätt på detta. Det slår också olika över landet. Inbrotten i södra Sverige minskade faktiskt med 30 procent. Det handlar nog mycket om att vi nu har gränskontroller i södra Sverige, men också om ett bra polisarbete för att förebygga den typen av brott.

Man ska alltså inte på något sätt ta lätt på detta, tvärtom. Det är ett mycket stort bekymmer att internationella stöldligor står för en stor andel av de brott som vi pratar om. Det rör sig om mellan 40 och 50 procent, tror polisen. Det är precis därför som vi nu vidtar flera åtgärder.

Jag berättade i interpellationssvaret att vi inom kort kommer att presentera ett sammanhållet paket av åtgärder mot utländska stöldligor. De frågor som vi diskuterar här är en del av detta paket. Jag kan nämna ytterligare några av dem.

Vi måste förbättra polissamarbetet med de länder som en del av dessa stöldligor kommer ifrån. Precis före jul träffade jag företrädare för Rumänien och Litauen. Det är två länder som vi har en del bekymmer med. Båda länderna var väldigt öppna för att bygga ut polissamarbetet ytterligare. Rumänien är berett att skicka poliser till Sverige för att hjälpa till i de brottsutredningar där rumänska medborgare är inblandade.

En annan fråga som anknyter mycket till det som Ellen Juntti talade om är utvisningsfrågan. Höjer man straffen för inbrott kommer det att få effekten att det blir lättare att utvisa. Men jag skulle vilja ta det ett steg längre. Om man döms i Sverige för ett brott ska straffet avtjänas i hemlandet. Det finns ingen anledning att upplåta sådana fängelseplatser. Just nu

finns det 50 litauer och 50 rumäner i svenska fängelser. Det finns ingen anledning för dem att avtjäna straffet här när de inte har någon koppling till Sverige. Det pågår också ett arbete med Litauen och Rumänien just för att åstadkomma detta. Då kommer man runt det som Ellen Juntti efterfrågar.

Sedan har vi hela frågeställningen om att hindra utförsel av stöldgods. Det här är förstas ett bekymmer. Jag tar i interpellationssvaret upp att ett uppdrag nu är på väg till tullen, Kustbevakningen och polisen för att se hur de kan förbättra sitt samarbete även i den delen. Kustbevakningen stöter ju också på en del stöldgods när man kontrollerar det som ska gå på färjorna. Det handlar bland annat om de stora prylar som förs ut, till exempel jordbruksmaskiner och annat. Jag tror att man kan utveckla samarbetet här ytterligare.

Regeringen kommer dessutom att i eftermiddag besluta om den utredning som ska ta upp hela hälerifrågan och inbrottsstöldfrågan. Denna utredning tillsätter vi som sagt redan i dag.

Anf. 28 EDWARD RIEDL (M):

Herr talman! Låt mig först säga att jag delar ministerns uppfattning om att man ska vara försiktig med ord och inte dra iväg på något sätt. Men uppfattningen om en nyansering, som ministern efterlyser, i just detta fall delar jag inte riktigt.

Jag har träffat tulltjänstemän och poliser, vilket jag förstår att ministern också har gjort. Jag har även träffat försäkringsbolag och en del av dem som har blivit utsatta för stölder som dessa. För dem som lyssnar kan jag berätta att deras bild är betydligt mindre nyanserad än den bild som ministern har.

Kombinationen av låg upptäcktsrisk, låga straff och obefintlig gränskontroll är skälet till att dessa ligor har sökt sig till Sverige. Därför har personer från fler länder än tidigare också hittat hit. Polisen och tullen uttrycker de ord som jag sa om att Sverige har blivit ett paradiset för organiserade kriminella stöldligor.

De är nämligen rationella. De bryr sig inte om vilket land de åker till, utan de vill tjäna pengar och kan stjäla precis vad som helst. Det handlar bara om pengar. De väger intäkter mot risker. Tyvärr har Sverige i det fall jag just har beskrivit blivit ett paradiset för ligorna eftersom upptäcktsrisken är låg och straffen är låga.

En del av det som ministern talar om är vad även vi här i kammaren tidigare har talat om och vad vi moderater har drivit. Vi måste få upp straffen och öka upptäcktsrisken.

Jag debatterade med finansministern häromdagen om det som händer med båtmotorer och bilar. I dem sitter det spårsändare, så att man kan följa stöldgodset ända tills det antingen hamnar på en uppsamlingsplats där man vittjar båtmotorerna och samlar dem för att se om polisen är intresserad. Om inte lastas de in i lastbilar. I dessa lastbilar och i containrar sitter det numera störsändare. Med mycket enkel teknik kan man i Sveriges hamnar detektera dessa. Det finns mycket man kan göra, herr talman, för att komma åt problemen.

Jag återkommer till min fråga, och jag ber om ursäkt om jag lyssnade dåligt på ministern. Kanske gav han ett svar. Hur ställer sig ministern till att ge tullen ökade befogenheter att stoppa stöldgods som är på väg ut ur

Prot. 2017/18:58

19 januari

Svar på
interpellationer

landet? Jag ska inte gå igenom teknikaliteterna; man kan välja lite olika vägar. Frågan är mycket enkel, och den kan besvaras med ett ja eller ett nej.

I dag saknar tulltjänstemännen behörighet och befogenhet att stoppa det mesta av stöldgodset. Det finns några undantag: De får stoppa knark som är på väg ut ur landet. Men sedan är det rätt mycket stopp för att förhindra annat. De är beroende av polisen, och om polisen har mycket annat att göra finns det ingen fungerande gränskontroll. Kan ministern tänka sig att ge tulltjänstemännen större befogenheter att hjälpa till och vara en del av lösningen i detta?

Anf. 29 ELLEN JUNTTI (M):

Herr talman! Tack, justitieministern, för svaret!

Att förbättra samarbetet med länder som Rumänien och Bulgarien är naturligtvis jättebra, och förslaget att man ska kunna sitta av fängelsestraffen i sitt hemland är också bra. Men det kan ta hur många år som helst innan detta blir verklighet. Därför tycker jag att vi ska skärpa våra egna lagar, för det ena utesluter inte det andra.

Jag lyssnade på en frågestund i december där Tobias Billström ställde en fråga till Stefan Löfven. Billström tog då upp de utländska stödligorna. Löfven kallade detta för en affärsmodell. Jag tycker att det är ett jättekonstigt uttryck att använda, för det här är mycket allvarlig brottslighet.

Exempelvis har det vid flertalet tillfällen hänt att tjuvar har brutit sig in hos människor mitt i natten när familjerna ligger och sover. Bland annat gjorde man bara för några månader sedan inbrott i ett hus. Tänk er själva att ni vaknar mitt i natten och det är beckmörkt. Plötsligt hör ni utländska röster i vardagsrummet och tänker: Herregud, vad är det som händer? Var är ungarna? Har de skadat barnen?

I det fall som jag berättar om hade de bundit fast familjen på köksgolvet, inklusive barnen. Ni kan tänka er vilken skräck det är att sitta och se de egna barnen som blivit bakbundna på köksgolvet medan flera personer går och rotar bland grejerna. Man vet ju inte om de kommer att skada familjen eller om de ”bara” ska stjäla.

Det här är mycket allvarlig brottslighet, och jag tycker inte att man kan nonchalera den och kalla det för en affärsmodell, som Löfven gjorde i den debatt jag tog upp.

Vi vill som sagt ha strängare straff och att fler ska utvisas. Vi vill också att de ska utvisas på längre tid. Om de olovligen kommer tillbaka till landet får de nu oftast en månads fängelse. Vi vill att minimistraffet ska vara sex månaders fängelse.

Edward Riedl tog upp mängdrabatten, vilket är något som få människor förstår sig på och inte heller jag. Den innebär att ju fler brott man gör, desto billigare blir det – fjärde brottet är mer eller mindre gratis vid en och samma rättegång. Även detta vill Moderaterna skärpa betydligt. Vi vill att man ska få fullt straff för de tre grövsta brotten, vilket vi föreslår i vårt kriminalpolitiska program som vi nyss har presenterat.

Justitieministern sa att det finns möjligheter att utvisa nu också. Men det gäller oftast först när någon döms till ett års fängelse och det finns en återfallsrisk. Vi vill att det ska ske när man döms till sex månaders fängelse och utan att det finns någon återfallsrisk.

Jag har räknat upp flera olika skärpningar som vi i Moderaterna vill göra när det gäller utvisningar. Om jag har förstått justitieministern rätt vill han inte göra detta. Vill justitieministern att fler brottslingar ska utvisas?

Prot. 2017/18:58

19 januari

Svar på

interpellationer

Anf. 30 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag vill inledningsvis göra ett påpekande om det faktum att man försöker måla upp en bild av att det hela nu ökar och ökar. Då måste man först ha statistiken klar för sig. Om det visar sig att bostadsinbrotten ökar med 3 procent måste man ha detta klart för sig. Om det å andra sidan visar sig att villainbrotten faktiskt minskar från 2016 till 2017 måste man också ha det klart för sig. Man kan inte gå ut till allmänheten och skapa en bild av något helt annat, när det ser ut precis så här.

Jag är glad över att inbrotten i södra Sverige har gått ned med 30 procent och tror att det hänger samman med gränskontrollen. Edward Riedl sa i sitt inlägg att vi har en obefintlig gränskontroll. Vadå obefintlig? Vi har gränskontroller i södra Sverige sedan den 12 november 2015. Vi har byggt ut det successivt så att vi i praktiken nu kontrollerar över 90 procent av dem som reser in i landet. Detta har naturligtvis haft en effekt för en del av dessa ligor. De ser att upptäcktsrisken har ökat, och därför har vi fått en effekt i södra Sverige. Så påstå inte att vi har en obefintlig gränskontroll, för det är faktiskt precis tvärtom!

Jag vill återkomma till vilka åtgärder vi ska vidta. Jag tror på följande: bättre polisarbete med de länder det handlar om. Jag berättade om Rumänien och Litauen. Rumänien erbjöd faktiskt direkt själv polisarbete. Man vill skicka rumänska poliser till Sverige för att hjälpa till. Det har man gjort till ett antal andra länder, där de bistår de nationella polisorganisationerna. Detta är väldigt effektivt, för de vet vilka slags nätverk vi talar om. På så vis får vi också tillgång till all den information som vi behöver, bland annat från rumänska register, om vilka individer det handlar om här. Vi får direktaccess till detta, och vi jobbar nu ihop med rumänska myndigheter för att åstadkomma detta så fort som möjligt.

Litauen har vi redan från början haft ett ganska bra utbyggt samarbete med, men det kan förbättras ytterligare. Vi har också en mycket konstruktiv attityd från litauiska polismyndigheter när det gäller detta.

Men i båda fallen handlar det om att se till att de som vi dömer i Sverige avtjänar straffen i sina hemländer. Och det ska inte ta några åratal att se till detta, Ellen Juntti. Jag skulle tro att den lagändring som Ellen Juntti är ute efter tar mycket längre tid än ett bilateralt avtal till exempel med Litauen om att de ska avtjäna straffen i sina hemländer.

Jag skulle vilja ha en ordning där de som döms i Sverige ganska snabbt därefter kan skickas hem till sina hemländer. Det finns ingen anledning för oss att ha dem i svenska fängelser. Om man höjer straffen för bostadsinbrotten får man sedan en effekt också på utvisningssidan. Men ska man vara effektiv är det den väg jag anvisar som gäller, det vill säga avtal med de här länderna. Det tror jag kan komma att gå mycket fortare.

Vad gäller att hindra utförsel av stöldgods är vi på väg att ge ett särskilt uppdrag till tullen, Kustbevakningen och polisen. Vi kommer alldeles strax att besluta om detta. Tullbefogenheterna som sådana ligger formellt sett på Finansdepartementet och inte på mig. Dem måste ansvarigt statsråd tala om. Men när vi ger ett gemensamt uppdrag till de här myndigheterna

är det klart att vi också kommer att kunna förbättra arbetet med att förhindra utförsel av stöldgods från Sverige.

Allra sist vill jag säga att vi i eftermiddag kommer att besluta om den översyn gällande bland annat häleribrott och inbrottsstölderna som har efterfrågats och som jag tycker att det är viktigt att vi får på plats.

Anf. 31 EDWARD RIEDL (M):

Herr talman! Det känns alltid lite obekvämt när man ska försöka korrigera en minister som har fel i talarstolen. Men jag tänkte faktiskt göra detta, och jag ber om ursäkt för det i förväg, herr talman. Det jag sa var att gränskontrollen för utförsel är obefintlig. Det är det jag har pratat om. Hela min interpellation och alla mina inlägg har handlat om det stöldgods som förs ut ur landet. Ministern står och pratar om gränskontrollen av människor som är på väg in i landet. Ministern har fel, och ministern pratar om helt fel saker.

Enligt tullen själv används ungefär 1–2 procent av dess kapacitet till att hantera utförsel. De övriga 98–99 procenten används till att kontrollera det som är på väg in i landet. Därav uppstår det problem jag försöker beskriva. I enlighet med regleringsbrev inriktas mycket av tullens resurser på att hantera det som är på väg in i landet. Problemet är att gods också förs ut ur landet, vilket är fallet med den här stöldvågen. Till exempel utförs hälften av alla bostadsinbrott av dessa internationella stöldligor. Och när gods förs ut ur landet är gränskontrollen obefintlig. Det är det jag har pratat om, herr talman. Jag hoppas att det blev tydligt för ministern också.

Jag tror att de allra flesta tycker att det är en märklig ordning att tullen saknar befogenheter att stoppa stöldgods som är på väg ut ur landet. När tulltjänstemannen som står där vet om att det är stöldgods på väg ut ur landet saknar han eller hon befogenheter att stoppa det annat än genom att ringa till polisen. Om polisen inte har tid far stöldgodset rakt ut ur landet. Den ordningen är inte bra, menar jag.

Jag hör att ministern säger att det här inte är hans ansvarsområde. Men det är ju detta ämne hela min interpellation handlar om. Att det inte är ministerns ansvarsområde kanske är orsaken till att han har valt att inte besvara det här i de två tidigare inläggen. Men då är det synd att finansministern inte är här och svarar på om hon kan tänka sig att ge tulltjänstemännen de här befogenheterna.

Anf. 32 ELLEN JUNTTI (M):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret. Som jag sa tidigare är det väldigt bra om man får till samarbete med de här länderna, främst Rumänien och Bulgarien. Det är också bra om den som blir dömd får avtjäna sitt straff i hemlandet. Det är jättebra, och det har jag ingenting emot. Det är bara det att det ena inte utesluter det andra. Jag tycker att det behövs skärpningar. När det gäller inbrottsstölderna är det på gång, och jag hoppas att det inte dras i långbänk. Men det behövs också stora skärpningar när det gäller utvisningar.

Den här interpellationen handlar ju om inbrottsstölderna och utländska stöldligor, men vi vill att skärpningarna beträffande utvisning ska gälla alla brott. Som ett exempel kan jag nämna grova sexualbrott. Det finns sådana som har begått grova våldtäkter och ändå inte blir utvisade. Det tycker jag helt enkelt är fel.

Vi vill som sagt skärpa utvisningarna och se till att fler utvisas. Vi vill sänka gränsen till sex månaders straffvärde. Vi vill att de ska utvisas på längre tid. Vi vill att detta ska göras även när det inte finns återfallsrisk. Vi vill att åklagaren alltid ska pröva detta och bli skyldig att göra det, vilket man inte alltid gör nu även om förutsättningar finns. Jag tror också att en stor del av svenska folket vill ha de här skärpningarna.

Är justitieministern beredd att införa skärpningar när det gäller utvisning av utländska brottslingar? Då gäller det alltså alla brott, inte bara inbrottsstölden som den här interpellationen handlar om.

Anf. 33 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Grova sexualbrott ger typiskt sett så höga straff att det som grund är utvisning som gäller, om sådan går att genomföra. Det är dock inte alla länder som det går att genomföra utvisningar till. Det är ett bekymmer. Men man kan inte påstå att grova sexualbrott typiskt sett inte skulle leda till utvisning, för de ger så höga straff.

Edward Riedl sa att vi har obefintlig gränskontroll. Det var faktiskt det han sa, och det var det jag reagerade på. En av effekterna av den gränskontroll vi nu har i södra Sverige är enligt min uppfattning att det nu sker en minskning av antalet inbrott i den delen av landet. Det beror på att man drar sig för att åka in och ut ur landet då man tror att det finns en ökad risk för att man upptäcks, och den tron är befogad.

Ska vi komma till rätta med detta behöver vi vidta åtgärder på flera områden. Jag har pratat om bättre polissamarbete. Vi har tagit sådana initiativ i förhållande till andra länder. Min ingång är att man ska avtjäna sina straff hemma, i det land man kommer från, och att man så fort som möjligt ska skickas hem efter det att man har blivit dömd i Sverige. Vi är på väg fram i sådana diskussioner med de länder vi talar om, och de samtalen är väldigt konstruktiva.

Vad gäller att hindra utförelse av stöldgods hänvisar jag till uppdraget till tull, Kustbevakningen och polisen. Vill ni sedan återkomma när det gäller tullens befogenheter och den lagstiftning som ligger på Finansdepartementets bord får ni ställa en interpellation till finansministern.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2017/18:67 om riktad satsning för polislöner

Anf. 34 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Tomas Tobé har frågat mig om jag ämnar vidta några åtgärder för att Sveriges poliser ska få en riktad lönesatsning.

Regeringen har beslutat och aviserat om en unikt stor anslagsförstärkning till Polismyndigheten, och nu måste kompetensförsörjningen av poliser säkras. Den förra regeringen lät utbilda alltför få poliser, vilket nu ställer till problem. Sittande regering har högre ambitioner och har vidtagit åtgärder som vi nu kan se tecken på har lett till att utvecklingen vänder. Rekryteringen av nya poliser till polisutbildningen ökar, och antalet poliser som slutar var lägre 2017 i jämförelse med 2016.

Polismyndigheten har fått i uppdrag av regeringen att inleda en rekryteringskampanj och att undersöka förutsättningarna för att starta polisutbildning på två nya platser i landet. För att motverka att poliser slutar har regeringen också gett Polismyndigheten i uppdrag att förbättra arbetsmiljön och att se över alternativa karriärvägar.

Regeringen har således vidtagit en rad åtgärder för att antalet poliser ska öka. Jag kommer även fortsatt att följa frågan mycket noga och vid behov se till att fler åtgärder vidtas. Löneförhandlingarna i Polismyndigheten pågår, men regeringen ska inte blanda sig i lönebildningen. Det ansvaret har delegerats till arbetsmarknadens parter.

Anf. 35 TOMAS TOBÉ (M):

Herr talman! Vi har tyvärr en kriminalitet som breder ut sig i Sverige. Det är rekordmånga som skjuts ihjäl. Vi har sett en fördubbling av antalet utsatta för sexualbrott på bara två år. Vi har utländska stöldligor som härjar över landet.

Det är väldigt tydligt för de allra flesta att vi behöver en kriminalpolitik som skärper straffen och utökar befogenheterna för polisen och flera andra inom rättsväsendet. Men alla inser att om vi inte får ordning på svensk polis kommer vi heller inte att kunna vända utvecklingen.

Alliansregeringen hade ett mycket tydligt mål om att vi behöver öka antalet poliser. Ett tufft mål sattes då upp med 20 000 poliser. Det var ingenting som direkt applåderades av de andra partierna vid den tidpunkten. Man arbetade hårt och säkerställde att man kom upp till de nivåerna.

Det första den här regeringen gjorde var att ta bort det grundläggande kravet på att vi åtminstone skulle ha 20 000 poliser i Sverige. Man rekryterade en ny rikspolischef som inte ställde några krav på mycket medel till omorganisation och annat.

Man har stoltserat med att man nu har startat fler polisutbildningar. Det är i grunden vettigt. Kan det bidra till att vi kan rekrytera fler är det positivt. Men faktum är att huvudproblemet är att vi har väldigt många tomma utbildningsplatser.

Vi har nu ett rekordstort behov av många som ska in på polisutbildningarna, och vi måste stoppa flykten från svensk polis. Det var över 900 poliser som lämnade yrket under förra året. Det handlar inte bara om att de har uppnått pensionsålder. Det är ett verkligt problem.

Justitie- och inrikesministern hävdar att det med Socialdemokraterna ska bli 10 000 fler poliser. Verkligheten är att efter tre och ett halvt år med ministern som ansvarig har vi fått färre poliser i Sverige. Om det inte räcker att bara hålla politiska tal om att det ska bli fler poliser lär man ställa sig frågan: Vad är skälen? Det handlar om att det är ett tufft yrke. Men det handlar också om lönen.

Man kommer inte undan att det är för dåliga polislöner i Sverige. Vi har ett ansvar. Det är vi som ger förutsättningarna för arbetsmarknadens parter för hur stora löneökningar vi kan ge till svensk polis. Jag tror inte att någon tror att man kan vända utvecklingen om vi inte säkerställer att vi får höjda polislöner.

Därför undrar jag: Varför är man så oerhört envis från regeringen om att säga nej till en riktad lönesatsning för svensk polis? Det är gott så att arbetsmarknadens parter nu gör vad de kan med de förutsättningar som

finns. Men ska vi klara av den stora utmaningen, herr talman, kommer det att krävas en riktad lönesatsning.

Från Moderaterna är beskedet tydligt. Vi lägger i det budgetförslag som vi moderater har fram satsningar som innebär 3 000 kronor i höjd månadslön. Det ska förhandlas av arbetsmarknadens parter. Men det är ett tydligt besked om att vi inser att lönerna måste upp om de erfarna poliserna ska komma tillbaka och rekordmånga ska lockas till polisutbildningarna.

Anf. 36 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Det var så många halvsanningar i det som sas att jag inte riktigt vet var någonstans jag ska börja.

En sådan är när Tomas Tobé säger att alliansregeringen satte målet om 20 000 och att det minsann inte applåderades av andra. Sanningen är att målet om 20 000 poliser sattes av den socialdemokratiska regeringen 2006. Det var vi som satte den grunden inför det valet.

Det är förstås ett bekymmer att den borgerliga regeringen i sin sista mandatperiod inte klarade av att upprätthålla dimensioneringen av utbildningarna på en sådan nivå att man kunde klara detta. Det är den slagskugan som vi fortfarande lever med. Ni utbildade 600, 700 poliser per år. Det är alldeles för lite när det går 400–500 poliser i pension varje år.

Tomas Tobé säger att det är 900 poliser som slutar. Ungefär hälften är pensionsavgångar, mellan 400 och 500 beroende på vilket år du tittar på. Det grundläggande problemet har varit att ni låg alldeles för lågt på utbildningssidan.

Min fråga till Tomas Tobé är: Om ni ville ha fler poliser, varför utbildade ni då så få som bara 600, 700? Det tar två och ett halvt år att utbilda en polis. Det vi lider av nu är att ni hade så låg ambitionsnivå under er sista mandatperiod.

Det har vi nu vänt. Vi utbildar nu dubbelt så många poliser som Moderaterna gjorde. Vi är uppe på 1 300 och ska gå upp till 2 000. Vi kommer att kunna klara det. Till 2024 ska vi ha 10 000 fler anställda i Polismyndigheten. Det är precis det vi arbetar efter.

När det gäller lönefrågan brukar ni moderater när ni sitter i regering förstå hur svensk arbetsmarknad och svensk arbetsmarknadsmodell fungerar. Men så fort ni hamnar i opposition verkar det plötsligt vara puts väck och som att ni inte längre begriper hur det fungerar.

Man kan då få en överbudspolitik. Centern vill ha 2 000 kronor mer till poliserna i lönekuvertet, Moderaterna vill ha 3 000 kronor mer i lönekuvertet, Liberalerna vill ha 4 000 kronor mer i lönekuvertet, och Kristdemokraterna hörde jag i en debatt säga att de vill ha 5 000 kronor mer i lönekuvertet. Det är ett slags ohejdad lönepopulism som i grunden är rätt oseriös när man står i kammaren och försöker ge intryck av att det är riksdagen som ska sätta löner.

Dessutom har Tomas Tobé en väldig otur. I går kom Polisförbundet och Polismyndigheten överens om ett nytt tvåårsavtal som innebär högre löner än vad övriga grupper får. De ligger över märket. Det innebär dessutom särskilda satsningar på poliser i yttre tjänst och särskilda satsningar på dem i utsatta områden. Det är dessutom framtungt, det vill säga att det framför allt lyfter under det första året.

De pengar som Tomas Tobé har satt av, 300 miljoner för nästa år, hade inte räckt till det löneavtalet. Hade Moderaterna styrt och hållit sig inom

de 300 miljonerna hade löneutvecklingen varit sämre än det som Polisförbundet och Polismyndigheten nu har lyckats förhandla till sig.

Det är tur att man inte gör på det sätt som Tomas Tobé vill göra utan att vi har en ordning där det är arbetsmarknadens parter som bestämmer över lönebildningen. Den vill jag gärna hålla på.

Anf. 37 TOMAS TOBÉ (M):

Herr talman! Jag får låta dem som följer debatten avgöra vad som är populism. Det kan vara någon som kan anse det vara populistiskt att lova 10 000 fler poliser medan det i verkligheten blir färre poliser. Det är i grunden en ansvarsfråga.

Låt oss tala lite grann om polisutbildningarna. Det verkar åtminstone engagera justitie- och inrikesministern. Vi kan gå tillbaka historiskt och titta hur det sett ut. År 2008 utbildades 1 700, eller hur?

Det är klart att volymen på polisutbildningarna har varit utifrån de politiska mål som har varit. Problemet är att om man nu sätter upp ett mål om att det ska bli 10 000 fler poliser, hur tror man att man ska kunna uppnå det om man inte säkerställer att vi också höjer polislönerna rejält? Det kommer att krävas en riktad lönesatsning.

Jag är helt säker på att den slutsatsen till slut även kommer att landa hos Socialdemokraterna. Man kommer inte att klara av att behålla tillräckligt många erfarna poliser. Man kommer inte att kunna locka tillräckligt många till polisutbildningarna om vi inte gör detta. Sedan är det givetvis inte någon enkel fråga. Det är klart att vi måste ha respekt för vad det kan innebära och att det är arbetsmarknadens parter som styr lönebildningen i Sverige.

Vi hade tidigare den här diskussionen om lärarna. Jag noterar att när ministern sitter på regeringssammanträden tycker han att det är givet med en riktad lönesatsning till Sveriges lärare. Men när det kommer till hans eget ansvarsområde och till poliserna, och trots den kris vi just nu har inom svensk polis, anser han inte att det är viktigt att göra ett sådant tillskott till myndigheten. Jag beklagar det.

Jag kan lova att vi från Moderaterna kommer att göra det. Jag vill också tacka ministern för uppräknningen av mina allianskollegors förslag. Samtliga allianspartier står nu bakom att vi ska göra en riktad lönesatsning till svensk polis. Det tycker jag är väldigt bra. Det är ett styrkebesked att vi, när vi förhoppningsvis får stöd från svenska folket efter nästa val, kommer att ta tag i de problem som finns inom svensk polis. Vi kommer att säkerställa att det kommer en ny ledning på plats. Vi anslår rejält med medel till myndigheten, vilket också inkluderar särskilda lönesatsningar. Vi kommer att säkerställa att landets poliser får bättre befogenheter för att kunna klara upp brott.

Avslutningsvis, herr talman, undrar jag om ministern kan förklara för mig varför det är rimligt att göra en riktad lönesatsning till Sveriges lärare men inte rimligt att göra det till Sveriges poliser. Min andra fråga är: Tror ministern på allvar att det avtal som nu har slutits kommer att applåderas av Sveriges poliser?

Jag kan lova ministern att poliserna där ute känner besvikelse. De hade förhoppningar om att det nu äntligen skulle komma ordentliga satsningar för de allra flesta. Det finns delar i detta avtal som är bra, men det är långt

ifrån tillräckligt för att landets poliser ska få det som de förtjänar och för att vi ska kunna locka fler att bli poliser i detta land.

Prot. 2017/18:58
19 januari

Svar på
interpellationer

Anf. 38 ELLEN JUNTTI (M):

Herr talman! Tack, justitieministern! Jag vill bara understryka hur viktigt det är med lönesatsningar till poliser. Justitieministern tar upp det avtal som nyligen har tecknats. Jag har läst många reaktioner på Facebook som poliser har skrivit, och de flesta är mycket missnöjda. Det här kommer inte att lösa några större problem.

Ingen annan än den som är polis kan göra polisjobbet. Då talar jag alltså om olika områden där man måste vara polis och inte civilutredare. För att visa att man tycker att detta är viktigt ska man se till att poliserna har riktiga löner. Jag har själv varit polis i över 30 år, och jag vet vilket otroligt krävande jobb det är. Det tror jag att också justitieministern och de flesta andra någorlunda förstår. Men om man inte har varit polis är det svårt att förstå fullt ut.

Det är ett farligt jobb, som vi har sett nu under den senaste tiden med alla sprängningar och attentat mot polisstationer och till och med mot polisens bostäder. För att man ska tycka att det är värt att utsätta sig för denna risk måste lönerna höjas betydligt.

Det är ett svårt jobb, med blixtnabba beslut. Ibland hinner man inte tänka, utan man måste reagera med ryggmärgen. Det är också ett äckligt jobb. Om man har gjort husrannsakan i knarkarkvarter vet man hur det är. Det är inte det roligaste man kan göra. Familjelivet tar skada. När familjen ska sätta sig framför tv:n på fredagen och ha familjemys måste polisen säga: Hej då, nu åker jag till ett farligt jobb, och jag vet inte om jag blir skadad i natt eller inte! Det är den oro som många känner. Jag läste bland annat en artikel om sprängningen vid polisstationen i Rosengård. Ett barn till en polis hade sagt till sin mamma: Oj, är det inte den polisstation som pappa jobbar på? Det är alltså otroliga påfrestningar på både poliserna och familjerna.

Det är mycket man måste försaka i sitt privatliv som polis. Jag, till exempel, spelade basket – en lagidrott. Det får man sluta med, för det funkar inte att bara träna 50 procent av träningstillfällena. Då får man lägga av. Jag är medveten om att man jobbar skift också i många andra yrken, men nu lyfter jag fram polisen. Det är stora risker, det påverkar familjelivet och det påverkar mycket annat. Det påverkar också psyket att väldigt ofta få ta emot spott och spe.

Det har gjorts en undersökning vid Göteborgs universitet där man i en uppsats har kommit fram till att de flesta poliser lämnar yrket på grund av att lönerna är så låga. De tycker helt enkelt inte att det är värt att utstå alla dessa negativa sidor för den låga lönen.

Man har som sagt gett riktade lönesatsningar till lärare. Det är en kommunal fråga. Jag undrar därför varför man inte kan ha riktade insatser till polisen, vilket är en statlig fråga. Som Tomas Tobé sa kommer Moderaterna att ha särskilt riktade lönesatsningar till polisen.

Anf. 39 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Ett problem i debatten är att de pengar ni sätter av för en riktad lönesatsning är mindre pengar än vad som nu utgår. Om ni hade fått bestämma hade alltså poliserna fått en sämre löneutveckling än vad detta

avtal ger. Tomas Tobé säger att det finns ett missnöje på sina håll i poliskåren med avtalet. Det är Polisförbundet och Polismyndigheten som förhandlar om ett avtal. Ansvaret ligger på dem. Vem som ska ha vad i lönekuvertet är inte någonting som vi sitter i riksdagen och förhandlar om, utan det är en partsfråga. Det vet ni också om.

Om man hade gjort som ni vill och satt av 300 miljoner hade alltså löneutvecklingen blivit sämre. Då hade missnöjet naturligtvis på sina håll varit ännu större. Jag skulle vilja säga, herr talman, att det visar på risken med att staten ska sätta av en viss pott pengar som man ska förhandla om och att det sedan ska bli så mycket. Det är precis därför parterna ska ha detta fulla ansvar. Med Moderaterna hade det alltså blivit en sämre löneutveckling än vad avtalet nu ger. Jag tror att det är ett bekymmer för er om ni ska klara er ur debatten.

Vi får ha lite ordning och reda på hur vi formulerar oss. Vi lovar 10 000 fler polisanställda till 2024. Jag tyckte att Tomas Tobé sa att vi har lovat 10 000 fler poliser. Men vi har alltså lovat 10 000 fler polisanställda. Ni har lovat 10 000 fler polisanställda till 2025, så ni har en lägre ambitionsnivå än vad regeringen har. Ni har förresten också en lägre ambitionsnivå vad gäller antalet poliser totalt sett. Jag räknar med att ungefär två tredjedelar av dessa 10 000 kommer att vara poliser, och då talar vi om 6 000–7 000 fram till 2024. Er siffra är 5 000, så ni har en lägre ambitionsnivå vad gäller antalet poliser. Det gäller då till 2025, så det är alltså på två sätt. Man får ha lite koll på siffrorna, herr talman.

Vi genomför nu den största satsning på polisen som någon regering har gjort på 20 år. Det blir 2 miljarder i år, 2,3 miljarder året därpå och 2,8 miljarder 2020. Det finns ingen regering, oavsett partifärg, som har gått in med lika mycket pengar som vi har. Polismyndigheten får mer pengar i år än man själv hade äskat. Det beror bland annat på att man ska kunna täcka upp kostnader som kan uppkomma när man ska förbättra polisernas arbetsvillkor. Det kan man göra på många sätt. Lönefrågan är en sådan sak, och karriärvägarna är en annan.

Vi måste lita på att parterna – och jag talar då om Polismyndigheten och Polisförbundet – tar ansvaret och bär lönebildningen i Sverige. Det är det som skapar den svenska arbetsmarknadsmodellen. Tomas Tobé frågar varför vi har gjort annorlunda för lärarna. Lärarna är ett undantag. Detta motiverades av att man såg en lång eftersläpning av lärarnas löner. Det handlade dessutom om att OECD och andra hade utvärderat Sverige och pekat just på lönefrågan. Därför gjorde man detta. Men om vi ska börja gå denna väg och ta yrkesgrupp efter yrkesgrupp kommer vi snart att ha sjuksköterskor, undersköterskor, läkare och alla andra yrkesgrupper som vi ska stå här och förhandla om löner för.

Ingen, Ellen Juntti, underskattar på något sätt det fantastiska arbete som poliserna gör. Jag träffar poliser praktiskt taget varenda dag, och jag är otroligt stolt över svenskt polisarbete. De ska ha bra betalt för det jobb som de gör. Men lönefrågorna ska ligga på parterna. Annars riskerar vi att få en mycket svår situation där yrkesgrupp efter yrkesgrupp ska hanteras i den här kammaren. Det förstår Moderaterna i allmänhet när de sitter i regering. Men de förstår det uppenbarligen inte i opposition.

Anf. 40 TOMAS TOBÉ (M):

Herr talman! För att vara tydlig för dem som lyssnar på den här debatten vill jag säga att Moderaterna föreslår 10 miljarder till svensk polis över tre år. Lönesatsningen görs givetvis för att säkerställa det som normalt annars faller ut i den här typen av avtal som vi har sett och att det skulle innebära mer. Det skulle på ett ungefär motsvara 3 000 kronor i höjd lön för en polis.

Ska man försöka nyansera den här debatten? Ja. Det är inte oproblemiskt att vidta den här typen av åtgärder, men det finns en känsla av krisinsikt nu. Tycker man att det verkar vara ett problem med att många poliser lämnar yrket och att det kommer in för få poliser? Ja, vi tycker att det nu börjar bli riktigt illa. Det är nu faktiskt till och med färre poliser än när justitie- och inrikesministern tillträdde, trots alla fina tal om att det ska bli fler poliser.

Om man gör jämförelsen med lärarlönerna har ju vi här ett direkt ansvar. Det är indirekt staten som är arbetsgivaren. Det är klart att det inte är orimligt när vi ger stora satsningar till Polismyndigheten att vi också säkerställer att det finns ordentligt med medel för att man också ska kunna höja lönerna, vilket till och med justitie- och inrikesministerns egen rikspolischef har önskat få möjligheten att göra.

Herr talman! Man måste förstå att ska vi klara av att få upp antalet poliser tillräckligt mycket, ska Moderaterna eller för den delen den här regeringen nå målet om att komma upp till 10 000 fler poliser, behövs en riktad lönesatsning. Annars kommer vi att stå här om några år igen med ännu färre poliser.

Anf. 41 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Nu är Tomas Tobé där igen: Ni lovar inte 10 000 fler poliser. Ni lovar 5 000 fler poliser till 2025. Det är så ert program ser ut. Ni lovade däremot 10 000 fler polisanställda till 2025. Jag påpekar det så att vi är överens om vad Moderaterna själva föreslår.

Vi lovar 10 000 fler polisanställda till 2024, och jag tror att mellan 6 000 och 7 000 av dem kommer att behöva vara poliser. Men den fördelningen måste Polismyndigheten sköta.

När det gäller själva lönefrågan och det avtal som tecknades i går och som bärs av parterna ger avtalet bättre löneutveckling än andra grupperns avtal. Det är jätteviktigt att lönebildningen bärs av ansvarstagande parter på båda sidor, och så ska det vara över hela den svenska arbetsmarknadsmodellen. Det avtal som tecknades i går ligger över märket. Det görs också en särskild satsning på dem som jobbar i yttre tjänst och en särskild satsning på dem som jobbar i utsatta områden. Det är dessutom framtungt. Man har använt en del av de pengar som vi ger – historiskt mycket, 2 miljarder redan i år – till löneutvecklingen för poliserna inom dessa ramar.

Hade de gjort som du, Tomas Tobé, skulle föreslå och använt era 300 miljoner till löneutveckling skulle de ha fått en lägre löneutveckling med sämre löner. Därför ska man sköta detta mellan parterna. Vi ska inte sitta här i riksdagen och bestämma hur mycket som ska gå till löneutveckling och hur mycket som ska gå till verksamhet, utan det måste vara parterna som bär upp detta.

Vi genomför nu som sagt den största ökningen av resurser till polisväsendet som någon regering har gjort de senaste 20 åren. Det ska gå till fler

poliserna, till fler utredningar, till att öka effektiviteten och naturligtvis också till att förbättra polisernas arbetsvillkor.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2017/18:68 om en gängbestämmelse

Anf. 42 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):
Herr talman! Tomas Tobé har frågat mig om jag ämnar se över möjligheterna att införa en särskild gängbestämmelse i Sverige.

Att bekämpa gängkriminaliteten är en av regeringens viktigaste frågor. Regeringen har under mandatperioden skärpt mer än 30 straffrättsliga bestämmelser relaterade till den organiserade brottsligheten, bland dem allvarliga våldsbrott och grova vapenbrott. Fler brott än tidigare kan nu bedömas som grova när någon anspelar på ett våldskapital. Ledare för kriminella organisationer som låter bli att förhindra vissa allvarliga brott inom ramen för sammanslutningen kan nu dömas för det. Sedan tidigare finns det också en bestämmelse som innebär att straffen ska skärpas om brotten har utgjort ett led i organiserad brottslighet.

För bara några veckor sedan skärptes straffen för grovt vapenbrott och grov olovlig hantering av explosiva varor. Straffskärpningarna innebär att personer som grips med bland annat skarpladdade vapen i princip alltid kommer att häktas direkt i avvaktan på rättegång. Vi arbetar också med förslag som syftar till att åstadkomma ett skärpt straff för mord genom en ökad användning av livstids fängelse, och vi har tillsatt en utredning för att se över den straffrättsliga särbehandlingen av lagöverträdare i åldersgruppen 18–20 år.

Det straffrättsliga skyddet för polis, räddningstjänst och ambulanspersonal måste stärkas, och den så kallade Blåljusutredningen har därför, efter att ha lagts i ett snabbspår, lämnat förslag på området.

Straffrätten är ett av våra verktyg för att komma åt den organiserade brottsligheten men inte det enda. Polismyndigheten måste ges möjlighet att öka antalet anställda och närvaron på lokal nivå. I den största polissatsningen på 2000-talet satsar regeringen därför drygt 9,8 miljarder kronor på myndigheten under perioden 2017–2020.

Regeringen har också gett tolv myndigheter ännu större möjligheter att rikta sina gemensamma krafter mot den organiserade brottsligheten med ett särskilt fokus på utsatta områden. Sedan myndigheternas gemensamma satsning mot organiserad brottslighet inleddes 2009 har över 500 personer dömts i tingsrätt till följd av satsningens insatser. Dessa personer har totalt dömts till fler än 1 500 fängelseår.

I början av året planerar regeringen att presentera ett förslag till en ny kamerabevakningslag som ska göra det lättare att använda kameraövervakning i brottsbekämpande och trygghetsskapande syften. Regeringen har dessutom tillsatt en utredning som ska föreslå ytterligare förenklingar för den kameraövervakning som brottsbekämpande myndigheter bedriver. Utgångspunkten är att tillståndsplikten ska tas bort och i första hand ersättas med en anmälningsplikt. Det kommer att innebära att polisen kommer att kunna sätta upp kameror när behov uppstår utan att behöva invänta ett

tillstånd. Men vi kommer aldrig att komma till rätta med den organiserade brottsligheten om vi inte också kraftsamlar för att förebygga den.

I regeringens nationella brottsförebyggande program, Tillsammans mot brott, betonar vi vikten av breda brottsförebyggande insatser. Det kan handla om föräldraskapsstöd, avhopparverksamhet och återfallsförebyggande arbete. Det kan också handla om förebyggande åtgärder mot situationer eller vid platser där risken för brott är hög.

Anf. 43 TOMAS TOBÉ (M):

Herr talman! Vi ser att antalet utsatta områden ökar i Sverige. Det finns ungefär 200 kriminella gäng och 5 000 livsstilskriminella. Vi har en utveckling som tyvärr innebär att rekordmånga människor skjuts ihjäl i Sverige om vi jämför till exempel med hur det var under 90-talet. Vi ser attacker på våra poliser. Vi ser attacker på ambulansfordon. Vi ser kriminella gäng som tar sig till akutmottagningar. Vi ser att man skjuter på polisens hem och att polisstationer attackeras.

Herr talman! Vi har faktiskt en mycket allvarlig situation i Sverige, och det kommer att krävas en rad åtgärder. Många fler polisanställda behövs, och många av dem ska gärna vara poliser. Vi kommer att behöva göra en rad straffskärpningar och utöka befogenheterna.

Det är mycket bra att vi åtminstone i sak är överens, även om vi inte är överens om tempot, när det gäller polisens möjligheter till mer kameraövervakning. Jag tror att vi får inse att vi har ett antal kriminella individer som vi nog faktiskt får beskriva som direkt samhällsfarliga. Mot de här individerna måste vi nu gå fram tuffare. Vi behöver givetvis se till att de lagförs, men när de väl lagförs ska vi också se till att straffen blir längre. Jag tror att det är viktigt att ett antal av de här individerna sitter en längre tid i fängelse för att skapa möjligheter att kunna bryta den här utvecklingen.

I Danmark har man infört vad som kallas för en gängbestämmelse som i praktiken innebär att när det gäller kriminella uppgörelser och brottslighet som begås av den här typen av individer är straffen i praktiken dubbla. Jag tycker att det är en åtgärd som vi borde få på plats också i Sverige.

Det är klart att det finns en viss möjlighet, som också antyds i ministerns interpellationssvar, att en viss justering av straffet kan ske i dag. Men en gängbestämmelse, som vi talar om här, ger möjlighet att ha dubbla straff för dessa kriminella, och jag undrar ändå om ministern kan vara öppen för att gå fram med en sådan gängbestämmelse, för jag tror att det kommer att behövas.

Om ministern känner för att svara kan jag även passa på, herr talman, att fråga efter fler åtgärder. Jag tror nämligen att vi kommer att behöva göra mer än detta. Jag tror att vi behöver titta på visitationszoner, vistelseförbud och en rad åtgärder som i grunden handlar om att göra det jobbigare att vara kriminell i Sverige.

Anf. 44 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Att bekämpa organiserad brottslighet är kriminalpolitikens viktigaste uppgift just nu. För ungefär 20 år sedan etablerade sig de första av de här gängen i Sverige, och gängkriminaliteten har sedan utvecklats över tid. Naturligtvis borde man ha kvävt det i sin linda redan då.

Prot. 2017/18:58

19 januari

Svar på
interpellationer

När det nu har eskalerat och är fler blir det svårare och svårare. Men det innebär inte att det är omöjligt, tvärtom. Det är möjligt att vända utvecklingen, och vi har ett antal fall där man faktiskt kan peka på just detta.

Södertälje är ett sådant exempel. Där hade vi stora bekymmer för några år sedan, och där kraftsamlade både polisiära resurser och resurser från övriga samhället, till exempel Försäkringskassan, Skattemyndigheten, kommunen och andra, för att komma åt den här typen av kriminalitet, något som blev väldigt framgångsrikt.

I Göteborg har antalet skjutningar halverats, också detta delvis en följd av ett bra samarbete. I Malmö hade man väldigt stora bekymmer med skjutningar förra året. Där kraftsamlade man, och nu sitter 70 personer häktade i Malmö. Det är klart att det är ett sätt att få bort de här mest brottsaktiva individerna från gatan, för det är något man måste göra.

Regeringen satsar nu mer pengar än någon regering har gjort före oss, åtminstone de senaste 20 åren, och går in med ytterligare 2 miljarder kronor. Vi fördubblar utbildningstakten när det gäller poliser och sätter upp fler kameror än någonsin i Husby, Tensta, Rinkeby, området runt Sevedsplan i Malmö, Ronna i Södertälje och Gottsunda i Uppsala. Även i Rosengård är kameror på väg upp.

Vi vidtar även sociala insatser för att bryta nyrekryteringen, för det är ju den andra sidan. Vi måste ha hand om de mest brottsaktiva individerna och få bort dem från gatan, och samtidigt måste vi bryta nyrekryteringen av de ungdomar som är på väg in i kriminella gäng.

Det kan man göra med bland annat riktade sociala insatser, men också genom att se till att de kan få en framtidstro. Det är klart att när vi har brutit ungdomsarbetslösheten och den har gått ned så mycket som den har gjort blir möjligheterna att faktiskt bryta nyrekryteringen till de kriminella gängerna också bättre. Skulle vi gå tillbaka till gammal moderat politik med hög ungdomsarbetslöshet skulle det bli mycket svårare att förebygga brott. Det förstår vi alla.

Vi måste också skärpa straffen, och det har den här regeringen gjort. Moderaterna pratar ofta om straffskärpningar, men ni levererar aldrig någonting. Det händer aldrig någonting när ni regerar.

Det gör det när vi regerar. Vi har skärpt straffen för grovt rån, grov misshandel, grovt olaga hot, grovt tvång, grovt rån och de grövsta narkotikabrotten. Allt detta gjorde vi förra året, den 1 juli 2017.

Den 1 januari 2018 skärpte vi straffet för de grova vapenbrotten. Det innebär också att vi får häktningspresumtion, vilket innebär att om du anträffas med ett illegalt vapen på stan och misstänks för grovt vapenbrott kommer du i princip att häktas, och då släpps du inte ut i väntan på rättegång. Det öppnar också upp för hemliga tvångsmedel för polisen, det vill säga avlyssningsmöjligheter när det gäller dem som misstänks för detta.

Vi kommer att gå vidare och gå fram med straffskärpningar för grov våldtäkt, för dem som angriper blåljuspersonal och för mord, där livstidsstraffet ska vara normalstraffet. Vi är också på väg fram med straffskärpningar för de brott som begås med hedersmotiv.

Man kan därför säga att vi har skärpt straffen mer än någon annan regering har gjort före oss. Samtidigt måste man dock vara smart och rikta in sig på de brott som just de här kriminella individerna begår.

Jag utesluter inte att vi behöver göra ytterligare insatser. Det är klart att vi kan behöva göra det. Men innan man börjar prata om att ta ytterligare

steg ska vi se hur de straffskärpningar som precis har genomförts fungerar. Det här måste vi bryta på många olika sätt.

Prot. 2017/18:58
19 januari

Svar på
interpellationer

Anf. 45 TOMAS TOBÉ (M):

Herr talman! Tack för svaret! Jag delar bilden av att detta givetvis går att vända, och det är klart att det handlar om hur pass mycket vi väljer att prioritera detta från samhällets sida. Det behövs givetvis rekordstora satsningar på hela rättsväsendet nu. Moderaterna lägger den största satsningen och har högre ambitioner än nuvarande regering, och det är klart att det är en hård prioritering.

Regeringen prioriterar höjda bidrag till människor som står utanför arbetsmarknaden. Det är de riktigt stora satsningarna som regeringen väljer att göra, medan vi prioriterar till exempel att införa ett bidragstak. Detta gör att vi i vår budget kan göra större satsningar på polisen och på rättsväsendet i övrigt.

Det är så det hänger ihop. Politik handlar om att prioritera.

När det gäller skillnad i resultat är det klart att vi kan hitta enskilda delar där man hade kunnat göra mer tidigare. Så är det alltid. Men faktum är att antalet poliser ökade med Alliansen. Även straffskärpningar genomfördes med Alliansen.

Nu är det dock dags att blicka framåt. Jag vet att justitie- och inrikesministern allra helst skulle vilja tala om att det stora samhällsproblemet är de alliansregeringar som ledde Sverige under åtta år. Men verkligheten är att vi har riktigt tuffa problem med kriminalitet, och en hel del av åtgärderna kan vi vara överens om. Jag tror dock att det är dags att inse att de åtgärder som nu kommer på plats under den nuvarande regeringen ofta kommer efter tillkännagivanden från Alliansen – vi har pressat fram många av de här förändringarna.

Men låt oss ändå vara lite konstruktiva när vi har möjlighet i en sådan här interpellationsdebatt! Varför inte öppna för att införa en gängbestämelse? Det skulle få en ordentlig effekt för ett antal av de här kriminella individerna, som jag vill beskriva som mycket, mycket farliga.

Det skulle även skicka en mycket tydlig signal om vad som händer när man väljer att ingå i kriminella gäng och begå den här typen av handlingar. Det här är ju handlingar med brottsoffer på andra sidan som inte får upprättelse.

I de utsatta områdena ser vi nu att människor inte vågar vittna, och det är tufft för polisen att arbeta i de här områdena. Jag vet att poliserna står upp och gör allt de kan, och jag tyckte att det var otroligt intressant att se framför allt de insatser som har gjorts i Biskopsgården i Göteborg och som jag vet att även ministern känner till. Men poliserna behöver få lite mer hjälp. Vi måste veta att när vi väl tar dessa kriminella individer finns det ordentliga straff för dem. De måste nämligen bort en längre tid från de här områdena för att vi ska kunna vända utvecklingen.

Jag frågar ytterligare en gång, herr talman: Kan inte regeringen släppa prestigen nu? Jag vet att det är Moderaterna som har lagt fram det här förslaget först, men det spelar väl mindre roll, för det är ju ett förslag som kommer att behövas. Varför inte titta på erfarenheterna från Danmark? Varför inte gå fram och införa en gängbestämmelse så att de kriminella får dubbla straff?

Anf. 46 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):
Herr talman! Det finns ju redan en gängbestämmelse i svensk rättsordning i dag. Det vill säga du kan skärpa straffen vid brott inom ramen för en organiserad kriminalitet. Den möjligheten finns redan.

Det vi har gjort på straffsidan under den här mandatperioden är mer än någon annan regering har gjort så långt tillbaka man kan tänka sig. Jag har räknat upp straffskärpningarna som bara är ett halvår gamla: grovt rån, grov misshandel, grovt olaga hot, grovt tvång, de grovsta narkotikabrotten och så det grova vapenbrottet nu från den 1 januari, som också ger större möjlighet att upptäcka dem som begår brott. Vi kommer att gå vidare med straffskärpning för grov våldtäkt och förstås för dem som angriper blåljuspersonal. Det handlar även om straffskärpningar för mord och hedersbrott.

Här sker alltså en framflyttning av positionerna totalt sett. Vad jag också försöker säga är att man utöver straffrätten måste komma åt de här gängen även på andra sätt. Det går att vända utvecklingen, och jag har pekat på ett par olika exempel. Men i grunden är det så att staten alltid är starkare än de här gängen, och bestämmer man sig bara för att nu slår vi ut dem, då kommer man att kunna göra det.

Vi är i grunden överens om att för att klara detta behövs fler poliser, det vill säga mer polisiär närvaro. Därför har regeringen fördubblat utbildningstakten, och regeringen har gett mer pengar till polisen än vad någon regering har gjort tidigare. Det är den största satsningen på 20 år. Det utbildas dubbelt så många poliser i dag som på den tiden Moderaterna rege-
rade.

Vi har i grunden inte skilda meningar. Det handlar om fler poliser, större resurser till polissektorn och straffskärpningar. Men det skiljer sig åt i att Moderaterna har en blind fläck på vad det är som startar och hela tiden underbygger utvecklingen. Med mycket hög arbetslöshet där man inte klarar att skapa jobben – och det gör Moderaterna aldrig när ni regerar – och med hög ungdomsarbetslöshet och ökande klyftor, är risken större att fler hamnar i kriminalitet.

Nu pratar Tomas Tobé om bidrag igen. Men vad han inte säger är att om er politik verkligen skulle få genomslag skulle det igen innebära en utveckling i Sverige mot kraftigt ökade klyftor. Ni klämmer åt och drar ned för dem som har det sämst ställt. Tillsammans med en ökad ungdomsarbetslöshet, som ni heller aldrig klarar av att bryta, innebär det en mycket negativ utveckling. I synen på vad som är viktigt för att förebygga denna situation skiljer vi oss starkt åt. Det tänker ni aldrig någonsin på.

Herr talman! Poliserna – i alla fall de poliser jag har pratat med – är oftast mycket klokare än Moderaterna i det här avseendet. Det finns ingen yrkesgrupp som jag pratar så mycket med som just poliser. De som är ute på fältet i de utsatta områdena säger ofta tre saker till mig, och jag hörde detta sägas till mig så sent som i går när jag var i Jönköping.

Det första är att poliserna behöver bli fler. Det andra är att de behöver bättre verktyg. Det tredje är att vi måste tänka på att det inte bara handlar om dem utan att det också handlar om hur det omgivande samhället fungerar. Det måste finnas en fungerande socialtjänst, en fungerande skola i området, bra och fungerande fritidsverksamhet samt ett samhälle som håller ihop och en framtidstro för de ungdomar vi talar om och som riskerar att hamna i andra kretsar. Poliserna förstår detta, men vårt bekymmer är att Moderaterna aldrig någonsin har begripit detta.

Anf. 47 TOMAS TOBÉ (M):

Herr talman! Det är klart att det finns en skillnad i syn på vad som bygger klyftor i ett samhälle. Det är uppenbart att regeringen tycker att man motverkar klyftorna genom att människor som står utanför arbetsmarknaden ska få högre bidrag. Bidrag ska minska klyftor. Jag tror att man bättre minskar klyftor genom att människor kommer in i jobb.

Det finns nu en mycket stor utmaning med en icke fungerande integration i detta land. Människor i utsatta områden står mycket långt från ett jobb och mycket långt från det svenska samhället. Ovanpå detta utsätts dessa människor för kriminalitet, och de känner inte att rättsväsendet är närvarande. Det är vad jag ser när jag reser ute i landet.

När jag träffar landets poliser talar de mycket om det kringvarande samhället och andra myndigheters ansvar – absolut! Men de är mycket tydliga på några områden, nämligen att vi ska se till att ge dem ordentligt med muskler, bättre befogenheter. Vidare ska det finnas ordentliga straff. När de kriminella äntligen blir lagförda ska det inte vara så korta straff som det är i Sverige i dag.

Jag kan utöver detta berätta att poliserna gärna önskar en ny polisledning och höjda polislöner. Men det har vi diskuterat i andra sammanhang.

Den här interpellationsdebatten handlar specifikt om huruvida ministern kan vara öppen för att införa en gängbestämmelse som skulle innebära dubbla straff. Det är korrekt att det i dag finns en straffskärpningsgrund, men det handlar om en viss justering. Det jag talar om är att införa en gängbestämmelse som innebär dubbla straff. Där får jag beklaga, herr talman, att ministern stänger dörren för detta.

Anf. 48 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Det är klart att man kan överväga ytterligare åtgärder också på straffsidan. Jag vill bara peka på att den här regeringen har gjort mer på straffsidan än någon annan regering har gjort. Den förra regeringen – Moderaternas regering – försökte skärpa straffen. Den lade fram lagförslag som bland annat handlade om att domstolarna i högre utsträckning ska tillämpa straffskalan på de högre nivåerna, vilket blev helt underkänt av domstolarna. Det var inte tillämpligt. Ni försökte skärpa straffen, men ni lyckades inte ens med det trots att det var ett prioriterat område.

Nu har straffen skärpts för just de brott som många av de mest kriminella individerna begår, till exempel grova rån, grov misshandel, grovt olaga hot, grov utpressning och grovt tvång. Det är precis de brotten som de individerna begår. Det gäller också grovt vapenbrott. Vi har där fått tillgång till hemliga tvångsmedel och häktningspresumtion, så att de inte släpps ut igen i väntan på rättegång.

För att kunna förebygga brott måste man också ta bort de mest brottsaktiva individerna. Annars kommer de att finnas kvar i miljön och störa allt förebyggande arbete. Dessutom kommer de att utgöra ett slags förebilder för de unga människor som riskerar att vara på väg in i kriminalitet.

Min poäng är att om vi ska bekämpa gängkriminalitet måste vi se hela bilden, och då måste det finnas en politik som sänker ungdomsarbetslösheten. Vi kan inte gå tillbaka till den nivån på ungdomsarbetslöshet som rådde under er regeringstid. Nu är det den lägsta arbetslösheten bland ungdomar på 13 år, och vi måste fortsätta att hålla ned nivån på arbetslösheten. Vi måste satsa på socialtjänst, skola och fritis utöver allt det som görs i de

brottsbekämpande delarna. När detta görs kan utvecklingen vändas. Det visar all erfarenhet.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2017/18:71 om nationellt tiggeriförbud

Anf. 49 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Tomas Tobé har frågat mig om jag avser att verka för att ett nationellt förbud mot tiggeri införs i Sverige.

I Polismyndighetens lägesbild över brottslighet som är kopplad till utsatta EU-medborgare gjordes bedömningen att merparten av de utsatta EU-medborgarna som tigger gör det utan att detta kan kopplas till organiserad brottslighet. Det förekommer dock att en del som tigger styrs av kriminella aktörer och att de utsätts för brott.

Det är helt oacceptabelt att människor som är utsatta på grund av fattigdom och diskriminering utnyttjas eller blir utsatta för brott när de försöker skaffa sig en möjlighet till försörjning.

Regeringen är bekymrad över att personer som vistas tillfälligt i Sverige ska behöva tigga för sin försörjning och att denna grupp lever under ovärdiga förhållanden. Otillåtna bosättningar kan också medföra omfattande nedskräpning och drabbar bland annat markägare som får se sin mark tas i anspråk på ett olagligt sätt.

Sommaren 2015 presenterade regeringen ett åtgärds paket för att bekämpa utsatthet och tiggeri. De åtgärder som presenterades var bland annat tydligare regler i Sverige, internationell samverkan och ett nära samarbete med det civila samhället.

Under 2015 tillsatte regeringen en nationell samordnare i frågor som rör utsatta EU-medborgare. Länsstyrelsen i Stockholms län fick året efter i uppdrag att fortsätta utveckla samverkan och samordna det arbete som bedrivs i landet gällande målgruppen. Uppdraget har nu förlängts till och med 2019.

Regeringen överlämnade förra året till riksdagen en proposition med förslag på en ny form av särskild handräckning. De nya reglerna om avlägsnande, som trädde i kraft den 1 juli 2017, innebär att det har blivit lättare för bland annat markägare att få tillbaka besittningen till sin mark där personer bosatt sig utan tillstånd. Regeringen kommer att följa upp myndigheternas hantering av otillåtna bosättningar, men redan nu finns indikationer på att reformen har fått avsedd effekt.

Regeringen beslutade om en lagrådsremiss i december 2017 som innebär att straffbestämmelsen om människohandel ges en tydligare brottsbeskrivning, att barn får ett ännu starkare skydd och att minimistraffet för människohandel, mindre grovt brott, skärps till fängelse i sex månader. Dessutom föreslås ett helt nytt brott, människoexploatering, som uttryckligen straffbelägger exploatering av personer i tiggeri. Förslaget innebär ett starkare straffrättsligt skydd för de fall där personer som lever under ekonomiskt svåra förhållanden otillbörligt förmås att lämna ifrån sig vad de tiggat ihop eller betala för något som egentligen är gratis, såsom en plats att tigga på i det offentliga rummet. Förslagen är avsedda att träda i kraft

den 1 juli 2018. Regeringen avser att överlämna en proposition till riksdagen senast i början av mars 2018.

Det är en polisiär uppgift att övervaka den allmänna ordningen och att ingripa till exempel när personer uppträder ordningsstörande eller skräpar ned.

Regeringen arbetar aktivt med att påverka levnadsförhållandena i hemländerna för att åstadkomma skillnad och hållbarhet på lång sikt, och regeringen har tecknat samförståndsavtal med både Rumänien och Bulgarien. Samarbetet har resulterat i ett mycket gott samtalsklimat och har stärkt de bilaterala relationerna.

Regeringen har sammantaget vidtagit en rad åtgärder för att bekämpa utsatthet, för att skärpa straffrätten mot människohandel och exploatering samt för att underlätta för polisen och andra myndigheter att agera mot den brottslighet som förekommer i samband med tiggeriet.

Anf. 50 TOMAS TOBÉ (M):

Herr talman! Vi har ju fått en situation med utbrett tiggeri i Sverige. Siffran kan variera, men jag tror att den ligger på ungefär 300 000 väldigt utsatta människor som vi ser utanför våra matbutiker eller på andra ställen i vårt samhälle. Det är människor som befinner sig i en väldigt tuff situation.

Vi moderater har arbetat med denna fråga och landat i att vi tycker att vi inte ska normalisera tiggeri i Sverige. Det är inte rimligt, fru talman, att tillåta att människor ska stå med mössan i hand och be om pengar och ha detta som sin försörjning. Utsatta människor i andra länder – deras framtid kan inte handla om att de ska sitta på gator och torg i Sverige och tigga.

Jag minns när vi moderater presenterade förslaget att vi åtminstone borde förbjuda det som beskrivs som organiserande av tiggeri. Då sa ministerns statsrådskollega Åsa Regnér att jag var ute och fiskade i grumliga vatten.

Nu konstaterar jag att en sådan lagstiftning är på väg fram. Det är alldeles utmärkt. Men jag tror att det vore klokt om vi kunde göra upp i denna fråga, för jag tror att inte heller Socialdemokraterna vill ha den situation vi har just nu med så pass många utsatta människor på gator och torg i Sverige. Vi ser dessutom att andra bekymmer följer i spåren av detta. Bland annat har polisen berättat om ökad prostitution.

Vi måste ta tag i den här frågan nu. Den är svår, men vi lär konstatera att Sverige har varit för svagt reglerat på det här området. De åtgärder som vi nu har vidtagit kommer inte att vara tillräckliga för att få stopp på tiggeriet.

Det här kommer att behövas, och här vill jag ge en möjlighet till ministern, fru talman: Lägg fram ett nationellt tiggeriförbud för Sveriges riksdag, och ni kommer att få Moderaternas stöd. Låt oss tillsammans ta tag i den här frågan! Det tror jag att svenska folket förväntar sig att vi ska göra.

Anf. 51 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Till att börja med tror jag att Tomas Tobé sa att det skulle röra sig om 300 000 väldigt utsatta människor. Det måste vara 3 000, för det är ungefär det vi talar om antalsmässigt – runt 3 000.

Prot. 2017/18:58
19 januari

Svar på
interpellationer

Jag delar naturligtvis uppfattningen att vi måste göra mer för att komma till rätta med det här problemet. Jag kan konstatera att det är ett problem som har funnits under lång tid och att Moderaterna under sin långa regeringsperiod – åtta år – inte gjorde någonting för att komma till rätta med det.

Det var till och med så att när vi tillträdde var en av de stora frågorna som vi hade att diskutera det stora lägret i Sorgenfri i Malmö, om Tomas Tobé minns det. Det hade stått där i många år, och ingen hade åtgärdat det på något sätt – allra minst den moderatledda regeringen. Nu är det borta. Det revs efter bara något år.

Under vår period har vi ändrat reglerna om avlägsnande och handräckning när det gäller privat mark. Det tror jag var en bra förändring, för även om man kan tillåta att människor ber om pengar och tigger om pengar kan man aldrig tillåta att det växer fram någon sorts kåkstäder eller olagliga bosättningar på olika platser. Det är naturligtvis helt oacceptabelt. Där hade vi förut väldigt krångliga regler med höga avgifter för markägarna och en komplicerad byråkratisk process. Det har vi nu ändrat på.

Men vi kan också konstatera att antalet ärenden när det gäller avlägsnanden med särskild handräckning har minskat. Från 2016 till 2017 minskade de ärendena med 25 procent. Det kan tyda på att antalet bosättningar totalt sett har minskat. Det kan också tyda på att polisen nu ingriper mycket tidigare än för bara några år sedan för att se till att sådana här bosättningar inte etableras. Det är i så fall en bra följd av lagstiftningen.

Nu är vi på väg fram med ny lagstiftning och en ny lag om människoexploatering. Vi kommer till riksdagen med en proposition före propositionsstoppet den 20 mars där vi utvidgar lagstiftningen ytterligare. Här handlar det, tycker jag, om att komma åt dem som tjänar pengar på och exploaterar och utnyttjar dessa människor på olika sätt – för tiggeri men också andra former av arbete. Det finns nästan slavarbetsliknande former där folk får jobba för 10 kronor i timmen och bo i en källare. Det är naturligtvis helt oacceptabelt. Också det bör vi komma till rätta med i större utsträckning.

Den nya lagstiftningen siktar in sig på bland annat detta att man utnyttjar och tjänar pengar på andras tiggeri, till exempel ber att få ta del av deras inkomster om de ska få sitta på en viss plats. Där utvidgar vi nu straffrätten.

Men man ska komma ihåg att även inom ramen för nuvarande lagstiftning kan man komma åt en del av dessa ligor, och där ser vi en del ärenden som redan har avgjorts. I ett ärende i Örebro i höstas dömdes man två bulgariska medborgare till vardera fyra år och två månaders fängelse för människohandel. Det var ett ärende i Göteborgs tingsrätt alldeles härförleden, den 17 januari 2018. Ett par fall är på väg fram i Växjö. Även inom ramen för nuvarande lagstiftning går det alltså att fälla människor för bland annat människohandel. Med den nya lagstiftningen utvidgar vi detta ytterligare för att minska exploateringen och utnyttjandet av människor.

Anf. 52 TOMAS TOBÉ (M):

Fru talman! Är det på det sättet att jag sa 300 000 vill även jag till protokollet ta chansen att korrigera det till 3 000.

I grunden är det här en fråga som jag tror handlar om att Sverige måste bestämma sig: Ska Sverige stå öppet för utbrett tiggeri, eller ska det inte göra det?

Vi har haft tiggeri i Sverige också tidigare, historiskt sett, men vi har utvecklats till ett välfärdsland. Vi vill möta utsatta med sociala insatser. Vi vill inte att människor ska behöva tigga på gatan för sin egen försörjning.

Nu har vi fått en situation där ett antal medborgare från framför allt Rumänien och Bulgarien fattar sina beslut och hamnar i Sverige och tigger – rätt många under organiserade former.

Vi tycker från Moderaternas sida att det är bra att vi nu får fram ett lagförslag som gör det något lättare att ta fast dem som skrupelfritt utnyttjar dessa människor för att tjäna pengar. Men vi vet också att bevisläget är svårt. Inte sällan kan det i organiseringen till och med finnas släktskap. Det kommer inte att vara helt lätt att få enskilda utsatta människor att ens berätta om hur det förhåller sig.

Jag tror tyvärr inte att de nya åtgärderna kommer att leda till att vi inte har utbrett tiggeri i Sverige. Det är därför det behövs ett tiggeriförbud. Vi behöver gå fram med en åtgärd så att vi kan pressa tillbaka detta ordentligt. Det är inte rimligt.

Jag är mycket oroad över vad detta gör med de utsatta människorna som utnyttjas dubbelt, då många tvingas in i prostitution eller lever under vidriga omständigheter, men också med samhället – att vi vänjer oss vid att det sitter en utsatt medmänniska utanför matbutiken, att det tillhör vanligheterna, att våra barn kanske inte längre ens reagerar eftersom det är normalt att det sitter en utsatt människa utanför en matbutik.

Jag tror att vi alla tycker att det här är jobbigt. Man får såklart själv ta ställning till huruvida man vill ge pengar eller inte. Jag tycker att det finns ett visst hyckleri från regeringens sida. Regeringen säger till och med: Ge inga pengar till tiggarna! Det har regeringen uttryckt. Det är ju en personlig uppfattning – man får själv avgöra hur man vill göra.

Det är väl bra att vi får fram åtgärder för att mycket snabbare kunna förhindra att vi får tätläger som egentligen nästan kan beskrivas som början till kåkstäder; det är väl alldeles utmärkt. Alla dessa åtgärder handlar ju om att vi inte vill att människor ska tigga på våra gator och torg i Sverige. Men de kommer inte att vara tillräckliga.

Jag noterar att ministern inte avfärdade idén om ett tiggeriförbud utan talade om de andra åtgärderna. Gott så – det är faktiskt bra åtgärder. Därför ställer jag nu frågan igen: Utesluter ministern att vi också behöver gå fram med ett nationellt tiggeriförbud i Sverige?

Anf. 53 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Vi har valt vägen att utvidga reglerna för att få bort de läger som finns. När vi tillträdde 2014 hade vi bland annat ett stort läger i Sorgenfri i Malmö; det har vi inte längre. Vi hade regler som var byråkratiska, krångliga och kostsamma för markägaren när det gäller handräckning för avlägsnanden. Nu har vi inte längre det heller; det har vi också reformerat. Vi har till och med sett en minskning av antalet ärenden, vilket kan tyda på att vi inte längre har den framväxt av bosättningar som vi hade under den borgerliga perioden; åtgärden har faktiskt fått effekt.

Sedan har vi frågan om människohandel. Jag pekade på att vi faktiskt redan i dag har möjlighet att döma dem som utnyttjar fattiga människor på detta sätt. Jag pekade på domen från tingsrätten i Örebro: Två bulgariska medborgare fick vardera fyra år och två månaders fängelse för människohandel för att man hade utnyttjat ett flertal personer för tiggeri.

Göteborgs tingsrätt dömde häromdagen en bulgarisk medborgare till fängelse i tre år och sex månader – det är ganska stränga straff vi talar om – för människohandel och för att ha utnyttjat två personer för tiggeriändamål.

I december förra året dömdes också två bulgariska män, då av Göta hovrätt; det gällde Växjö. De dömdes för grov misshandel och människorov och fick fem respektive fyra år och sex månader. De brotten hade begåtts mot en man från Bulgarien som utnyttjats för tiggeri. Just nu pågår ytterligare en förundersökning i Växjö med, tror jag, fem häktade.

Rättsväsendet har alltså nu gått igång och slår ned på dem som utnyttjar människor som befinner sig i en väldigt svår situation. Det är något vi inte sett under tidigare år utan först nu på senare tid. Det är bra, för det innebär också att vi sänder en signal till omvärlden: Vi accepterar inte att man ägnar sig åt denna typ av organisering och därmed exploatering av fattiga människor.

Jag tror att detta, som Tomas Tobé är inne på, i grunden handlar om att Moderaterna har svårt att se fattigdom. Tobé sa att det är jobbigt att se detta – det är det som är grundproblematiken. Vi socialdemokrater, som i alla tider nästan inte gjort något annat än att just bekämpa fattigdom, har inte svårt att se den när den uppkommer. Vårt huvudproblem är att minska klyftorna och göra det bättre för dem som har det allra sämst ställt. Därför ser vi detta. Men när Moderaterna ska argumentera kring detta handlar det framför allt om att det är jobbigt och svårt att se.

Min utgångspunkt är att vi måste se till att bekämpa de brott som förekommer i detta sammanhang. Men jag tycker också att vi när vi talar om dessa människor ska utgå från en känsla av solidaritet och empati, så att man inte faller in i en retorik där man pekar ut och stigmatiserar dessa människor i så stor utsträckning som jag ibland tycker sker i debatten.

Det handlar om att ta sig an detta på flera olika sätt. Det finns länder som har nationella tiggeriförbud, men de är faktiskt inte särskilt många. I de stora länderna – Tyskland, Frankrike, Spanien och Italien – har man inga nationella förbud. I Norden är det bara Danmark som har det. I Norge finns möjlighet till lokala förbud, men det förekommer till exempel inte i Oslo. Det är alltså inte huvudlösningen för de flesta länder.

Anf. 54 TOMAS TOBÉ (M):

Fru talman! Justitie- och inrikesministerns fördomar om moderater tycker jag inte ens förtjänar ett svar.

För mig handlar detta om att vi har väldigt utsatta människor som dessutom utnyttjas dubbelt. Jag är orolig för vad detta också gör för samhället – att vi normaliserar att människor sitter och tigger på våra gator och torg.

Jag landar i slutsatsen att vi kommer att behöva ett förbud, för Sverige sticker ut i Europa. Ja, det finns olika lösningar. I till exempel Finland vet jag att polisen, utan ett förbud, arbetar rätt effektivt för att minska tiggeriet, på ett helt annat sätt än vi har sett i Sverige. I många andra länder har man en reglering på antingen lokal, regional eller nationell nivå – gott så.

Men man måste ställa sig frågan vad det är som gör Sverige så attraktivt. Varför har vi ett så pass utbrett tiggeri i just Sverige? En del handlar såklart om att vi är ett välståndsland, men det finns många välstånds länder i Europa. Jag tror att det handlar om att vi har för svag lagstiftning. Om vi inte får ett förbud på plats kommer detta att fortsätta år efter år.

Det är bra om vi kan komma åt några av de skrupelfria personer som utnyttjar utsatta människor, men vi kommer, tror jag, att behöva gå fram med den här lagstiftningen. Vi har erbjudit Socialdemokraterna och även regeringen en möjlighet att få ett politiskt stöd för en sådan reglering. Jag noterar, fru talman, att ministern gör allt han kan för att inte erkänna att ni inte utesluter ett tiggeriförbud. Även ni verkar inse att det kommer att behöva komma på plats, precis som er egen samordnare på området har kommit fram till.

Anf. 55 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! När Tomas Tobé säger att Sverige sticker ut undrar jag vad han egentligen menar. Den modell för ett nationellt förbud som Tomas Tobé vill ha är nämligen inget som europeiska länder i allmänhet har. Jag sa det i slutet av mitt förra anförande: Varken Finland, Norge, Tyskland, Frankrike, Spanien eller Italien har något nationellt förbud.

Det finns på sina håll möjlighet till lokala förbud. Norge är ett sådant land. Men av de, tror jag, 422 kommunerna i Norge är det en knapp handfull som har lokala förbud. En kommun som inte har något förbud är huvudstaden Oslo. Att försöka skapa en bild av att ett sådant nationellt tiggeriförbud som Moderaterna vill ha är något som finns allmänt i Europa är alltså inte korrekt.

Vi har arbetat med denna fråga sedan vi tillträdde, på ett sätt som den moderatledda regeringen inte gjorde. När vi tillträdde hade vi en utveckling med framväxande, stora läger, och man gjorde ingenting åt det. De fick stå där år efter år. Jag nämnde Sorgenfri i Malmö – det lägret finns inte längre kvar.

Vi genomförde för några år sedan den nya lagstiftningen om avlägsnanden, som jag faktiskt tror kan ha lett till att vi nu har färre ärenden. Det skedde en minskning med 25 procent från 2016 till 2017, vilket mycket väl kan innebära att vi har färre bosättningar än vi hade tidigare och att polisen ingriper mot dem tidigare.

Vi går nu fram med den förstärkta lagstiftningen, som gör att vi kommer åt dem som exploaterar och utnyttjar dessa människor. Detta tycker jag, fru talman, är väldigt verkningfulla insatser.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellationerna 2017/18:305 och 307 om stödet till diktaturens Iran

Anf. 56 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Fru talman! Ärade ledamöter! Sofia Damm har frågat mig vilka resultat jag anser att Sverige har uppnått med den strukturerade politiska dialogen med Iran, hur dialogen med den iranska regimen ser ut sedan protesterna mot densamma brutit ut i landet samt om jag har för avsikt att offentligt fördöma den iranska regimen agerande mot dem som nu reser sig för att protestera mot förtrycket. Markus Wiechel har frågat varför jag och regeringen är så passiva när det gäller de protester som i skrivande stund sker i Iran, om jag anser att det är fel att stödja frihetskämparna i landet, om jag

är säker på att det svenska förhållningssättet gentemot Iran inte spär på förtrycket mot det iranska folket, på vilket sätt jag och den svenska regeringen står upp för kvinnors grundläggande fri- och rättigheter och hur regeringen stöder de modiga kvinnor som stolt trotsar slöjtvånget i landet. Vidare har Markus Wiechel frågat på vilket sätt jag och regeringen avser att arbeta för att stärka iraniers frihet och demokrati i landet och hur regeringens nuvarande relationer till den iranska regimen ser ut samt om jag och regeringen anser att det är rimligt att legitimera den bild som ges av Irans allierade, såsom Vladimir Putins Ryssland eller Bashar al-Asads Syrien, eller om regeringen avser att ge Irans oppositionella möjlighet att göra sina röster hörda. Jag väljer att besvara dessa två interpellationer i ett sammanhang.

Regeringen har nära följt den oroväckande utvecklingen i Iran, inklusive genom den svenska ambassaden i Teheran. Mänskliga rättigheter, däribland yttrandefriheten och rätten att demonstrera, måste respekteras. De iranska myndigheternas agerande, bland annat i form av massarresteringar och begränsningar av internet, är därför djupt oroväckande.

Jag har vid flera tillfällen tydligt uttryckt att det våld som riktats mot fredliga demonstranter är oacceptabelt och att ytterligare våld måste undvikas, något Sverige var bland de första att uttrycka offentligt. Sverige framförde också detta i FN:s säkerhetsråd den 5 januari. EU gjorde ett gemensamt uttalande med samma tydliga innebörd den 2 januari.

Situationen för mänskliga rättigheter i Iran är allvarlig. UD:s rapport om mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Iran från 2017 beskriver ingående de problem som finns. Regeringen är djupt oroad över situationen för mänskliga rättigheter i Iran, inklusive användningen av dödsstraff, förtryck av bland annat kvinnor och flickor samt bristande fackliga rättigheter. Ingen flicka eller kvinna ska tvingas att klä sig på ett sätt som hon inte vill.

Frågor om skyddet av och respekten för mänskliga rättigheter är centrala i Sveriges relation med Iran. Regeringen fortsätter att ta upp och försöka påverka situationen för de mänskliga rättigheterna i Iran. Vi arbetar löpande med dessa frågor i FN, genom EU och i våra bilaterala kontakter med iranska företrädare. Hittills har två dialoger genomförts mellan kabinetssekreteraren och hennes iranska motpart. Vid mötena har svenska budskap framförts, inklusive om mänskliga rättigheter, regional utveckling och bilaterala frågor.

Den strukturerade politiska dialogen med Iran är en del i det arbetet. Dialogen syftar till att på minister- eller statssekreterarnivå diskutera viktiga bilaterala frågor, där mänskliga rättigheter självklart är en central del. Regeringen kommer fortsatt att aktivt driva frågor om mänskliga rättigheter i Iran i alla de forum som står till vårt förfogande.

Anf. 57 SOFIA DAMM (KD):

Fru talman! För exakt ett år sedan hölls en interpellationsdebatt i denna kammare på samma tema som i dag, Sveriges relation till Iran.

Anledningen till att jag initierade den debatten var att handelssanktionerna mot Iran hade hävts, och det hade minst sagt gått skytteltrafik mellan det svenska Regeringskansliet och regimen i Teheran. Näringsminister Mikael Damberg, energiminister Ibrahim Baylan, sjukvårdsminister Ga-

briel Wikström och kabinettssekreterare Annika Söder hade alla hunnit besöka Iran på ganska kort tid. Kort efter vår debatt skulle den nya relationen krönas med statsminister Stefan Löfvens resa till Teheran för att möta president Hassan Rohani.

Sverige hade inlett en så kallad strukturerad politisk dialog med Iran, och jag ville veta varför den feministiska regeringen så högt prioriterade relationen till en av världens mest kvinnofientliga regimer. Jag ville veta vad vi hoppades få ut av ett sådant partnerskap.

Jag ville veta om Sverige under dialogen skulle söka samråd med oppositionella grupper i Iran. Jag ville veta om man skulle vända sig till exiliranier här i Sverige som kämpar för mänskliga rättigheter och själva aldrig kan komma till tals med den iranska regimen. Jag ville försäkra mig om att den strukturerade politiska dialogen inte skulle komma att ersätta en offentligt uttalad kritik.

Utrikesministern gav då inga konkreta svar. Min förhoppning är att det blir annorlunda i dag. Det har gått ett år, och det är fullt rimligt att utvärdera vad den strukturerade politiska dialogen har gett för resultat.

Sedan slutet av december ser vi de största protesterna i Iran på väldigt länge. Inledningsvis handlade demonstrationerna om levnadsförhållandena i landet och om en försämrad ekonomisk situation. Man skulle ju kunna tänka sig att i takt med att sanktionerna mot landet hävdades och stora handelsavtal slöts skulle de ekonomiska förbättringarna också komma befolkningen till del. Men låt oss påminna oss om att den iranska regimen har mycket stora maktambitioner i regionen. Det är dyrt att hålla terrororganisationer som Hamas och Hizbullah under armarna. Kriget i Jemen kostar pengar, likaså stödet till Asad i Syrien och till Iraks shiamuslimska styre.

Men de protester vi har sett handlar också om något annat, om en längtan efter frihet från förtryck. Vi har sett kvinnor som i protest kastat av sig slöjan. Men i stället för att besvara protesterna med reformer valde den iranska regimen att, som vi alla vet, brutalt slå ned demonstrationerna, så till den grad att många människor också har fått sätta livet till. Det handlar om människor som tagit mod till sig och stått upp mot förtrycket.

De människor som nu står upp mot förtrycket möts inte bara av det brutala våldet från regimen. De möts också av omvärldens återhållsamma uttalanden.

Jag vill påminna om vad utrikesministern bedyrade i debatten för ett år sedan: ”Oavsett vilket format vår dialog sker i ligger regeringens engagemang för mänskliga rättigheter i Iran fast, och de svenska budskapen ändras inte. Vi har en tradition av att vara tydliga när det gäller demokrati och mänskliga rättigheter. Detta ska genomsyra vår dialog, oberoende av mötesformen.”

Anser utrikesministern att Sverige har visat en tydlig linje gentemot den regim som så brutalt slagit ned de människor som nu gått ut på gatorna för att stå upp mot orättvisor och förtryck? Anser utrikesministern att Sverige visat ett tydligt stöd för de modiga kvinnor och män som demonstrerar för frihet och demokrati i Iran?

Anf. 58 MARKUS WIECHEL (SD):

Fru talman! Jag börjar med att tacka utrikesministern för svaret på interpellationen, även om jag anser att flera av frågorna inte är besvarade.

Prot. 2017/18:58

19 januari

Svar på
interpellationer

De omfattande protesterna i Iran påbörjades den 28 december förra året. De spred sig snabbt över hela landet. Jag är övertygad om att vi är många som har följt detta på sociala medier som Twitter och så vidare. Men vi är säkert också många som imponeras av det mod som det iranska folket har visat och den styrka de har. De är beredda att offra precis allt – karriär, liv och hälsa – för att säga sitt om den brutala diktaturen.

Vi vet i dag att tusentals människor har gripits av regimen och att många har fått sätta livet till eller blivit skadade. Samtidigt som detta skedde var det nära nog knäpptyst från den svenska regeringens sida. Först den 31 december skrev utrikesministern en tweet: Följer demonstrationerna i Iran. Viktigt att ytterligare våld undviks. Mötesfrihet är en grundläggande mänsklig rättighet.

Det jag undrar är om detta är det enda som utrikesministern eller regeringen har att säga när sådant här händer. Det var nära nog knäpptyst från regeringen och UD, och än i dag är det förhållandevis tyst därifrån.

Fru talman! Detta agerande, eller snarare denna brist på agerande, är talande för den inkonsekvens som tyvärr präglar svensk utrikespolitik i dag. Diverse uttalanden har gjort att man verkligen undrar vad regeringen tycker i de här frågorna. Man har på senare tid pressats att yttra något kritiskt gentemot regimen, men att det inte kom direkt från regeringen, utan press utifrån, är skamligt.

Likaså är det oroväckande att regeringsföreträdare springer Irans och dess allierades ärenden när man hela tiden riktar fokus på att protesterna främst handlar om de ekonomiska förutsättningarna i landet. Detta skulle man nästan kunna se som ett indirekt angrepp mot de sanktioner som riktas mot Iran.

Jag undrar om det är därför som massorna i Iran skanderar: Ned med Khamenei! Ned med Rohani! Ned med diktaturen! Jag tror inte det. Jag är övertygad om att så inte är fallet.

Fru talman! I en intervju sa utrikesministern följande: Vad ska hända om andra länder säger att demonstranter på våra gator har rätt?

Det är ett häpnadsväckande citat. Det står mellan frihetssökande medborgare och en brutal diktatur. Varför ska det vara så svårt för företrädare för den självutnämnda humanistiska stormakten att faktiskt ge det iranska folket sitt tydliga stöd? Det handlar om att vi står bakom deras självklara rätt till fundamentala mänskliga rättigheter.

Demonstrationerna i Iran är mycket oorganiserade. Regimen har dessutom hotat att fullkomligt krossa protesterna om de fortsätter. Redan nu vet vi att människor fångslas, dödas, arresteras och riskerar hälsan.

Vi kan blicka tillbaka till 2009 och de senaste protesterna. Då blev de också brutalt nedslagna. I dag finns det lite stöd inom den iranska samhällseliten för dessa protester. Just därför är det extra viktigt att det finns ett enat stöd utifrån, ett politiskt internationellt stöd, för demonstranterna. År 2009 kallades Irans ambassadör upp till UD i Sverige. Det har inte skett i dag, och man avser inte att göra så.

Fru talman! Det finns mycket mer jag vill säga. Jag får återkomma.

Anf. 59 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Fru talman! Jag har varit mycket tydlig i min kritik om hur Iran har bemött dessa demonstrationer. Jag var den första av EU:s utrikesministrar

som uttalade mig över huvud taget. Jag har vid upprepade tillfällen fördömt det våld som har brukats – i intervjuer och i uttalanden. Jag uttryckte tidigt och offentligt att det är oacceptabelt att våld mot fredliga demonstrationer används och att det måste upphöra.

Ingen kan tvivla på var Sveriges regering står i denna fråga. Sverige är dessutom ett av två länder som har gjort rapporter om situationen vad gäller mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Iran. Vår kritik har hörts och noterats i Iran. Dessutom har vi framfört våra synpunkter direkt till iranska företrädare, såväl i Stockholm som i Teheran. Och vi fortsätter att vara tydliga med våra åsikter i den frågan.

Det är särskilt viktigt att de som är ansvariga för detta våld ställs till svars och att personer som har frihetsberövats i samband med demonstrationerna får en rättvis behandling i enlighet med rättsstatens principer.

Svaret på Sofia Damms frågor är ja. Vi har ingen annan synpunkt än den som ni framför när det gäller hur vi låter oss imponeras av modet hos de människor som öppet protesterar och som gör det trots att de vet att det är risk för att våld används av regimen.

Det är klart att det är väldigt viktigt att upprätthålla en dialog. När vi kritiserar för detta tänker jag ofta: Vad är alternativet? Det var många år av isolering. Det gav ingen förbättring av situationen i landet. Det är otroligt viktigt att vi också med kärnavtalet som bas ser till att vi direkt kan framföra den här kritiken. Det är också viktigt att lyssna på alla de iranier som bor i Sverige, som har mycket att lära oss och som har många synpunkter på vägen framåt för sitt ursprungsland.

Det är klart att vi fortsatt måste se vad som händer. Vi vet att fundamentalistiska krafter strider mot de mer reformvänliga i Iran. Därför är det viktigt hur vi balanserar och hur vi använder alla dessa kontakter, så att vi faktiskt hjälper dem som vill reformera och som vill ta steg framåt.

Men vi delar frustrationen över bristen på framsteg. Inte ens på ett år tror vi att vi ska kunna åstadkomma alla de nödvändiga förändringarna i Iran. Det kommer att ta tid. Men det är på det här sättet vi måste gå framåt – genom att stödja dem som vågar stå upp och framföra sina åsikter och genom att hävda principerna om demokrati, respekt för mänskliga rättigheter och rättsstaten. Jag ser inte att alternativet skulle vara att säga: Nu ska vi stänga dessa kontakter. Vi ska inte vara engagerade i en dialog.

Jag tror att detta är vägen framåt. Myndigheterna och regeringen måste också visa för vanliga människor att det kommer ut fördelar av den situation som landet befinner sig i och av att man har hävt många av sanktionerna. Det måste komma människor överallt till del, och detta måste ske i form av mänskliga rättigheter.

Anf. 60 SOFIA DAMM (KD):

Fru talman! Tack, utrikesministern, för svaret! Jag håller dock inte riktigt med. Jag tycker inte att utrikesministern har varit tillräckligt tydlig.

Utrikesministern kallade till en pressträff. Det var inte för att fördöma regimen eller för att med kraft verkligen stå upp för dem som kämpar mot förtrycket, utan det var för att säga att det var oacceptabelt och man noggrant följer utvecklingen. Jag anser att man hade kunnat vara betydligt mer kraftfull än så.

EU:s höga representant och även utrikesministern har uttalat sig om att alla parter ska avhålla sig från våld. Jag tycker inte att det är kraftfullt stå upp för vad som är rätt, och jag anser inte att det är tydligt. Att inte kunna fördöma den iranska regimens våldsanvändning är inte att vara tydlig. Att göra en jämförelse med hur det skulle vara om andra länder skulle lägga sig i demonstrationer i Sverige är inte att vara tydlig. Att motsätta sig att frågan om Iran tas upp på agendan i FN:s säkerhetsråd är inte heller att vara särskilt tydlig.

Det är inte bara detta agerande som är otydligt. Jag tycker faktiskt att hela den strukturerade politiska dialogen har varit ganska otydlig.

Jag förstår att det var svårt att ge mig svar för ett år sedan när jag främst kom med farhågor. Men det har gått ett år. Jag tycker att det är lite svårt att se vilka de centrala frågorna har varit, som vi har kunnat diskutera via den strukturerade dialogen.

För ett år sedan svarade utrikesministern: Syftet med den strukturerade dialogen är att på minister- eller statssekreterarnivå på ett samlat sätt kunna diskutera bilaterala frågor som ett komplement till de kontakter som redan sker. Skillnaden jämfört med bilaterala möten – vilket politiskt språk det plötsligt blev – är således främst att dessa möten ska ske återkommande och på ett mer strukturerat sätt följa upp centrala frågor.

Det är detta jag menar. Man har denna dialog. Det ska vara strukturerat, och man ska kunna följa utvecklingen i frågor. Då måste man ha en tydlig målsättning och veta vilka de centrala frågorna och budskapen är. I svaret säger Margot Wallström: Det är självklart så att vi för fram de svenska budskapen. Vilka är de svenska budskapen egentligen? Har den utveckling som vi har sett i Iran fått konsekvenser för dialogen på något sätt?

Regional utveckling nämndes. Det är en utveckling som Iran gärna vill ta del av. Hur känner vi att vi kan samverka just när det gäller Irans maktambitioner i regionen?

Återigen: Sverige har inte slutit ett avtal med vilket land som helst. Det är ett avtal med ett land som prioriterar krig framför frihet för den egna befolkningen och som undantränger de mest basala fri- och rättigheterna för sitt eget folk.

Jag vill att vi ska försöka vara lite mer tydliga kring vilka de centrala frågorna är, som Sverige faktiskt har ett fortlöpande samarbete kring.

Anf. 61 MARKUS WIECHEL (SD):

Fru talman! Jag instämmer med Sofia Damm. Jag tycker verkligen inte att Sveriges regering har varit tydlig. Dessutom har man inte varit tydlig när det gäller ett ställningstagande för demonstranterna. När USA föreslog att detta skulle tas upp i FN:s säkerhetsråd – det kan vi ta som exempel – var Sverige emot. Det är väldigt märkligt. Man är nämligen inte emot att ta upp vissa andra för ministern och för Sverige väldigt viktiga frågor i säkerhetsrådet. Vi kan ta USA:s, sedan 22 år tillbaka, aviserade flytt av sin ambassad till Jerusalem som exempel. Det var tydligen väldigt viktigt att kunna ta upp det i säkerhetsrådet. Men det är inte viktigt när det är massiva folkliga protester i Iran. Det är väldigt märkligt, skulle jag vilja säga.

När vi tittar på den så kallade feministiska utrikespolitiken ser vi också ett märkligt agerande från regeringens sida. Det finns kvinnor som stolt trotsar slöjtvånget, bland andra en kvinna som gjorde sig känd för detta och som har blivit en symbol för protesterna. Hon är en stark kvinna, som

jag fullt respekterar och ser upp till. Hon tog av sig slöjan – det sägs nu att hon är gripen. Det finns säkert flera andra liknande historier som vi inte har hört om.

Samtidigt som detta sker är det knäpptyst från regeringens sida gällande det omfattande kvinnoförtryck som finns i detta land. Man har i stället, som jag nämnde tidigare, fokuserat mycket på att lyfta upp den socioekonomiska situationen i landet, till exempel gällande arbetslöshet, och diskuterat att protesterna började med en protest mot ekonomin.

Visst – det är också en del av protesterna. Men om man nu önskar vara en feministisk regering kan jag tycka att det är väldigt märkligt att man inte säger mer om det omfattande kvinnoförtrycket.

Jag vill återgå till det citat från Margot Wallström som jag nämnde tidigare, som indirekt var ett besked om att man inte skulle stödja demonstranterna i Iran – det var i alla fall så jag och många andra tolkade det.

Anta att Sverige var en brutal muslimsk teokrati och styrdes av en regim som förtryckte människor på basis av deras politiska uppfattning eller religiösa övertygelse eller för att de var homosexuella och som av dessa skäl hängde människor från lyftkranar.

Anta att Sverige styrdes av en regim som skulle tvinga kvinnor att bära slöja och underkasta sig män. Skulle inte utrikesministern då önska att omvärlden högt och tydligt gick ut och deklarerade att man ansåg att detta var fel?

Eller är det så att utrikesministern är nöjd med de samtal som har förts med regimen? Med tanke på hur länge man har haft en dialog med denna regim tycks det inte ha gett några positiva resultat.

När det gäller frågan om att kalla upp ambassadören till UD skedde detta 2009. Även denna regering har gjort det, bland annat med Turkiets ambassadör. Varför kan man inte göra det nu med Irans ambassadör? Varför är detta inte tillräckligt viktigt för att man ska kalla upp Irans ambassadör och tydligt markera, till förmån för såväl exiliranier som iranier på plats, som nu stolt protesterar mot den brutala regimen?

Anf. 62 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Fru talman! Så bra att jag kan reda ut några saker!

För det första är det inte så att vi har motsatt oss att detta tas upp i säkerhetsrådet. Det är precis tvärtom – vi tycker att det är viktigt att man använder säkerhetsrådet och att man gör det i de olika format som säkerhetsrådet har för att verkligen gynna de reformvänliga krafterna. Det ska inte ske på ett sätt som gör att detta blir någonting som slår tillbaka, utan det ska ske på rätt sätt.

Jag har aldrig sagt att detta inte skulle tas upp i säkerhetsrådet. Vi har däremot resonerat om hur vi ska göra för att få bästa resultat och för att säkerhetsrådet med kraft ska kunna markera mot våldet och fördöma det samtidigt som man även fortsättningsvis kan få stöd för dem som vill förändra Iran i rätt riktning, i stället för att bara få ett veto som gör det omöjligt att fortsätta att resonera om detta i säkerhetsrådet.

Jag har aldrig sagt att detta inte ska tas upp i säkerhetsrådet. Det gällde i stället till stor del hur vi skulle göra det så att vi – som vanligt – skulle få ett gott resultat och en stark markering från säkerhetsrådet.

För det andra har jag fördömt våldet. Jag har gjort det i intervjuer, och jag fortsätter att göra det.

Jag tycker att det ibland handlar om vad som är alternativet. Det är klart att MR-situationen i Iran är mycket allvarlig. Vi har som få länder beskrivit detta och framfört det. Vi har naturligtvis både här i Stockholm och i Teheran talat direkt med företrädarna. Ambassadören har också varit på UD här i Stockholm. Det är klart att vi ser till att framföra dessa synpunkter direkt till alla ansvariga.

Etniska och religiösa minoriteter, oppositionella och fackliga företrädare är alla hårt utsatta. Regeringen har varit mycket tydlig i dessa frågor. Vår rapport beskriver utförligt de allvarliga brister som vi ser. I dialogen är detta till just för att vi ska kunna påtala dessa brister.

Vi har, som ni vet, ett mycket gott underlag i riksdagen med dessa rapporter. För att vi ska kunna ta upp dessa rapporter och kunna tala direkt med dem och framföra våra synpunkter måste vi ha en strukturerad dialog. Eller är alternativet att säga att vi inte ska ha det? Hur tror ni då att vi ska kunna lyckas?

Vi menar att det är genom utbyte och engagemang i kombination med tydliga budskap som vi kan bidra till en positiv utveckling. Samtidigt får vi inte vara naiva, utan vi måste vara realistiska i fråga om hur mycket vi kan åstadkomma på ett år när det gäller en regim som har haft denna ledning under så lång tid.

Vi behöver föra en dialog också med länder som vi inte i alla avseenden är överens med. Det är mot denna bakgrund som engagemanget med Iran bör ses.

Regeringens politik, inklusive politiken om mänskliga rättigheter, ingår i alla frågor och genomsyrar den politiska dialogen med Iran. Detta uttrycks också i det gemensamma uttalande som utrikesminister Zarif och jag undertecknade i juni 2016 och som initierade denna dialog. Där ingår mänskliga rättigheter som en särskild fråga, i linje med regeringens prioriteringar.

I övrigt försöker vi att hitta praktiska vägar framåt där vi kan samarbeta och där vi får samarbeta, med tanke på de restriktioner som finns.

Tydligheten har funnits där, även om alla – kanske av politiska skäl – inte vill registrera detta. Det här är regeringens politik, och jag upprepar den gärna här i riksdagen i dag.

Anf. 63 SOFIA DAMM (KD):

Fru talman! Tack, Margot Wallström, för denna viktiga debatt!

Jag tror ändå att vi behöver en viss ärlighet i debatten. Nog är det väl så att omvärlden har varit förvånande tyst när det gäller situationen i Iran?

Detta är av känslig karaktär, och jag inser att det finns många svårigheter med att ha dialog och öppenhet, handelsavtal och kärnteknikavtal med en regim som Iran, för det är inte vilket land som helst.

Jag vill inte att vi ska stänga dörren. Jag vill att man ska ha dialog. Men jag vill försäkra mig om att man inte har dialogen för syns skull utan för att den gör nytta för de människor som lider under det fruktansvärda förtrycket i Iran.

Utrikesministern har talat om EU och FN och om hur viktigt detta är. Jag tycker att det tog lång tid innan Mogherini uttalade sig om protesterna, och det var ett vagt uttalande när det väl kom. Det spelar ingen roll hur många gånger man läser det – det går inte att tolka på något annat sätt. Det var återhållsamt i sin kritik och nästan likställde demonstranternas krav på frihet med den förtryckande regimen.

Vad gäller säkerhetsrådet innebär det ingen tydlighet att säga nej till ett initiativ som ändå kommer, även om man kanske hade önskat att det fanns andra vägar. Jag tror att det hade varit en viktig symbolisk markering att detta är av sådan vikt att vi inte säger nej när ett sådant initiativ kommer.

Protesterna var inledningsvis svåra att få grepp om, och ibland kan man ha en avvaktande hållning, men jag tycker att det är minst sagt skamligt när omvärlden är så återhållsam i sin kritik och visar sådan undfallenhet i sitt fördömande. Jag tycker inte att kärnteknikavtalet eller något handelsavtal i världen berättigar denna krökta ryggens politik gentemot regimen i Teheran, och jag hoppas att detta kommer att förändras.

Anf. 64 MARKUS WIECHEL (SD):

Fru talman! Även jag vill tacka utrikesministern för denna viktiga debatt.

Att ha en dialog med regimen i Iran är naturligtvis jätteviktigt. Jag står helt bakom detta – det är klart att man ska ha det. Frågan är dock vilka resultat den dialog som man har haft har gett. Jag ser nämligen inte att den har gett några resultat.

Vad man ser nu är att det egentligen inte händer någonting på den fronten. Det är just därför som det är extra viktigt, i mitt tycke, att markera till förmån för de modiga demonstranter som finns i Iran men också att markera mot regimen att det här inte är något som omvärlden och Sverige tolererar, att det inte är något som vi i den fria världen tolererar.

Utrikesministern nämnde i sitt svar att kabinetssekreteraren vid två tillfällen har träffat sin iranska motpart. Vilka andra samtal är det egentligen som har förts mellan Iran och Sverige? Har utrikesministern träffat någon från den iranska regimen, exempelvis sin motpart, eller haft något samtal? Det är lite oklart vilken dialog som förs, vilket också är ett skäl till att jag tycker att det är ganska viktigt att man kallar upp Irans ambassadör till UD.

Jag kan jämföra detta agerande med hur det såg ut tidigare, under den arabiska våren. Nu skiljer sig de två händelserna åt ganska avsevärt, för under den arabiska våren var det inte samma grupper som protesterade som nu i Iran. Men Socialdemokraternas dåvarande utrikespolitiska talesperson lyfte fram vikten av att EU måste sätta ned foten till stöd för demonstranterna och inte minst lyfta fram kvinnor, som hade det svårt då de var en viktig del i frihetskampen.

Är detta något som utrikesministern skulle stå bakom även vad gäller Iran?

Anf. 65 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Fru talman! Tack, både Sofia Damm och Markus Wiechel, för debatten och för tillfället för mig att få förklara! Här har det nämligen framställts och tolkats på så många olika sätt att det är bra att jag får tala om att jag

var den första utrikesminister i EU-kretsen som sa någonting, som protesterade mot våldet, som sa att detta är helt oacceptabelt.

Jag tror att det fanns en avvaktande hållning hos många länder. Det har Sofia Damm rätt i. Man väntade ett tag, för man ville se vad det var för slags demonstranter. Man ville se hur demonstranterna bemöttes och vänta med att bedöma hur de skulle hanteras. Det fanns en sådan tveksamhet.

Vi drev också på i EU-kretsen för att vi skulle uttala oss, för vi får större kraft när vi uttalar oss gemensamt i EU. Det är väldigt viktigt, inte minst med den roll som EU har haft med kärnavtalet.

Vi tar återkommande upp enskilda fall av brott mot mänskliga rättigheter med Iran genom EU och bilateralt. Genom vår ambassad i Teheran deltar vi i gemensamma EU-demarcher mot det iranska utrikesdepartementet och rättsväsendet. Dödsstraffet är särskilt prioriterat i det arbetet. Men vi har också tagit upp fall där fackliga företrädare har fängslats för sina aktiviteter. Detta är något som vi försöker att göra återkommande. Vad som är det bästa tillvägagångssättet bedöms från fall till fall.

Nej, vi sa inte nej till att ta upp detta i FN:s säkerhetsråd, men vi ville att det skulle ge resultat. Vi ville att det skulle bli en kraftfull och tydlig markering som vi alla kunde stå bakom. Det var det som var vårt intresse.

Jag fortsätter att fördöma våldet mot oskyldiga demonstranter och beundrar modet hos dem som demonstrerar.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 14 Svar på interpellation 2017/18:313 om Sveriges indirekta stöd till kärnvapenproduktion

Anf. 66 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Lotta Johnsson Fornarve har frågat mig på vilket sätt jag anser att Sverige bör agera för att minska spridningen av kärnvapen i världen, om jag anser att Sveriges eventuella köp av Patriot är förenligt med Sveriges avståndstagande från kärnvapen samt om det är min mening att Sverige bör följa Sjunde AP-fonden och svartlista företag som är kärnvapenproducenter.

Sverige har en lång tradition av stort engagemang på nedrustnings- och icke-spridningsområdet. Icke-spridningsfördraget, NPT, är en hörnsten för en säkrare värld och grunden för icke-spridning och nedrustning av kärnvapen. Sverige var ledande i de förhandlingar som ledde fram till fördraget. År 2020 blir NPT 50 år och en översynskonferens äger rum. Det är centralt att denna blir framgångsrik, bland annat genom konkreta framsteg i genomförandet av kärnvapenstaternas nedrustningsåtaganden. Sverige kommer att aktivt bidra till NPT-arbetet kommande år.

Sverige röstade ja till konventionen om kärnvapenförbud i samband med att förhandlingarna avslutades. Samtidigt framhöll Sverige i en nationell röstförklaring att texten i flera avseenden inte tillgodosåg svenska önskemål. Regeringen har därför tillsatt en utredning som ska analysera konsekvenserna av ett svenskt tillträde till konventionen. Utredningen kommer att redovisa sina slutsatser senast den 31 oktober 2018.

I budgetpropositionen för 2018 föreslog regeringen att riksdagen skulle bemyndiga regeringen att besluta om anskaffning av ett nytt medelräckviddigt luftvärnssystem. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag men gav också till känna att en förankring ska ske i riksdagen. Regeringen gav den 7 november förra året Försvarets materielverk i uppdrag att till behörig myndighet i USA översända en förfrågan om anbud och inleda förhandlingar avseende anskaffning av luftvärnssystemet Patriot.

Försvarsmakten, som är mottagare av ett luftvärnssystem, har varit mycket tydlig med att Patriot är det system som bäst motsvarar myndighetens krav. Tillverkaren Raytheon är ett av världens största försvarsmaterielföretag och tillverkar en rad olika system. Patriot är inte ett kärnvapenbärande system.

Det finns ett mycket begränsat antal leverantörer av kvalificerade luftvärnssystem. Sverige har valt att förhandla med USA:s försvarsmakt om att eventuellt köpa Patriot, som tillverkas av Raytheon, då det finns ett behov av ett modernt luftvärn i Sverige och Försvarsmakten har bedömt att Patriot är det system som bäst motsvarar de operativa kraven.

Sverige har sedan lång tid tillbaka ett omfattande försvars- och säkerhetspolitiskt samarbete med USA. I juni 2016 undertecknades en gemensam avsiktsförklaring, ett Statement of Intent.

Det transatlantiska samarbetet är fortsatt grundläggande för såväl amerikansk som europeisk säkerhet. Säkerhetsläget i Sveriges närområde har försämrats under de senaste åren. Ur ett europeiskt perspektiv är det viktigt att USA fortsätter att vara engagerat i Europa. Många regionala och globala utmaningar kan endast mötas om Europa och USA agerar tillsammans.

Anf. 67 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V):

Fru talman! Tack, försvarsministern, för svaret på min interpellation!

Sverige har under decennier spelat en väldigt aktiv roll i kampen för fred och nedrustning, speciellt när det gäller avvecklingen av massförstörelsevapen. Vi har också sagt oss vara för ett förbud mot kärnvapen, precis som försvarsministern säger i sitt svar.

Genom icke-spridningsavtalet har kärnvapenländerna förbundit sig att bidra till arbetet för en total kärnvapenavrustning. Trots nedrustningslöftena har kärnvapenstaterna behållit en stor del av sina kärnvapen och i stället börjat modernisera dem. Denna uppenbara nonchalans från kärnvapenstaterna har, i kombination med den växande insikten om de ofattbara humanitära konsekvenserna, bidragit till att driva fram ett förbud mot kärnvapen, som jag hoppas att Sverige kommer att skriva på, alltså FN-konventionen om ett kärnvapenförbud. Något annat vore faktiskt ganska skamligt.

Med anledning av den senaste tidens utveckling med direkta hot från både Nordkorea och USA om att använda kärnvapen är det extra viktigt att Sverige som en alliansfri stat med alla medel och med all kraft agerar för att minska spridningen av kärnvapen – massförstörelsevapen som om de används har möjlighet att döda miljontals människor.

Kärnvapen har använts två gånger i krig, den 6 augusti 1945 i Hiroshima och tre dagar senare i Nagasaki, med förödande konsekvenser som vi behöver påminna oss om.

Det har gått en tid sedan Hiroshima och Nagasaki förintades och 340 000 människor dödades. Men vi kan fortfarande se spåren av de fruktansvärda katastroferna, bland annat att tusentals människor fortfarande vårdas på Röda Korsets sjukhus i Hiroshima och Nagasaki.

Jämfört med 1940-talets kärnvapen är dagens kärnvapen mycket kraftfullare, ofta hundratals eller tusentals gånger kraftfullare. Världen och Sverige måste göra sitt absolut yttersta för att en gång för alla avskaffa dessa fruktansvärda vapen som en överväldigande majoritet av jordens befolkning inte önskar.

Det är mot denna bakgrund beklagligt att regeringen har inlett en process för att förvärva ett nytt luftvärnssystem, Patriot, från det amerikanska företaget Raytheon som är en av nyckelspelarna i den amerikanska kärnvapenproduktionen.

Vänsterpartiet anser att Sverige behöver skaffa ett nytt modernt luftvärn, och vi motsätter oss inte att Sverige köper in det. Dock ställer vi oss kritiska till att regeringen planerar att göra affärer med ett företag som är en nyckelspelare i kärnvapenproduktionen och på det sättet indirekt bidrar till spridningen av kärnvapen och kärnvapenproduktion.

Anf. 68 Förvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Vi är överens om att vi ska hitta olika vägar för att åstadkomma nedrustning av kärnvapen. Sverige ser icke-spridningsavtalet, NPT, som huvudvägen för att åstadkomma detta, framför allt för att kärnvapenmakterna finns med i avtalet.

Vi kan dock konstatera att man inte gör tillräckliga framsteg. Ur denna frustration har tanken att se om det finns andra vägar och andra typer av resolutioner vuxit fram. Det handlar om att seriöst pröva om det finns andra vägar för att nå målet om en kärnvapenfri värld.

När det gäller det kärnvapenförbud som man vill ta upp som en resolution markerade Sverige i sin röstförklaring den 7 juli att vi vill ha en tydlig skrivning om att det är det existerande icke-spridningsavtalet, NPT, som är grundbulten i det internationella arbetet för kärnvapenedrustning och icke-spridning. Vi markerade också att vi vill ha en ordentlig verifikationsmekanism för de länder som ansluter sig till avtalet och även klarare skrivningar om vad detta förbud egentligen handlar om.

Därför har vi tillsatt en utredning för att titta på konsekvenserna och hur vi ska se på ett slutgiltigt ställningstagande och om detta är en effektiv metod. Låt mig markera att det i detta sammanhang också handlar om att titta på vår militära samverkan med andra länder. Regeringen är inte på något sätt beredd att äventyra Sveriges säkerhet, och vi vill fullfölja de försvarspolitiska samarbeten som ligger i vårt nationella intresse.

Vi återkommer till frågan hur vi ska göra med resolutionen när utredningen är klar, och den presenteras i oktober i år.

När det gäller luftvärnssystemet är de allmänna pensionsfonderna statliga myndigheter under regeringen, men fonderna styrs enbart genom lag. Respektive fonds styrelse svarar för förvaltningen av fondmedlen, och regeringens styrning av AP-fonderna är begränsad till rätten att utse styrelseledamöter och utvärdera förvaltningen i efterhand i en skrivelse som överlämnas till riksdagen. Regeringen saknar möjligheter att styra placeringsverksamheten och uttala sig om enskilda investeringsbeslut. Regeringen tar inte ställning till AP-fondernas placeringsstrategier.

Det finns från statens sida inget som reglerar eller begränsar möjligheten att köpa vapensystem eller göra andra typer av affärer med företag som har en koppling även till kärnkraft eller, i förlängningen, kärnvapen. Låt mig påminna om att på den lista som det refereras till finns företag som Boeing, Airbus och Lockheed Martin. Här finns också BAE Systems med verksamhet i Hägglunds i Örnköldsvik och i Bofors i Karlskoga.

En intressant fråga i sammanhanget som man bör ta ställning till är: Ska vi sluta göra affärer med Bofors i Karlskoga eller Hägglunds i Örnköldsvik? Det går nämligen att dra den här typen av frågor väldigt långt, och det slutar med att det blir väldigt fel.

Vi har gjort en värdering av vilket luftvärnssystem som kommer att gagna våra intressen bäst. Försvarsmakten har gjort en mycket noggrann utredning av detta, och den visar entydigt att Patriot är det system som bäst uppfyller våra villkor.

Anf. 69 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Fru talman och försvarsministern! Det stämmer att icke-spridningsavtalet är ett viktigt avtal, men eftersom kärnvapenländerna inte har följt avtalet utan varit nonchalanta och i stället börjat modernisera sina kärnvapen måste vi hitta andra vägar. Då är denna FN-konvention mycket viktig, och jag anser att Sverige bör skriva på den.

Vi måste också försöka hitta andra möjligheter och vägar att driva på för en kärnvapenedrustning, speciellt nu när vi ser att det finns länder som på allvar hotar med att använda kärnvapen.

En av statens egna pensionsfonder, Sjunde AP-fonden, har Raytheon på sin svarta lista på grund av att företaget producerar kärnvapen. Det är just denna kärnvapenkoppling som är viktig att diskutera. Det är märkligt att regeringen inte ser att det finns ett problem med att handla med detta företag.

Det är inte bara Sjunde AP-fonden som har detta företag på sin svarta lista. Även affärsbankerna Swedbank och Handelsbanken har med Raytheon på sin lista över företag som man inte gör affärer med på grund av att de producerar kärnvapen. I dagarna har dessutom Hollands och Europas största pensionsfond, ABP, som har ett stort antal aktier i Raytheon, beslutat att sluta investera i kärnvapen. Detta växer alltså alltmer.

Jag är medveten om att Patriot inte är ett kärnvapenbärande system, precis som försvarsministern påpekar, men att handla med ett företag som är ledande kärnvapenproducent innebär ett indirekt stöd till kärnvapenproduktion.

Exempelvis fick Raytheon tillsammans med ett annat företag i augusti 2017 uppdraget att utveckla en ny kryssningsmissil med kapacitet att bära kärnvapen. Det rör sig om uppemot 1 000 missiler. Högt uppsatta talespersoner för det amerikanska flygvapnet har uttalat att projektet är avgörande för USA:s förmåga till avskräckning. Bolaget är också involverat i en rad kringssystem med anknytning till kärnvapen.

Jag delar inte försvarsministerns analys om vikten av samarbete med Nato och USA. Jag anser att Sverige bör stå upp för sin alliansfrihet på allvar. Det är en alliansfrihet som har tjänat oss väl och som nu riskerar att urholkas på grund av det alltmer nära samarbetet med Nato och USA.

Jag anser att Sverige bör göra sitt yttersta för att minska spridningen av kärnvapen och se sig om efter en annan leverantör av luftvärn. Det finns

ju andra. Jag ifrågasätter som sagt inte att Sverige köper in ett nytt luftvärnssystem, för det behövs. Det vi har i dag är alltför gammalt och omodernt. Men vi ska avhålla oss från att göra affärer med företag som producerar kärnvapen.

Vi måste öka pressen på kärnvapenländerna så att de tar sitt ansvar och på allvar lever upp till sina löften om nedrustning av kärnvapen. Vi måste använda alla tänkbara medel för att minska spridningen av kärnvapen, och ett sätt kan vara att följa Sjunde AP-fonden med fleras beslut om att sluta handla med företag som producerar kärnvapen.

Anf. 70 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Då vill jag veta om Vänsterpartiet är berett att ytterst ta konsekvensen av detta resonemang och säga att svensk försvarsmakt och svenska staten inte ska ha några affärer med BAE Systems, vilket innebär inga affärer med Hägglunds i Örnsköldsvik och med Bofors i Karlskoga. Ni måste ge ett svar på om det är det ni menar. Konsekvensen blir i så fall minskad sysselsättning, utveckling och kompetens.

Jag ska inte gå in i detalj på vad olika företag producerar som kan ha koppling till kärnvapen. Det kan vara många olika saker och komponenter i detta. Det kan vara sådant som har utvecklats i ett helt annat syfte och som jackar in i denna typ av produktion.

På listan jag nämnde finns också Rolls Royce. Ska vi inte kunna ha med dem att göra? Man ska ha klart för sig att många svenska företag samarbetar med dessa företag och är underleverantörer till dem, och dessa företag kan också vara underleverantörer till svenska företag. Det är alltså ett komplicerat förhållande med många olika typer av samband.

När det gäller att ta initiativ mot kärnvapen har vi sökt nya vägar, och det var bland annat därför som resolutionen mot kärnvapenförbud blev aktuell. Det är också därför vi prövar om den står i relation till svenska intressen. Men vi måste syna korten ordentligt så att vi verkligen vet vad vi gör och står på fast grund innan vi ratificerar något.

Jag tycker att det är lite tidigt än att slutligt ta ställning till detta. Vi är överens om att det har hänt för lite inom ramen för NPT och arbetet där, men vi har en stor översynskonferens planerad till 2020 inom ramen för NPT. Även kärnvapenmakterna är med i avtalet och blir involverade i konferensen, och om vi ska kunna se reella resultat måste arbetet ske där när det gäller hur nedrustningen ska gå till och att den sker på ett sådant sätt att den upplevs som både ömsesidig och balanserad. Här finns utrymme för att ta olika typer av initiativ.

Vi är alltså överens om målet, men man måste också kunna diskutera olika typer av medel från tid till annan. Vi får återkomma till kärnvapenförbudsresolutionen i oktober när vi har fått utredningen, så att vi har ett gediget och ordentligt material att ta ställning till.

Om vi bara skulle gå på detta rakt av skulle vi nog, när det gäller vilka företag vi kan ha att göra med, kunna se avsevärda problem också inom svensk försvarsmakt så småningom. Detta är inte enkla frågor. Det finns många och komplicerade samband som man i så fall måste ha en realistisk syn på hur man reder ut.

När det gäller den utvärdering som Försvarsmakten har gjort av valet av luftvärnssystem menar jag att det finns starka och goda grunder för att

detta i nuläget är det bästa och mest effektiva systemet för svensk försvarsmakt och svenska förhållanden.

Prot. 2017/18:58
19 januari

Svar på
interpellationer

Anf. 71 LOTTA JOHANSSON FORNARVE (V):

Fru talman! Det finns delade uppfattningar om Patriots förträfflighet, försvarsministern. Det har kommit fram en hel del kritik mot systemet, och det har också visat sig vara ganska dyrbart. Det finns alltså anledning att diskutera detta framöver.

Det jag vänder mig emot är att vi köper ett system från en ledande kärnvapenproducent, alltså en nyckelproducent av kärnvapen. Det är detta som frågan handlar om. Jag anser att man verkligen bör vara restriktiv när man handlar med den typen av företag, för man kommer indirekt att bidra till att sprida kärnvapen och kärnvapenproduktion. Jag anser att vi i stället bör göra vårt absolut yttersta för att få bort massförstörelsevapen. Då kan ett sätt att gå till väga vara att inte handla med företag som producerar kärnvapen.

Tack för debatten!

Anf. 72 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Jag fick alltså inget svar på frågan om konsekvenserna i Karlskoga och Örnköldsvik och om vi ska ha med BAE Systems att göra i framtiden. Jag noterar att detta är ett stort frågetecken.

Sedan kan man utveckla det hela till att ställa sig frågan om vi över huvud taget ska samarbeta med USA, Storbritannien och Frankrike. De är väldigt viktiga partner för oss i en mängd olika sammanhang. Dessa länder har ju kärnvapen. Borde man inte som en konsekvens av det resonemang som förs här säga att vi ska sluta samarbeta med dem? Jag menar att om man skulle göra på det sättet hamnar Sverige i en väldigt svår säkerhetspolitisk situation. Dessa länder är viktiga i vårt samarbete för att bland annat upprätthålla balansen i vår del av Europa.

Jag tycker att det är viktigt att utveckla det samarbete vi har med Finland, de baltiska länderna, Tyskland, Polen, de nordiska länderna, Storbritannien och Frankrike samt den transatlantiska länken till USA. Den är helt avgörande för balansen, stabiliteten och säkerheten i Europa och kommer att vara det under en avsevärd framtid.

Vi har utifrån en militärt alliansfri position utvecklat denna politik under tre år och gjort betydligt mycket mer än vad som gjordes under de åtta år som den förra regeringen satt.

Med tanke på den nationella försvarsförmåga, det uppbyggnadsskede och det trendbrott vi har när det gäller den nationella försvarsförmågan är det nödvändigt att komplettera med ett samarbete med andra länder.

Samhällsutvecklingen har varit sådan att hastigheterna är väldigt höga, och det går fort med besluten. Flera länder blir inblandade väldigt snabbt. Jag kan inte tänka mig ett scenario där någon kan stå utanför om ett land i vårt närområde blir drabbat. Vi måste se till att förbereda oss på att hjälpa till tillsammans. Vad man då gör får vi återkomma till, men det är en situation som jag verkligen hoppas inte ska uppstå.

Tack för debatten!

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 15 Svar på interpellation 2017/18:277 om Samhalls utveckling

Anf. 73 Närings- och innovationsminister MIKAEL

DAMBERG (S):

Fru talman! Ali Esbati har frågat arbetsmarknads- och etableringsministern hur hon ser på de uppgifter som framkommit i Dagens Arbetes granskning av Samhall, vilka åtgärder hon avser att vidta mot bakgrund av detta samt vilka åtgärder hon avser att vidta med anledning av Statskontorets analys av Samhall, med fokus på regeringens styrning av Samhall.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

I enlighet med riksdagens beslut har Samhall ett uppdrag att producera efterfrågade varor och tjänster och genom detta skapa meningsfulla och utvecklande arbeten åt personer med funktionshinder som medför nedsatt arbetsförmåga. I linje med den allmänna samhällsutvecklingen har Samhalls verksamhet över tid utvecklats från att vara fokuserad på tillverkning till att bli mer tjänsteorienterad.

Ansvaret för Samhalls verksamhet ligger hos Samhalls styrelse och ledning. Som en aktiv och professionell ägare har dock regeringen en löpande dialog med bolaget och följer upp dess utveckling.

Den bild av Samhalls verksamhet som framställs av Dagens Arbete återspeglas inte i Samhalls egna medarbetarundersökningar. Tvärtom visar Samhalls kartläggning av medarbetarnas trivsel och hälsa på en stigande trend och att medarbetarnas trivsel ligger över snittet på arbetsmarknaden.

Jag ser ingen anledning att ifrågasätta Samhalls arbete med personalfrågor baserat på uppgifterna i Dagens Arbete. De varierande förutsättningarna och behoven hos Samhalls anställda innebär att bolaget kontinuerligt söker nya uppdrag. Enligt den information som jag har fått från bolaget utvärderas arbetsuppgifterna av Samhalls ansvariga personal och hushållsombud innan ett nytt uppdrag tas in.

Ett sådant nytt uppdrag som övervägdes var att demontera färgmarkörer på Samhalls verksamhet i Nyköping. Efter en bedömning och en kort provperiod för att utvärdera de olika arbetsmomenten valde bolaget att avstå från uppdraget. Det rörde sig aldrig om några militära granater med sprängmedel, och Samhall har låtit analysera att färgpulvret i markörerna inte innehöll några farliga ämnen.

Jag har fullt förtroende för att Samhalls styrelse och ledning hanterar verksamheten ansvarsfullt och fortlöpande säkerställer säkerhet och hälsa för de anställda på Samhall. Jag avser därför inte att vidta några ytterligare åtgärder med anledning av de uppgifter som Dagens Arbete publicerat om Samhall.

I Statskontorets analys av Samhall drogs ett antal slutsatser som visar på såväl positiva aspekter som ett antal utvecklingsområden. För att kunna skapa det stora antal arbetstillfällen som behövs för personer med funktionshinder som medför nedsatt arbetsförmåga krävs ett kontinuerligt flöde av nya affärer runt om i landet. Det arbetsmarknadspolitiska målet driver behovet av försäljningstillväxt, inte det långsiktiga avkastningsmålet. Däremot är det naturligtvis viktigt att bolaget över tid visar på en ekonomi i balans.

Vad gäller bolagets avkastningsmål ska det vara relevant och rimligt med beaktande av bolagets verksamhet, men viktigt är också att det bygger

på en marknadsmässig grund, inte minst ur konkurrenssynvinkel. Ägaren planerar framöver att se över målen.

Ali Esbati pekar på en viktig sak, nämligen att ersättningen från staten har varit oförändrad i många år samtidigt som lönekostnaderna har ökat årligen. Bolaget har trots detta kunnat uppfylla ägarens olika samhällsuppdrag, men konsekvensen har bland annat blivit ett kraftigt negativt resultat under flera år och risk för bristande kvalitet på sikt. Detta är naturligtvis inte hållbart i längden, och regeringen har därför valt att genomföra en betydande resursförstärkning till Samhall i BP19, i samarbete med Västerpartiet.

Regeringens satsning på Samhall i BP19 innebär att Samhall ges större möjligheter att utveckla verksamheten. Där ingår bland annat medel för att bolaget ska kunna satsa mer på övergångar till andra arbetsgivare. Vidare ska Samhall nu kunna förstärka stödet till medarbetarna ute i verksamheten. Bolaget genomför också satsningar på nya tillväxtområden med syftet att bredda verksamheten och arbetsuppgifterna samt skapa nya arbetstillfällen.

Anf. 74 ALI ESBATI (V):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret.

Jag konstaterar att vi är eniga om att Samhall har ett betydelsefullt uppdrag och att det är positivt med resursförstärkning, så som vi var eniga om i budgetpropositionen.

Jag måste dock erkänna att jag i övrigt är lite besviken på ministerns svar. När det gäller det som handlar om prioriteringar som Samhalls ledning gör, vart Samhall är på väg och hur detta går ut över en del medarbetares arbetsmiljö tycker jag inte att ministerns svar tyder på att han tar detta på tillräckligt stort allvar. Tyvärr duckar han där.

De frågor som jag ställde i interpellationen för drygt en månad sedan aktualiserades av en artikelserie i tidningen Dagens Arbete, där det var en granskning som bland annat visade hur anställda jobbar med monoton och fysiskt tung skrothantering. Den visade också hur andra demonterade granater, så att de täcktes av ett för dem okänt färgpulver som gav flera olika besvär. Ministern påpekar i sitt svar att dessa granater inte innehöll sprängmedel, vilket förvisso är sant och glädjande. Men det fångar inte helt problemet med att personer som har en nedsatt arbetsförmåga – personer som ofta har en skör hälsa, fysiskt och/eller psykiskt – utsätts för en tung och farlig arbetsmiljö. Det är en arbetsmiljö med risker och stressmoment som kanske inte hade varit acceptabla ens på en del arbetsplatser med huvudsakligen arbetstagare som inte har en nedsatt arbetsförmåga och som huvudsakligen är vid god hälsa.

Jag kan tycka att ministern tonar ned dessa avslöjanden, men jag blir nog ännu mer orolig över att han inte tycks vara oroad över den bredare frågan om arbetsmiljösituationen och om ledningssituationen inom Samhall. Han säger till exempel att han förväntar sig att bolaget kommer att ha en öppen och konstruktiv dialog med facken. Då känns det inte helt tryggt.

Detta är inte alls problem eller avslöjanden som kommer som en blyxt från en klar himmel. I april 2016 hade jag en interpellationsdebatt med Ylva Johansson om just Samhall utifrån det perspektiv som flera fackliga ledare har haft i sin kritik mot Samhall. I denna interpellationsdebatt 2016 tog jag upp problemet med att Samhall har utvecklats i en riktning mot att

Prot. 2017/18:58
19 januari

Svar på
interpellationer

vara mer av ett bemanningsföretag inom vissa branscher och därmed få ett utbud av anställningar som passar vissa grupper bra men som passar vissa grupper, som borde få stöd av Samhall, ganska dåligt. Det är alltså branscher där det är mycket tungt och stressigt ibland, till exempel renhållning.

Det är lite pikant att jag läste upp ett brev från flera fackliga företrädare inom Samhall med just denna kritik. De skrev: Företaget säger ofta nej till olika mindre uppdrag om det inte är städ, fastighet eller liknande.

Brevet var ställt just till ingen mindre än närings- och innovationsminister Mikael Damberg. De hade fått ett svar från departementet som jag också läste upp delar ur. Det stod bland annat: Enskilda verksamhetssituationer som tas upp i brevet är operativa frågor, men vi utgår från att bolaget lyssnar på de synpunkter som kommer in.

I november 2015 räknade departementet med att bolaget skulle lyssna. Nu räknar man från departementet och ministern med att bolaget ska lyssna. Det tycker jag är lite oroväckande. Min oro stärks när jag noterar att ministern inte heller säger någonting om vad Statskontorets analys som regeringen har beställt ska leda till mer än att den pekade på ett antal utvecklingsområden. Det var därför som jag frågade vilka åtgärder som ministern avser att vidta mot bakgrund av detta. Det är mot bakgrund av en långvarig, mångsidig och ganska välkänd kritik.

Det är också väldigt många anställda och många fackligt aktiva i och runt Samhall som har ställt dessa frågor. Jag tycker att de också förtjänar ett bättre svar än vad som har framkommit i interpellationssvaret.

Anf. 75 Närings- och innovationsminister MIKAEL
DAMBERG (S):

Fru talman! Jag ska börja med att säga att om interpellanten blir orolig blir jag orolig, därför att jag tycker att vi ska sträva efter att försöka ta denna fråga på mycket stort allvar. Jag ska därför försöka vara ännu tydligare i diskussionen framöver om hur jag har agerat och vad jag tänker mig framöver.

Efter den kritik som riktades ganska gemensamt i olika sammanhang från flera fackliga organisationer bjöd jag in representanter för i stort sett alla LO-fack som har en betydande Samhallsverksamhet och hade en dialog med dem. Det var en bra och rak dialog kring bordet, där de framförde exempel på lokala verksamheter som inte hade funkat, och där de också framförde kritik om hur dialogen med bolaget fungerar. Jag vill börja med att säga att det är en enormt viktig fråga för mig, eftersom jag förväntar mig att statligt ägda bolag är föredömen. En av de grundläggande funktionerna, som måste fungera på svensk arbetsmarknad, är en bra dialog med fackliga parter. Där har bolaget alltså en hemläxa att göra. Men jag uppfattade också att de fackliga representanterna var mycket intresserade av att ingå i en djupare dialog med bolaget om både befintliga kvalitetsproblem och hur man ska jobba tillsammans för att kunna bidra till att utveckla verksamheten över tid. Jag har också återkopplat detta möte till bolaget, och bolagets ledning är mycket tydlig med mig att man tar denna fråga på stort allvar. Vad jag förstår – det kan vi återkomma till – har de redan haft diskussioner med representanter för de fackliga organisationerna för att se hur man ska jobba ihop på ett annorlunda och mer konstruktivt sätt än vad som hittills har varit fallet.

Jag tror att en del av de kvalitetsbrister som är verkliga och som har framkommit här hade kunnat åtgärdas om man hade haft en bra dialog och om man hade tagit kritik och synpunkter på allvar. Det är inte alltid som ett bolags styrelse och ledning kommer att ha exakt samma uppfattning som en facklig organisation. Men det är ett problem om den ena parten upplever att dialogen inte fungerar. Det tar jag på mycket stort allvar. Det är den första delen.

När det gäller de trendförändringar som har skett delar jag faktiskt Ali Esbatis beskrivning av hur inte bara Samhall har utvecklats utan hur arbetsmarknaden i Sverige och samhället har förändrats. Tidigare hade Samhall en mycket stor del av sina anställda i traditionell industri. Vi vet att industrin har rationaliserats och förändrats på ganska många sätt. Det finns därför inte lika många jobb av den typen som Samhall tidigare hade i industrin, vilket gör att detta arbetsfält har minskat ganska kraftigt. I stället har tjänstesektorerna vuxit i form av till exempel städ. Städ är en mycket stor del av Samhalls verksamhet i dag. När jag talar med Samhall upplever bolaget också från sin sida att det är bra att man har många jobb men att det också innebär att man har lite för få ben att stå på. Man kan därför inte variera arbetsuppgifterna lika mycket som man skulle vilja. Man kanske inte kan hitta exakt rätt arbetsuppgifter för alla i Samhall. Det blir ett problem för kvaliteten och för verksamheten. Det är en fråga som är viktig att diskutera. Jag tog också upp den med de fackliga representanterna. Jag lyssnar också mycket noga på vad Ali Esbati säger nu.

Ylva Johansson och jag har en dialog om detta. Vi är ganska öppna och ärliga med folk och säger att om det nu finns diskussioner om att den verksamhet som vi har i Samhall inte räcker till som verktyg för vissa grupper på svensk arbetsmarknad, kanske också funktionsnedsatta, då måste vi titta på det, antingen utifrån hur verksamheten kan utvecklas i Samhall eller utifrån om det behövs nya verktyg bredvid eller vid sidan av. Jag tycker att det är en viktig diskussion att föra, och jag vill ta den på stort allvar om arbetsmarknaden och de uppdrag som man över tid har fått gör att det är svårare att uppfylla uppdraget.

Till saken hör att Statskontoret pekar på en del utmaningar i verksamheten. En är att de funktionsnedsatta har en annan karaktär i dag, från fysiskt funktionshinder till psykiska funktionshinder och multifunktionshinder, som kanske är lite svårare att jobba med för bolag som Samhall.

Anf. 76 ALI ESBATI (V):

Fru talman! Jag har ingen anledning att vara väldigt polemisk i denna debatt. Jag tror att vi gemensamt har ett stort intresse av att få saker att hända. Just mot bakgrund av att jag har följt denna fråga ett tag och att denna kritik inte är helt ny är det viktigt att påminna. Jag fick ett mycket mer glädjande svar i ministerns andra inlägg, där det framgår att ministern har varit tydligare mot bolagets ledning. Jag tror att man fortsatt behöver ligga på där för att de fackliga synpunkter som har funnits kommer in i den bild som bolagets ledning har och tas på allvar. Gör de inte det måste den som är både ägare och ansvarig för lagstiftning och andra dokument, som ändå ger en viss typ av samhällsansvar till detta bolag, agera. Det tror jag är många som förväntar sig och gör det på goda grunder.

Jag tror att det är viktigt för dem som lyssnar och följer denna diskussion att känna till att man från till exempel IF Metalls sida i samband med

det möte som vi hade, med hänvisning till den granskning som Dagens Arbete gjorde, har kritik som man har framfört både till vd och till ansvariga politiker om de problem som man ser för sina medlemmar. Ordföranden i IF Metall sa: Så här kan man inte behandla de människor som är allra skörast i samhället.

Jag har också sett hur personer, både anonymt och med fullständigt namn, har kommenterat dessa artiklar. De säger att detta är saker de känner igen sedan lång tid tillbaka och att det finns problem med att verksamhetschefer inte lyssnar på denna typ av mer grundläggande kritik. På Dagens Arbete skriver man själv att man har pratat med många som har jobbat med Samhall, med olika arbetsuppgifter, men att nästan ingen vill vara med i tidningen med namn och bild. De är nämligen rädda för repressalier och för att det som är deras enda väg till försörjning ska stängas av. Man skriver också att många berättelser handlar om att människor tvingar sig att jobba heltid trots att kroppen skriker av värk.

Det är ju riktigt – jag känner väl till det – att arbetsgivare och facklig part inte alltid har samma bild av en verksamhet, och så måste det ju kunna vara i den svenska modellen. Här finns dock en ytterligare dimension, nämligen att detta gäller en grupp på arbetsmarknaden som har väldigt svårt att göra sin röst hörd. Då blir det extra viktigt och extra känsligt att lyssna på det som sägs, för att kunna skydda dessa människor och deras arbetssituation.

Man ska inte få en situation där bolagets ledning ser sig som någon som enbart ska leverera ett resultat till regeringen, medan det som på ett sätt är kärnuppgiften – att se till att vi tillsammans, på ett värdigt och utvecklande sätt, skapar en delarbetsmarknad för personer som i alla fall just då inte kan vara på den ordinarie arbetsmarknaden – glöms bort och kommer i skymundan. Jag tycker att det har funnits en del svagheter i de svar man hittills har fått från bolagets ledning, i alla fall i det jag har sett.

Anf. 77 Närings- och innovationsminister MIKAEL
DAMBERG (S):

Fru talman! Ingen sticker nog under stol med att det har funnits en del problem i verksamheten och att det över tid har blivit en annan typ av verksamhet i Samhall som i sig innebär större utmaningar för bolagen.

Där behöver man ha en lite större diskussion som kanske inte bara handlar om Samhall i dag utan om huruvida vi har rätt verktyg eller behöver fler verktyg i verktygslådan med den arbetsmarknad vi har i dag. Jag tycker att det är en viktig diskussion att föra, och jag hoppas att vi ihop med Vänsterpartiet eller andra partier i riksdagen kan föra en diskussion om att utveckla detta.

Bilden är intressant. Som ägarrepresentant följer vi bolaget, och en av de frågor som har varit uppe till diskussion i flera års tid är hur medarbetarna känner stress och hur de mår på jobbet. En av de frågor vi på senare år verkligen har följt upp med bolaget är därför medarbetarundersökningarna, och bara för att göra det lite mer komplicerat har Samhalls medarbetarundersökningar på senare år haft en stigande trend. Man har kontinuerligt, år för år, fått fler och fler medarbetare – både bland tjänstemännen och bland den vanliga personalen – som har känt att arbetet är givande och att det är bra på jobbet. Man har haft en positiv trend som faktiskt är bättre än snittet på arbetsmarknaden.

Där möts alltså två bilder: detta och att det finns problem i verksamheten – till och med att man är rädd för att lyfta fram en del problem. Det är två bilder jag tar på stort allvar, för det är två bilder som skiljer sig väldigt mycket åt. Då säger jag inte att den ena bilden är rätt och att den andra är fel, utan vi har ett jobb att göra för att faktiskt förstå varandra och se var någonstans problemen ligger i detta. Det kanske är det som gör att bolagens ledning känner en viss stolthet, för man har sett att det är en fråga som har varit viktig.

Bolaget har haft ganska skrala ekonomiska förutsättningar, och vi har nu i samarbete – för första gången på kanske åtta eller nio år – gett bolaget ett rejält tillskott så att man har råd att jobba med kvalitetsfrågorna i Samhall på ett annat sätt. Men trots de knappa ekonomiska resurserna har man alltså haft en positiv trend i sina medarbetarundersökningar, som bolaget gärna mäter sig på – bara för att göra bilden något mer komplicerad.

När vi talar om resultat vill jag också bara ha nämnt att de ekonomiska målen för Samhall, som vi nu ska se över, inte har varit styrande i verksamheten. Samhall har inte nått sina mål på jättelänge, utan man har gått med förlust. Det är alltså inte målen i sig, utan det är en ekonomisk verksamhet som har haft stora problem och stora underskott. Långsiktigt mår ju inte ett bolag bra om man inte kan ha en långsiktigt stabil verksamhet. Om man inte ens får plus och minus att gå ihop i verksamheten blir det inte bra.

Jag vill ändå säga detta, för det har också varit en diskussion om att det på något sätt är de ekonomiska målen som har tvingat Samhall att utöka sin verksamhet. Det har ju snarare varit ambitionen att ge fler funktionshindrade en plats på arbetsmarknaden som har gjort att man har försökt hitta fler uppdrag och mer samarbeten. Det handlar om att ge fler människor ett jobb. Man har också en ambition att fler ska kunna ta steget från Samhall ut på den ordinarie arbetsmarknaden.

Där finns det en balansgång, för sätter man det målet för högt kan det ju vara så – återigen – att alla kanske inte passar in. Det gäller därför att ha ett lagom högt mål för övergång till ordinarie arbetsmarknad. Alla kanske nämligen inte passar på den ordinarie arbetsmarknaden, utan några kanske mår bättre och trivs bättre i en verksamhet inom ramen för Samhall också fortsättningsvis.

Jag vill alltså vara tydlig med att jag tar denna diskussion på allvar. Jag talade med IF Metalls ordförande på telefon så sent som i går, och hon vittnade om att hon har varit i kontakt med bolaget. De har en bra dialog, och de har en del initiativ som de ska ta tillsammans. Jag hoppas och tror att den kritik som har lyfts fram men också de initiativ som jag och andra har tagit leder till att vi får fokus på de kvalitetsbrister som kommit fram – men också till att vi får en mer gemensam bild av hur Samhalls verksamhet, som är viktig för många funktionshindrade, kan tas framåt och växa ytterligare.

Anf. 78 ALI ESBATI (V):

Fru talman! Jag tycker att detta är en bra och konstruktiv diskussion, men jag vill ändå understryka det ministern säger om till exempel medarbetarundersökningar.

Samtidigt som man ska glädjas åt att de går åt rätt håll är de ju behäftade med en del metodproblem. Särskilt om man har att göra med personer som är i en utsatt situation vet vi att det inte alltid är självklart att man får svar som återspeglar alla trender och utvecklingsvägar, så att säga. Vi ska också kontrastera detta mot exempelvis att sjukskrivningstalen samtidigt har ökat över tid. Det är alltså inte helt självklart hur man ska betrakta dessa bilder, utan jag håller med om att det är mer komplicerat.

Vi ska också tänka på, vilket ministern i och för sig var inne på mot slutet, att det mycket väl kan vara så att en del personer mår väldigt bra av att jobba i den typen av jobb som nu utgör de stora volymerna av vad Samhall sysslar med. Men om det samtidigt är så att en del av de personer som är mest sköra och som behöver en helt annan typ av verksamhet inte får tillgång till det eller pressas in i arbeten som gör att de mår sämre och inte bättre är det viktigt att man tar tag i det och är väldigt lyhörd för den typen av problematik.

Om jag tittar bakåt och ser på hur Samhalls ledning har uttryckt sig när kritik har riktats mot bolaget tror jag att det är väldigt viktigt att regeringen, både som ägare och i övrigt som ansvarstagande för denna viktiga verksamhet, håller noga koll på vad som sker och i de samtal som förs med bolagets ledning för in de värden vi har varit inne på här.

Anf. 79 Närings- och innovationsminister MIKAEL
DAMBERG (S):

Fru talman! Tack för en viktig interpellationsdebatt, Ali Esbati!

Detta är ett viktigt bolag. Det är ett bolag som ger människor som annars har väldigt svårt att ta sig in på svensk arbetsmarknad en chans. Bolaget har verksamhet i nästan hela Sverige; nästan alla kommuner runt om i Sverige har en sådan verksamhet i dag, vilket faktiskt är ganska unikt. Det är 23 000 medarbetare som går till jobbet varje dag tack vare den här verksamheten.

Det är alltså viktigt att vi slår vakt om den och gör kvalitetsförbättringar, som vi nu gör i budgetarbetet för i år – för första gången på väldigt många år. Ambitionen är att detta ska kunna växa med kanske ytterligare 1 000 i år och 1 000 nästa år, för att vi ska ge ännu fler funktionsnedsatta en möjlighet på svensk arbetsmarknad. Men det är också viktigt att man tar de kvalitetsdiskussioner som nu finns på allvar. Det har riktats kritik, och då ska man ta den på allvar. Man ska gå igenom den seriöst och se vad man kan göra, och jag upplever att bolaget nu har en konstruktiv dialog med de fackliga parterna för att diskutera detta och se hur man kan komma framåt.

Det är sant att man också har haft sjuktal som har gått åt fel håll över tid, även om det har vänt på slutet. Det är en fråga som bolaget har jobbat mycket med. När det ökade såg man att det ökade på hela den svenska arbetsmarknaden, så Samhall är även en reflektion av hur det är på svenska arbetsplatser. Samhalls verksamhet är nämligen inbäddad i andra arbetsplatser, så har vi en negativ utveckling på arbetsmarknaden i stort blir det ofta så att Samhall dras med av det. Det är ingen ursäkt, men det är en förklaring; Samhall styr inte helt och hållet över sin egen verksamhet, utan man är beroende av att samarbeta med andra.

Jag är dock stolt över att vi i Sverige har Samhall, som ger många människor chansen. Jag vill, i samarbete med Vänsterpartiet, både öka kvaliteten och utveckla verksamheten. Då hör det till att man också tar kvalitetsfrågan på stort allvar, så det hoppas jag att vi ska visa att vi gör också under de kommande åren.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2017/18:58
19 januari

Svar på
interpellationer

§ 16 Svar på interpellation 2017/18:132 om specialistsjuksköterskor

Anf. 80 Socialminister ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Lotta Olsson har frågat mig hur jag och regeringen avser att säkra tillgången på specialistsjuksköterskor. Lotta Olsson lyfter i interpellationen bland annat upp att vårdköerna i den svenska sjukvården har ökat under denna mandatperiod och att en avgörande faktor för att säkra vård i tid och att operationsköerna kortas är tillgången på specialistsjuksköterskor.

Tillgänglighet i vården är en prioriterad fråga för regeringen. Sett över tid har tillgängligheten i vården förbättrats, men de senaste åren har det funnits en oroväckande utveckling kopplad till tillgänglighetsmåten i vårdgarantin. Det är dock värt att notera att denna utveckling startade redan under senare delen av den period då den tidigare prestationsbaserade kömiljarden fanns. Kömiljarden kritiserades för att leda till undanträngningseffekter och kreativ registrering av väntetider.

Frågan om tillgänglighet i vården hänger starkt samman med kompetensförsörjning. De problem med bemanning och kompetensförsörjning som finns i vården bidrar till att minska vårdens kapacitet och därmed också tillgängligheten. Det kan exempelvis handla om stängda vårdplatser och inställda operationer.

Regeringen har vidtagit en mängd åtgärder för att komma till rätta med problemen. Exempelvis har vi från 2017 höjt de generella statsbidragen med miljardbelopp för landstingen. Vidare har det införts en särskild professionsmiljard som adresserar utmaningarna med just kompetensförsörjning.

Genom överenskommelsen mellan regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting om professionsmiljarden fördelades 950 miljoner kronor till landstingen 2017, för att främja huvudmännens möjligheter att ge hälso- och sjukvårdens medarbetare goda förutsättningar att utföra sitt arbete. I överenskommelsen om professionsmiljarden konstateras att tillgången till specialistutbildade sjuksköterskor är en viktig faktor för att bättre möta kompetensbehovet inom framtidens sjukvård.

Tillgången på sjuksköterskor har ökat under senare år, men den stora befolkningsökningen ger upphov till ökad efterfrågan, särskilt inom vissa specialiteter. Detta blir också ett bekymmer eftersom många erfarna sjuksköterskor går i pension och andelen sjuksköterskor i förhållande till befolkningen därför minskar, om än från en historiskt sett hög nivå.

Vad gäller interpellantens fråga om tillgång på just specialistsjuksköterskor har regeringen tillfört medel för utbyggnad av antalet utbildningsplatser på specialistsjuksköterskeutbildningen. Även utbildningsplatserna

på sjuksköterske- och barnmorskeutbildningarna har byggts ut. I den senaste budgetpropositionen föreslås också en utbyggnad av läkarutbildningen.

Regeringen har vidare gett en särskild utredare i uppdrag att se över specialistsjuksköterskeutbildningen. Syftet med översynen är att den framtida utbildningen ska möta hälso- och sjukvårdens förändrade behov och ge studenterna den kunskap och förmåga som krävs för att arbeta självständigt som specialistsjuksköterska.

Ett mål med medlen i överenskommelsen om professionsmiljarden är att stimulera fler sjuksköterskor att vilja vidareutbilda sig genom att man erbjuder olika former av ekonomiskt stöd vid utbildning. En del av medlen är därför öronmärkta för att stimulera fler sjuksköterskor att gå en specialistutbildning inom områden där de nationella behoven är stora eller inom prioriterade områden utifrån verksamhetens behov.

Medlen ska vidare användas för att möjliggöra för medarbetare att kombinera studier med arbete genom utbildningsanställningar och olika former av utbildningsförmåner, som delvis eller full lön under studierna och vid behov bidrag till resor.

Insatser som landstingen gör inom ramen för professionsmiljarden följs nära av Socialstyrelsen. De redovisningar som hittills har gjorts visar att landstingen tar sitt ansvar som huvudmän och som arbetsgivare på allvar och att de vidtar relevanta åtgärder på området. Socialstyrelsen har också fått regeringens uppdrag att utveckla uppföljningen av hälso- och sjukvårdens tillgänglighet.

En viktig del i arbetet med kompetensförsörjning är att ta till vara den kunskap som finns i landet och att låta alla som kan och vill bidra med sin kompetens. Regeringen har därför även tillfört medel för validering av utländska hälso- och sjukvårdsutbildningar.

Utöver redan nämnda satsningar föreslår regeringen en ny satsning om 2 miljarder kronor per år 2018–2021 för att förbättra personalsituationen och för att utveckla vårdens verksamheter. Personalsatsningen ska till exempel kunna användas till att se över arbetsvillkoren, till att öka bemanningen och till nyanställningar av personal. Syftet är att vårdpersonal ska vilja arbeta kvar i vården. Satsningen kompletterar professionsmiljarden på ett kraftfullt sätt.

Arbetsgivarna har ett viktigt ansvar för att vårdens arbetsmiljö och arbetsvillkor gör det attraktivt för personal att bli anställda och att arbeta kvar i vården. Genom att regeringen stöttar landstingen i att hantera utmaningarna med kompetens- och personalförsörjning ges landstingen ökade förutsättningar att korta vårdköerna.

Jag bedömer sammantaget att regeringen i dag, med de historiskt stora satsningar på vården som nu genomförs, gör omfattande insatser för att på olika sätt förbättra kompetensförsörjningen och därmed även tillgängligheten i vården. Det är insatser som på ett långsiktigt sätt stöder landstingen att utföra det viktiga uppdraget och att ta ansvaret för att erbjuda god hälso- och sjukvård. De särskilda satsningar som görs för att säkra tillgången på specialistsjuksköterskor är en viktig del i detta.

Anf. 81 LOTTA OLSSON (M):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet för svaret på min interpellation.

Sverige har hög kvalitet på sin hälso- och sjukvård. Sverige har en sjukvård som är bland de bästa i världen, och är ett världens bästa länder att bli sjuk i. Det har varit på det sättet ett antal år, och vi hoppas att det ska fortsätta att vara det. En av politikens viktigaste utmaningar framöver är rättare sagt just att det ska finnas en hälso- och sjukvård i världsklass, och att alla invånare ska ha möjlighet att ta del av den.

Det är ingen slump att vår hälso- och sjukvård har nått så långt. Branschen består nästan uteslutande av människor som vill göra gott för andra och utföra ett jobb som håller hög kvalitet. Men det finns orosmoln på denna ljusblå hälso- och sjukvårdshimmel. Det är svarta åskmoln som vårdköer, personalbrist och kompetensförsörjning.

Hur gör man då för att komma undan dessa orosmoln? I hälso- och sjukvårdsdebatten de senaste åren har Socialdemokraterna i stort sett bara haft tre svar. Det handlar om vinster i välfärden, vinster i välfärden och vinster i välfärden. Tyvärr har det sett ut på det sättet.

Det är dock glädjande att statsrådet har svarat lite mer nyanserat på min fråga. Tillgången på specialistsjuksköterskor beror egentligen bara på några parametrar: hur många specialistsjuksköterskor vi behöver, hur många som utbildas och börjar arbeta i sjukvården och hur många som faktiskt stannar kvar i sitt yrke.

Låt mig börja med den första parametern. Statsrådet hävdar att antalet utbildningsplatser har ökat. Ja, det finns fler utbildningsplatser. Men dels kan man inte lösa lärarfrågan på vissa orter, dels får man inte tillräckligt med sökande. En majoritet av utbildningsorterna, 19 stycken, har inte lyckats fylla sina platser. Det är bekymmersamt. Det finns inte heller något riktigt krav på våra universitet att lösa den frågan. Samhällsansvaret för vad som händer om inte tillräckligt många utbildas kommer inte att tas av universiteten.

Åldersfördelningen bland specialistsjuksköterskor är också oroväckande. 47 procent av kåren är över 55 år. Och även om många jobbar länge kommer behovet av att täcka pensionsavgångarna att bli mycket stort. Det innebär att utbildningsinsatserna inte är dimensionerade för de förväntade pensionsavgångarna. Vem ansvarar för detta?

I Sverige har vi också problem med hur attraktivt yrket är. Efter 4–5 års universitetsstudier har en intensivvårdssjuksköterska inte en lön eller löneutveckling som kan jämföras med andra utbildningar som är lika långa. Det problemet löser sig ofta av sig självt, för den enskilde. 10 procent av de svenska sjuksköterskorna jobbar nämligen i Norge. Då har man löst sitt eget personliga problem. Men det hjälper inte samhället.

Alla dessa problem och utmaningar är tyvärr inget som enskilda regioner, landsting eller universitet kan lösa på egen hand. Det här blir en regeringsfråga.

Anf. 82 Socialminister ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Tack, Lotta Olsson, för en väldigt viktig interpellation!

Jag gläder mig åt det inlägg som du nu gjorde. Låt mig förklara varför. Det här är en fråga som vi verkligen behöver ta på största allvar. Jag skulle önska en mer nyanserad debatt.

Precis som Lotta Olsson säger är upplevelsen och känslan att socialdemokrater och rödgröna pratar vinster i välfärden gånger tre. Min upplevelse är att oppositionen hela tiden pratar om köer och kömiljarder. Frågan är mera komplex än så. Det var också det som jag försökte beskriva i mitt svar. Vi har utmaningar som vi har känt till under ganska lång tid.

Jag har själv en bakgrund som ordförande för ett fackförbund som organiserar delar av personalen inom hälso- och sjukvården. Jag har en ganska lång erfarenhet därifrån och vet att man länge har känt till det kommande generationsskiftet liksom det faktum att medlemmarna under många år har toppat sjukstatistiken med flest sjukskrivningar på grund av inte minst stress, som är den vanligaste orsaken.

Det är en del av svaret på frågan varför man inte lyckas fylla utbildningsplatser, varför det är alldeles för många sjuksköterskor som väljer att arbeta på andra ställen än där de bäst skulle behövas.

Nyckeln framåt är att föra en politik som inte bara tar sig an symtomen, det vill säga att tillgängligheten minskar. I grunden måste man stötta huvudmännen i landstingen i det som är grundproblematiken och ge dem förutsättningar att hantera den på ett bättre sätt. Då är det viktigt med utbyggnaden av utbildningsplatser. Det är också viktigt att man ökar attraktiviteten för att arbeta hos hälso- och sjukvårdens huvudmän, vilka som än är huvudmän.

Återigen ska det vara en hög status och en möjlighet till en god utveckling i arbetet för den som arbetar som sjuksköterska, specialistsjuksköterska, undersköterska eller läkare. Vi som politiker har ett ansvar för att bidra till det. Det är också de mått och steg som vi från regeringen har tagit för att lägga om politiken.

Jag är också mycket glad över det nyanserade sätt som du inledde din interpellation med. Jag brukar själv inleda så, nämligen med att prata om den väldigt höga kvalitet som medarbetarna inom hälso- och sjukvården, trots en tuff arbetssituation, levererar till de svenska medborgarna. Men det är klart att det inte hjälper om människor upplever att de inte kommer fram till vården när de behöver den. Detta måste vi lösa.

Du använde till och med uttrycket ljusblå hälso- och sjukvårdshimmel och sa att det finns mörka moln som vi behöver ta oss an. Jag tycker att det är en väldigt bra beskrivning.

När det gäller den andra delen av ditt anförande vill jag säga att det under hösten publicerades en studie i The Lancet där 195 länder och dödligheten i 32 diagnoser jämfördes. Sverige kom där på fjärde plats. Vi kan vara stolta över den medicinska kvaliteten.

Under hösten träffade jag samtliga landsting och förde en dialog utifrån ett antal olika frågor. Man har olika geografiska verkligheter och olika förutsättningar för tillgång till potentiella medarbetare, men alla beskriver det här problemet utifrån sina olika grundförutsättningar.

Regeringen kommer – och jag återkommer till det i mina nästa inlägg – att fortsätta att jobba idogt för att komma åt det som är grundproblemet. Annars klarar vi inte hälso- och sjukvården framöver.

Anf. 83 LOTTA OLSSON (M):

Fru talman! Det här problemet brinner faktiskt. På mitt hemsjukhus i Örebro håller man på att bygga ut antalet intensivvårdsplatser. Man ska öka den högspecialiserade vården. Den högspecialiserade vården är i dag

väldigt effektiv. Då krävs det stora insatser av personer med hög kompetens under kortare tid. Man måste göra ett mer kvalificerat arbete under en kortare tid för att man inte ska behöva använda en vårdplats. Det är bra för patienten, sjukvården och samhället och kostnaderna blir lägre.

Men som mellanchef har man problem med bemanningen inför i stort sett varje helg. De personer som ska vara handledare till morgondagens sjuksköterskor behöver ha hög kompetens. Vi vet att 47 procent kommer att gå i pension om tio år. Då förstår vi att detta inte kan lösas genom långa utredningsuppdrag, utan detta brinner här och nu.

I min hemkommun finns det ett universitet där det finns utbildningsplatser. Men man ursäktar sig med att man inte har kunnat få tag på någon lektor med rätt kompetens för att starta en utbildning.

När man som sjuksköterska har kommit så långt i sin utbildningskarriär att man ska skaffa sig en specialistutbildning har man ofta redan hus och familj. Det är inte bara att flytta till annan ort och gå den utbildningen. Livspusslet kräver att man kan göra det på sin hemort.

Det förvånar mig hur man som universitet kan ha ett antal samhällsviktiga utbildningsplatser och inte ta det uppdraget på största allvar. Om fem år är det bara hälften av sjuksköterskor med lång erfarenhet kvar.

Alla som förväntar sig en högspecialiserad vård och att man ska ha top notch-kvaliteten på sjukvården borde också vara bekymrade. Det är inte säkert att det kommer att se ut så här framöver. Det kan bli någonting helt annat om man inte har den kompetensen.

De allra flesta som har skaffat sig den här utbildningen vill vara kvar i yrket. Då måste det finnas en långsiktig möjlighet till kompetensutveckling och goda arbetsförhållanden. När det är personalbrist och man känner sig så sönderstressad att man inte ens kan jobba heltid, då är det något som är väldigt fel.

Regeringen måste ta till sig att detta inte är några privata sjukhus. Allihop är offentligt drivna sjukhus. Hela samhällsdebatten handlar om ett pseudoproblem, men de största problemen som jag kan se i hälso- och sjukvården finns faktiskt i regioner, i landsting och nu även i regeringen där socialdemokrater har majoritet. Då förstår jag inte varför man inte tar tag i de verkliga problemen. Dessa problem kommer inte att lösa sig av sig själva.

Jag hoppas att ministern nu verkligen tar till sig detta och att det inte blir en lång utredning som ska vara klar till nästa höst som man har proklamerat. Här måste det hända någonting snart. Det brinner faktiskt.

Anf. 84 Socialminister ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Tack för inspelet!

Det är precis så här. Precis som Lotta Olsson är jag väldigt ofta ute i hälso- och sjukvården och pratar med politiker, tjänstemän och framför allt medarbetare. De försöker varje dag att lappa och laga.

Jag var på Nya Karolinska förra veckan och diskuterade hur man ska klara beredskapsfrågorna i framtiden. Då träffade jag personal som var väldigt bekymrad över situationen på akuten. Så ser det ut runt om i landet, så man ska inte förvansa den bilden. Det ser relativt likartat ut i många landsting.

I veckan hade jag förmånen att få gratulera Norrlands universitetssjukhus som utsetts till Sveriges bästa sjukhus för tredje gången andra året i rad. Det är ett av de sjukhus som brottas med geografin. Nu har man i Umeå en utbildning på sin ort, men i Norrland är det – precis som Lotta Olsson beskriver – ett skifte där en mycket stor andel av personalen ska gå i pension så småningom. Man sliter verkligen med detta. Genom smart strategi och gediget förbättringsarbete har man, trots att tillgängligheten brister, ändå klarat att leverera en god kvalitet och nöjda patienter.

Men man behöver stöd och hjälp i Landstingssverige. Precis som Lotta Olsson säger ska vi nationella politiker verkligen ta ansvaret utifrån vår nivå och kliva in.

Det är mycket riktigt, som Lotta Olsson säger, att vi har en separat utredning om hälso- och sjukvården som utifrån ett mer övergripande perspektiv ska titta på hur de resurser som vi ändå avsätter för hälso- och sjukvården används på absolut bästa sätt. Det kommer att vara helt nödvändigt att klara detta.

Det ska också tilläggas att jag i direktiven till utredningen också har lagt in frågan om bemanningsföretag, stafettläkare och stafettsjuksköterskor. Vi vet att de drar stora kostnader från många av sjukhusen. Det gör att det blir brister i kontinuiteten och att nöjdheten bland patienterna inte ökar.

Det ska bli spännande att lyssna till allt detta.

Väldigt viktigt i år är naturligtvis också att vi gör en väldigt stor satsning då vi skjuter till mycket medel – faktiskt mer än vad som har gjorts under de senaste 20 åren – till landstingen, och dessa ska satsas på personalen och personalens förutsättningar. Medlen ska gå direkt till att man ska kunna jobba med arbetsmiljöfrågor och arbetstidsscheman. Man ska kunna anställa fler där det behövs.

Jag ska dock inte förenkla det hela och säga att det går att lösa över en natt, för det kommer det inte att göra. Parallellt med detta pågår även vår primärvårdsutredare Anna Nergårds utredning. I den tittar man på den nödvändiga omställningen av svensk hälso- och sjukvård.

Detta påbörjades under alliansregeringens tid med Göran Stjernstedt och *Effektiv vård*. I den utredningen talades det om att vi måste ställa om från en väldigt sjukhustung vård där man arbetar i stuprör till att bygga ut den nära vården. Man måste se till att betydligt mer kan göras i primärvården i dag och att vi får fler kompetenser som kan möta upp där. Det här är något som välkomnas av professionerna.

Anna presenterade sitt första delbetänkande före sommaren och kommer med nästa i maj. Jag ser verkligen fram emot att vi i förtroende gentemot professionerna inom hälso- och sjukvården klarar av att hålla i denna omställning. Den kommer att behöva ett politiskt stöd under lång tid.

När det gäller utbildningsplatser behöver universiteten ta ett annat och större ansvar. Jag vill återkomma till det i nästa inlägg.

Anf. 85 LOTTA OLSSON (M):

Fru talman! Jag tror att detta är en av de branscher som är svårast att styra, eftersom vårdkedjorna är så komplexa och det handlar om något så viktigt som vår hälsa och om liv och död. Personalgrupperna här är enormt välutbildade, men de har ett väldigt litet egenbestämmande i organisation-

erna. Allt styrs politiskt, och enskilda kliniker eller organisationer får säl-
lan bestämma särskilt mycket om hur de vill göra den egna verksamheten
så effektiv som möjligt. Många gånger styrs väldigt mycket uppifrån.

Primärvården måste ta sitt ansvar och inte leverera in – om man kan
säga så om människor – så många personer till den akuta vården som fak-
tiskt skulle ha kunnat behandlas inom primärvården. Detta är egentligen
ett jättemisslyckande.

I min region, som jag ju känner till bäst, går vårdcentralerna back med
minus 56 miljoner. Vi har inga privata vårdcentraler. Vinster i välfärden
är inte problemet. Samtidigt får man till sjukhusen in många patienter på
jourtid, vilka egentligen hade kunnat komma till en vårdcentral. Då tycker
jag inte att organisationen alls är mogen för den här omställningen. Man
har ett helt annat tänkande.

Det handlar också om styrsystemen och hur det hela styrs. Hur kommer
det sig att man kan få ett uppdrag som vårdcentral och sedan inte uppfylla
kraven? Man skjuter över patienter till akutsjukvården som skulle ha varit
på vårdcentralen.

Anf. 86 Socialminister ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Om jag ska vara riktigt ärlig hade den här debatten gärna
fått pågå längre. Jag delar verkligen uppfattningen att detta handlar om en
komplex verksamhet som är svår att styra. De problem inom primärvården
som Lotta Olsson lyfter fram är tydliga.

Om man jämför svensk primärvård i ett internationellt perspektiv kan
man se att vår primärvård står för en väldigt liten andel av hälso- och sjuk-
vården i dag. Jag tror att det handlar om 18 procent. I många andra länder
ligger det på 30–35 procent.

Vi har en snabb demografisk utveckling i Sverige med allt fler sköra
äldre, och vi ser att primärvården inte klarar sitt uppdrag. Det handlar
också om att personalen där har en tuff belastad situation. Man kan inte
säga annat än att det är så. De springer ganska fort och har också kompe-
tensförsörjningsproblem. Men de sköra äldre kommer in på akutmottag-
ningarna på sjukhusen i stället och belastar dem, och där finns egentligen
inte kompetensen.

I dag går 80–85 procent av alla resurser inom sjukvården till någon
med minst en kronisk sjukdom. Det är ett annat sjukdomspanorama i dag
som den svenska hälso- och sjukvården inte riktigt är byggd för.

Samtidigt vet vi att med kompetenta och duktiga professioner och
mycket traditioner och hierarki görs en omställning inte över en natt. Det
handlar om att göra saker och ting i rätt ordning, att successivt stärka pri-
märvården, att utbilda fler allmänläkare, som saknas i dag, och att få ut fler
specialistsjuksköterskor. Vi behöver också få en situation så att det finns
utrymme för handledning när specialistsjuksköterskan eller barnmorskan
kommer ut. Det är sant att detta i dag är en flaskhals.

Det handlar om att arbeta vidare tillsammans. Som politiker måste man
försöka ta ansvar både nationellt och i dialog med landstingen. Man måste
också jobba långsiktigt.

Tack för en bra interpellationsdebatt!

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 17 Svar på interpellation 2017/18:223 om patientsäkerhet kring psykofarmaka och självmord

Anf. 87 Socialminister ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Margareta Larsson har frågat om det är rimligt med underreporteringar till biverkningsregistret av barn och ungdomar som varit självmordsbenägna och medicinerats med ”adhd-mediciner”. Vidare undrar Margareta Larsson vad jag kan göra för att Läkemedelsverkets redovisning ska fungera utifrån regeringsuppdraget om läkemedelssäkerhet för barn och unga.

Låt mig inledningsvis säga att arbetet med att förebygga självmord är en viktig fråga för mig och för regeringen. Regeringen avsätter redan i år över 1 miljard kronor för insatser inom psykiatri och psykisk hälsa. Regeringen har föreslagit en förstärkning av arbetet med psykisk hälsa med 650 miljoner kronor för 2018 och avser att stärka arbetet med drygt 1 miljard kronor per år 2019 och 2020. Utvidgningen av satsningen görs bland annat för att stärka första linjens vård och specialiserad psykiatri för barn och vuxna.

Regeringen har sedan 2015 förstärkt arbetet med suicidprevention. Folkhälsomyndigheten har sedan maj 2015 i uppdrag av regeringen att samordna arbetet med suicidprevention på nationell nivå. För detta arbete erhåller myndigheten 5 miljoner kronor årligen. Dessutom har Folkhälsomyndigheten betalat ut 15 miljoner kronor 2017 i verksamhetsbidrag till ideella organisationer som bedriver främjande och förebyggande arbete inom psykisk-hälsa-området och suicidprevention.

Självklart är underrapportering av läkemedelsbiverkningar, när det förekommer, inte rimligt. Regeringen lägger stor vikt vid officiell statistik och rapportering. Flera av Socialdepartementets myndigheter har gällande dessa frågor ett omfattande ansvar som är reglerat i lag. Jag följer myndigheternas arbete noga.

När det gäller biverkningar av läkemedel har Socialdepartementet också ingått en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och har avsatt medel för ett nytt it-stöd för att förenkla biverkningsrapportering av läkemedel. Projektet genomförs under 2017 och 2018 av Inera tillsammans med Region Uppsala och Läkemedelsverket.

I din fråga belyser du olika risker med att inta syntetiska preparat. Jag kan inte nog betona att valet av behandlingsmetod vilar på medicinsk expertis och inte är en politisk fråga. Jag vill även lyfta fram att läkemedel för många är något som lindrar psykisk ohälsa. I många fall kan läkemedel, exempelvis antidepressiva sådana, vara det som förhindrar ett självmordsförsök. I andra fall kan det utgöra en risk. Däremot är det viktigt att bevaka att hälso- och sjukvården bedrivs på ett patientsäkert sätt. En pusselbit i detta är att inrapportering av biverkningar ska fungera klanderfritt.

Regeringens strategi för läkemedelsanvändning ger regeringen möjlighet att stötta arbetet mot en mer kvalitetssäkrad läkemedelsanvändning. Bland annat har SKL fått ansvar för ett delprojekt om att förbättra biverkningsrapporteringen från hälso- och sjukvården med målet att skapa ett elektroniskt system som möjliggör direktrapportering från journalsystem till Läkemedelsverket. Målet är att hälso- och sjukvårdspersonal som ska rapportera en misstänkt biverkning ska ha funktionen i sitt journalsystem

och att grunduppgifter ska fyllas i automatiskt för att förenkla rapporteringen, spara tid och undvika felregistreringar.

Läkemedel och vård som ges till barn och unga kräver särskild säkerhet. Barn har rätt till säkra, effektiva och väldokumenterade läkemedel. Men fortfarande finns kunskapsluckor, brist på barnanpassade läkemedel och potentiella säkerhetsproblem. Det behövs en ökad dokumentation och kunskap om läkemedel till barn. Med anledning av detta har regeringen gett Läkemedelsverket i uppdrag att öka kunskapen om barns läkemedel och verka för effektivare och säkrare läkemedelsanvändning till barn, såväl flickor som pojkar.

Uppdraget omfattar ett program av insatser och ett långsiktigt åtagande för att förbättra barns läkemedelsanvändning. Behovsanalys, prioritering, genomförande och uppföljning är viktiga hörnstenar i programmet. För att ge bästa resultat behövs samverkan med hälso- och sjukvårdspersonal som är delaktiga i barnens behandling samt med myndigheter och andra aktörer inom området. Uppdraget har resulterat i kunskapsstöd inom flertalet områden i den kliniska barnsjukvården. Uppdraget har även resulterat i ökad samverkan mellan aktörer för att beskriva behov och följa upp läkemedelsanvändningsfrågor. Läkemedelsverkets barnuppdrag ska ses som ett viktigt bidrag till att uppfylla ett av målen i Agenda 2030, nämligen att säkerställa ett hälsosamt liv och främja välbefinnande för människor i alla åldrar.

Sammanfattningsvis är min bedömning att regeringen har vidtagit en rad relevanta åtgärder för en mer tillförlitlig rapportering av biverkningar från läkemedel samt ett bättre förebyggande av psykisk ohälsa och suicid.

Anf. 88 MARGARETA LARSSON (-):

Fru talman! Jag vill tacka för svaret. Det gläder mig att statsrådet delar min oro och tar den här frågan på allvar. Det är inte acceptabelt att biverkningar inte rapporteras, som det varit hittills.

Jag vill gärna återkoppla till det jag skrev i interpellationen för att belysa allvaret i frågan. Sverige har en relativt hög andel osäkra självmord i samband med psykofarmaka. Hur det ser ut i den äldre kategorin har jag ännu inte uppgifter på, men när det gäller självmordsförsök och förgiftningar bland minderåriga har Giftinformationscentralen följande fakta: Mellan 2011 och 2014 var det 1 664 barn som var så kraftigt påverkade av adhd-mediciner att de åkte ambulans in till sjukhus. Mellan 2011 och 2016 inträffade det 710 fall av självmordsförsök eller självskadebeteende med hjälp av de här adhd-drogerna. Endast tre av dessa fall rapporterades in till biverkningsregistret.

Vi kan sedan titta på antidepressiva läkemedel. Mellan 2006 och 2015 tog 54 ungdomar i åldersgruppen 15–24 år livet av sig under behandling med Fontex. Inte ett enda fall anmäldes till Läkemedelsverket. Då ska vi också veta att de här läkemedlen enligt officiella varningar fördubblar risken för självmordsbenägenhet. Läkemedelsverket har känt till det här under alla år, men man har inte gjort någonting för att alarmera om saken.

Det har gått tio år sedan tjänstemän på Läkemedelsverket drev igenom ett godkännande av preparatet Prozac, som nu går under namnet Fluoxetin. Man lovade efter godkännandet att utföra viktiga uppföljningsstudier av effekter och skador som preparatet kunde ge upphov till på unga. Detta har efter tio år ännu inte gjorts. Läkemedelsverket undersökte inte heller hur

Prot. 2017/18:58
19 januari

Svar på
interpellationer

känd risken för självmordsbeteende var. Inga självmord har heller anmälts av läkare.

I statsrådets svar kan jag höra att regeringen nu vill förbättra rapporteringarna med nya elektroniska system, och det är väldigt bra att man äntligen har uppmärksammat den här frågan. Vad jag undrar lite grann är vad det egentligen var för fel på det gamla systemet som gjorde det så omöjligt att rapportera om de här sakerna. Kanske statsrådet vet lite mer om det? Jag känner inte till det.

Jag har en annan liten undran. Flera av Socialdepartementets myndigheter har ju haft ett ansvar för att de här reglerna ska följas. Varför har det inte gjorts under så lång tid?

Anf. 89 Socialminister ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Jag tackar Margareta Larsson för en fråga som naturligtvis är oerhört viktig. Vi behöver hela tiden arbeta på att förbättra patientsäkerheten.

Jag ska inledningsvis försöka ge några svar på de frågor jag nu fick från Margareta Larsson. Jag har också i mitt interpellationssvar på ett ganska pedagogiskt sätt försökt beskriva vad vi gör inom de olika områden där Margareta Larsson hade sina frågor.

Som Margareta Larsson så riktigt påpekar är det självklart så att det redan i dag finns ett tydligt rapporteringskrav när det gäller läkemedelsbiverkningar. Redan misstanken om en läkemedelsbiverkning ska rapporteras. Den behöver inte vara utredd, och den behöver inte vara bekräftad. Det här är ett regelverk som gäller även för naturläkemedel, vissa utvärtes läkemedel och veterinära läkemedel. Dessutom har man uttryckt att man också önskar rapportering till exempel när det gäller både kosmetiska och hygieniska produkter. Det finns ett tydligt rapporteringskrav, och det finns också en bredd i det här.

Alla biverkningsrapporter ska skickas till Läkemedelsverket. Det är obligatoriskt för hälso- och sjukvården och frivilligt för konsumenter. I dag finns det två sätt att rapportera: genom Läkemedelsverkets e-tjänster och genom pappersblanketter. Det är väldigt enkelt i Word.

Margareta Larsson hänvisar till ett mörkertal. Det är uppenbart att det i dag finns ett sådant, kan jag se när jag sätter mig in i siffrorna. Läkemedelsverket tar årligen emot ungefär 5 000 anmälningar om så kallade biverkningsrapporter från hälso- och sjukvården. Med en befolkning som närmar sig 10 miljoner och över 200 000 potentiella rapportörer inom den svenska hälso- och sjukvården kan vi självklart konstatera att det är fråga om ett stort mörkertal i rapporteringen.

De förklaringar som jag hör är bland annat att det här i dag upplevs som väldigt tidskrävande och att man är dålig på att ge återkoppling på de rapporteringar som görs. Detta är en bakgrund till att Socialdepartementet har ingått den här överenskommelsen med Sveriges Kommuner och Landsting. Vi har nu en målsättning om att införa ett annat it-system som ska förenkla rapporteringen av läkemedel. Vi gjorde först en ”pilot”, men nu handlar det om skarpt läge. Detta genomförs under förra året och detta år av Inera, som är Sveriges Kommuner och Landstings it-bolag, tillsammans med Region Uppsala och Läkemedelsverket. Det tror jag är en viktig del i det här.

En annan del som jag skulle vilja koppla tillbaka till – jag får återkomma till detta i mina senare inlägg – är att Läkemedelsverkets biverkningsarbete är ganska omfattande utifrån de rapporter som man får in. Jag ser det när jag sätter mig in i det här. Man gör ett intensivt arbete själv, men man deltar också internationellt i ett omfattande samarbete med andra EU-länders myndigheter för att kartlägga biverkningars betydelse.

De siffror från GIC som Margareta Larsson hänvisade till har jag försökt dubbelkolla. Jag återkommer gärna till det i mitt nästa inlägg.

Anf. 90 MARGARETA LARSSON (-):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för informationen om det gamla systemet och om det nya, som vi vill ska fungera bättre. Jag hoppas att det kommer att ge bättre effekt. Jag hoppas att mörkertalet kommer att vara noll.

Jag ställer mig ändå lite undrande – kan vi verkligen försäkra oss om att man med det nya elektroniska rapporteringssystemet når regeringens mål om önskade förbättringar? Vi kommer ju inte ifrån att det är människan bakom som ska rapportera. Vad jag misstänker är att man inte har haft rutinerna. Nu säger statsrådet att det beror på tidsbegränsning och dålig återkoppling. Det är klart att det är förklaringar vi hör. Men vi kan inte heller komma ifrån att det här är en vana som man har haft länge. Det har vi också kunnat se när det gäller underrapporteringen av elchockbehandlingar, som jag tog upp i en tidigare interpellation. Man kan misstänka att det är lite grann av en attitydfråga.

Det kan vara lite svårt att enbart inrikta sig på ett system när vi mer skulle behöva ett personligt ansvarsutkrävande. Vi ska komma ihåg att Läkemedelsverket har tillgång till data om hundratals intolerabla biverkningar från adhd-mediciner. Men det handlar också om viljan att informera om det, vilket vi inte har sett i den höga grad vi skulle önska. Om vi inte får all den information som undanhålls oss kommer vi inte heller att få bättre och säkrare mediciner till barn som statsrådet önskar. Allt handlar egentligen om den goda viljan.

Jag kan ta ett konkret exempel om den goda viljan. Året var 2014 när svenska psykiatriker skrev ut bland annat adhd-medicinerna Ritalin, Concerta och Strattera bara för att konstatera att de medicinerna fungerade väldigt dåligt. Som sista alternativ ville de skriva ut ren amfetamin. Men för att få göra det krävs det att de i varje enskilt fall ansöker om ett licensgodkännande från Läkemedelsverket. För att få det måste de beskriva hur dåligt adhd-medicinerna verkligen fungerar.

Fru talman! Då fungerade biverkningsregistret och rapporteringen helt utmärkt. De rapporterade allt. Det var inga problem alls. Det handlade inte om att det var tidskrävande eller någonting, utan det fungerade klockrent. Det var 300 psykiatriker som gjorde det under 2014. Mot den bakgrunden ställer jag mig lite undrande över om regeringens satsning på det nya elektroniska systemet kommer att bli så revolutionerande. Tanken är god. Den är jättebra. Men det handlar ändå om att det är människan bakom systemet som ska välja att och vilja anmäla.

Hur kan statsrådet garantera det om det verkligen handlar om en vårdkultur som sitter i väggarna?

Anf. 91 Socialminister ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Det är oerhört viktigt att vi för ett samtal om att öka säkerheten kopplat till läkemedelsanvändningen för barn och unga. Det är jätteviktigt. Men innan jag kommer in på det vill jag säga någonting mer om vad vi nu gör.

Det låter som att det bara är ett nytt it-system, men det är inte riktigt så. Tanken är att man skapar ett elektroniskt system som möjliggör en direktrapportering från journalsystemet till Läkemedelsverket. Målet är att hälso- och sjukvårdspersonal som ska rapportera en misstänkt biverkning ska ha funktionen redan i sitt journalsystem.

Det är alltså inte något separat som ska göras som är särskilt tidskrävande eller som ska göras på särskilda blanketter, utan det är någonting som ligger i journalsystemet. Grunduppgifterna ska fyllas i automatiskt för att förenkla rapporteringen, spara tid och undvika felregistreringar.

Jag är av den grundläggande uppfattningen, vilket är viktigt att säga, att jag har ett väldigt stort förtroende för den personal som arbetar inom den svenska hälso- och sjukvården och för deras vilja och kompetens. Det gäller framför allt viljan att göra det absolut bästa jobbet de kan.

Vi var inne på detta med självmordstendenser. Patienter som av olika skäl utvecklar självmordstankar eller självmordsbeteende under behandling av adhd bör omedelbart bedömas av sin läkare. Förvårande av en underliggande psykisk åkomma samt ett möjligt orsakssamband bör tas i beaktande.

Det är också grunden för att Läkemedelsverket redan 2016 har publicerat nya behandlingsrekommendationer när det gäller depression, ångest och tvångssyndrom hos barn och unga. Det kan vara viktigt att ha med sig.

Samtidigt är det den ansvariga behandlande läkaren som i varje enskilt fall gör själva bedömningen av vilken behandlingsmetod och vilka läkemedel som ska användas och som ansvarar för uppföljning. Det är ett grundfundament i den svenska hälso- och sjukvården.

Man har visat på ett särskilt problemfält som handlar om bipolära sjukdomar, vad jag förstår, och användningen av metylfenidat för behandling av adhd-patienter som samtidigt har bipolär sjukdom.

Vad jag förstår är en noggrann och fortlöpande övervakning av dessa patienter helt nödvändig. Patienterna ska övervakas med avseende på symptom vid varje dosjustering och därefter minst var sjätte månad och vid varje besök.

Det är ändå viktigt att säga att vi ser att det finns en problematik här. Men det finns behandlingsrekommendationer, och det finns tydligt uttalat var ansvaret ligger när det gäller behandling.

Läkemedelsverket och GIC har också varit tydliga i att återkoppla när det gäller de siffror som Margareta Larsson tar upp. Det är riktigt. I deras statistik benämns det som Margareta Larsson tar upp som självdestruktiv handling. Där inkluderas olika tillbud med läkemedelsgrupperna och även till exempel feldoseringar.

Anf. 92 MARGARETA LARSSON (-):

Fru talman! Tack, statsrådet, för din utläggning!

Jag vill med den här diskussionen väcka en reflektion om vad vi håller på med. Vad jag vill säga är att det budgeteras miljarder till psykiatrin från

statsbudgeteten utan att man tycks kräva någonting tillbaka. Det är anmärkningsvärt.

Man har inte kunnat kräva att rapporteringen har fungerat, som ett exempel. När de viktiga bitarna åsidosätts brister det i vetenskap och beprövad erfarenhet, som man ofta åberopar, om just psykisk ohälsa. Det i sin tur minskar förtroendet för den nuvarande expertisen, som statsrådet har en sådan tilltro till.

Statsrådet säger i sitt svar att läkemedel och vård till barn och unga kräver en särskild säkerhet. Samtidigt förskrivs metylfenidat mer än någonsin till barn och ungdomar i Sverige, och många biverkningar har undanhållits. Det är mycket pengar inom läkemedelsbranschen. Det ska vi inte hymla med. Det kan vara en viss anledning.

Antalet tabletter som har beslagtagits av polisen har ökat kraftigt. Det har senast utredaren på Socialstyrelsen visat. Det har ökat från bara några hundra per år i början på 2000-talet till nu 7 000 det senaste året som har beslagtagits.

De amfetaminliknande läkemedlen förskrivs i en sådan omfattning till barn och unga i Sverige att det verkligen borde analyseras. Det saknas forskning om hur metylfenidat påverkar en växande hjärna.

Samtidigt visar fakta genom Giftinformationscentralen vad barn och unga är beredda att göra med den typen av läkemedel. Det är jätteviktigt att vi får en säker hantering av läkemedel till barn.

Jag vill avsluta med att säga att jag skulle önska att vi får en bättre vård än den vi har i dag när det gäller behandling med piller och elchocker i Sverige.

Anf. 93 Socialminister ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Tack, Margareta Larsson, för ditt stora engagemang i den här frågan! Du aktualiserar den på olika sätt med jämna mellanrum. Vi får därmed möjlighet att vända och vrida på den och berätta om vad vi gör och vad vi ser från regeringens sida.

Jag tycker att vi har en till stor del god hälso- och sjukvård i Sverige. Men det finns också en anledning till att vi gör de stora satsningar som vi gör på psykiatrin från regeringens sida. Vi har nästan dubblat anslagen sedan vi tillträdde, och framför allt gör vi en särskild satsning på barn och unga.

Under de senaste 20 åren har vi i Sverige, liksom i många andra västländer, sett hur inte minst den psykiska ohälsan har ökat. Vi måste hela tiden utveckla behandlingsmetoderna inom ett område som i dag fortfarande tyvärr är ganska djupt stigmatiserat i samhället. Jag tycker att det är spännande att det kom nya behandlingsrekommendationer 2016 inom flera av de här delarna riktade till just barn och unga. Vi har också utvecklat behandlingsrekommendationerna för vuxna. Socialstyrelsen kom med detta under förra året, och det handlar om att man många gånger rekommenderar behandling med terapi som ett förstahandsalternativ vid till exempel lätt och måttlig depression framför antidepressiva medel. Samtidigt är allt en balansgång, och man måste kunna se att det också finns lägen där en antidepressiv medicin har hjälpt många människor att komma tillbaka till hälsa och ett gott liv.

Prot. 2017/18:58
19 januari

Svar på
interpellationer

Prot. 2017/18:58
19 januari

Svar på
interpellationer

Men vi måste som sagt hela tiden arbeta med att förbättra patientsäkerheten, att utvärdera läkemedel och att ha patientens bästa för ögonen. Därifrån förflyttar vi oss helt enkelt bit för bit. Jag har stora förhoppningar när det gäller de satsningar som regeringen nu gör, och jag kommer att följa upp detta noggrant.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 18 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 18 januari

2017/18:324 Förbifart Stockholm i Häggvik

av *Niklas Wykman* (M)

till statsrådet *Tomas Eneroth* (S)

2017/18:325 Kvarkenfärjan

av *Edward Riedl* (M)

till statsrådet *Tomas Eneroth* (S)

2017/18:326 Försvarsberedningen och säkerhetspolitiken

av *Daniel Bäckström* (C)

till utrikesminister *Margot Wallström* (S)

2017/18:327 En utvidgning av RUT-avdraget

av *Christian Holm Barenfeld* (M)

till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

§ 19 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 18 januari

2017/18:585 Vårdgaranti

av *Jenny Petersson* (M)

till socialminister *Annika Strandhäll* (S)

2017/18:586 Läkemedelshantering i ambulanssjukvården

av *Cecilia Widegren* (M)

till socialminister *Annika Strandhäll* (S)

2017/18:587 Inbrottsvåg över landsbygden

av *Cecilia Widegren* (M)

till justitie- och inrikesminister *Morgan Johansson* (S)

2017/18:588 Ny polisstation i Västerås och framtida häktesverksamhet

av *Roger Haddad* (L)

till justitie- och inrikesminister *Morgan Johansson* (S)

2017/18:589 Krav för vidareutbildning av lärare

av *Maria Stockhaus* (M)

till statsrådet Helene Hellmark Knutsson (S)

2017/18:590 Arbetsmiljöverkets opinionsbildning

av *Lars Beckman* (M)

till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)

2017/18:591 Sjöfartsverkets bristande sjöräddningskapacitet

av *Daniel Bäckström* (C)

till statsrådet Tomas Eneroth (S)

2017/18:592 Sjukdom orsakad av sexuella trakasserier

av *Jessica Polfjärd* (M)

till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)

2017/18:593 Nyanländas integration

av *Jessica Polfjärd* (M)

till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)

2017/18:594 Stiftelsen MHS-Bostäder

av *Jan R Andersson* (M)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2017/18:595 Utförsäljning av allmännyttiga hyresrätter

av *Nooshi Dadgostar* (V)

till statsrådet Peter Eriksson (MP)

§ 20 Kammaren åtskildes kl. 14.00.

Sammanträdet leddes

av talmannen från dess början till och med § 12 anf. 50 (delvis) och

av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

BRITT-MARIE HARTVIG

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Avsägelse	1
§ 2 Anmälan om kompletteringsval	1
§ 3 Anmälan om subsidiaritetsprövning	2
§ 4 Anmälan om granskningsrapport	2
§ 5 Ärende för hänvisning till utskott	2
§ 6 Svar på interpellation 2017/18:309 om utökad verksamhet med regionala skyddsombud	2
Anf. 1 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	2
Anf. 2 LARS BECKMAN (M)	3
Anf. 3 ALI ESBATI (V)	4
Anf. 4 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	5
Anf. 5 LARS BECKMAN (M)	6
Anf. 6 ALI ESBATI (V)	7
Anf. 7 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	7
Anf. 8 LARS BECKMAN (M)	8
Anf. 9 Arbetsmarknads- och etableringsminister YLVA JOHANSSON (S).....	9
§ 7 Svar på interpellation 2016/17:620 om polisutbildningen i Umeå	9
Anf. 10 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	9
Anf. 11 EDWARD RIEDL (M)	10
Anf. 12 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	11
Anf. 13 EDWARD RIEDL (M)	12
Anf. 14 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	13
Anf. 15 EDWARD RIEDL (M)	14
Anf. 16 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	14
§ 8 Svar på interpellation 2017/18:45 om skydd för kritisk infrastruktur	15
Anf. 17 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	15
Anf. 18 EDWARD RIEDL (M)	16
Anf. 19 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	16
Anf. 20 EDWARD RIEDL (M)	17
Anf. 21 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	18
Anf. 22 EDWARD RIEDL (M)	19
Anf. 23 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	19

§ 9 Svar på interpellationerna 2017/18:46 och 166 om åtgärder mot utländska stödligor	19
Anf. 24 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	19
Anf. 25 EDWARD RIEDL (M)	20
Anf. 26 ELLEN JUNTTI (M).....	21
Anf. 27 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	22
Anf. 28 EDWARD RIEDL (M)	23
Anf. 29 ELLEN JUNTTI (M).....	24
Anf. 30 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	25
Anf. 31 EDWARD RIEDL (M)	26
Anf. 32 ELLEN JUNTTI (M).....	26
Anf. 33 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	27
§ 10 Svar på interpellation 2017/18:67 om riktad satsning för polislöner.....	27
Anf. 34 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	27
Anf. 35 TOMAS TOBÉ (M)	28
Anf. 36 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	29
Anf. 37 TOMAS TOBÉ (M)	30
Anf. 38 ELLEN JUNTTI (M).....	31
Anf. 39 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	31
Anf. 40 TOMAS TOBÉ (M)	33
Anf. 41 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	33
§ 11 Svar på interpellation 2017/18:68 om en gängbestämmelse.....	34
Anf. 42 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	34
Anf. 43 TOMAS TOBÉ (M)	35
Anf. 44 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	35
Anf. 45 TOMAS TOBÉ (M)	37
Anf. 46 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	38
Anf. 47 TOMAS TOBÉ (M)	39
Anf. 48 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	39
§ 12 Svar på interpellation 2017/18:71 om nationellt tiggeriförbud.....	40
Anf. 49 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	40
Anf. 50 TOMAS TOBÉ (M)	41
Anf. 51 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	41

Anf. 52	TOMAS TOBÉ (M)	42
Anf. 53	Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S)	43
Anf. 54	TOMAS TOBÉ (M)	44
Anf. 55	Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S)	45
§ 13 Svar på interpellationerna 2017/18:305 och 307 om		
stödet till diktaturens Iran 45		
Anf. 56	Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S)	45
Anf. 57	SOFIA DAMM (KD)	46
Anf. 58	MARKUS WIECHEL (SD)	47
Anf. 59	Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S)	48
Anf. 60	SOFIA DAMM (KD)	49
Anf. 61	MARKUS WIECHEL (SD)	50
Anf. 62	Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S)	51
Anf. 63	SOFIA DAMM (KD)	52
Anf. 64	MARKUS WIECHEL (SD)	53
Anf. 65	Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S)	53
§ 14 Svar på interpellation 2017/18:313 om Sveriges indirekta		
stöd till kärnvapenproduktion 54		
Anf. 66	Försvarsminister PETER HULTQVIST (S)	54
Anf. 67	LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V)	55
Anf. 68	Försvarsminister PETER HULTQVIST (S)	56
Anf. 69	LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V)	57
Anf. 70	Försvarsminister PETER HULTQVIST (S)	58
Anf. 71	LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V)	59
Anf. 72	Försvarsminister PETER HULTQVIST (S)	59
§ 15 Svar på interpellation 2017/18:277 om Samhalls		
utveckling 60		
Anf. 73	Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S)	60
Anf. 74	ALI ESBATI (V)	61
Anf. 75	Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S)	62
Anf. 76	ALI ESBATI (V)	63
Anf. 77	Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S)	64
Anf. 78	ALI ESBATI (V)	65
Anf. 79	Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S)	66
§ 16 Svar på interpellation 2017/18:132 om		
specialistsjuksköterskor 67		
Anf. 80	Socialminister ANNIKA STRANDHÅLL (S)	67
Anf. 81	LOTTA OLSSON (M)	68
Anf. 82	Socialminister ANNIKA STRANDHÅLL (S)	69
Anf. 83	LOTTA OLSSON (M)	70
Anf. 84	Socialminister ANNIKA STRANDHÅLL (S)	71
Anf. 85	LOTTA OLSSON (M)	72
Anf. 86	Socialminister ANNIKA STRANDHÅLL (S)	73

§ 17 Svar på interpellation 2017/18:223 om patientsäkerhet	
kring psykofarmaka och självmord	74
Anf. 87 Socialminister ANNIKA STRANDHÄLL (S).....	74
Anf. 88 MARGARETA LARSSON (-).....	75
Anf. 89 Socialminister ANNIKA STRANDHÄLL (S).....	76
Anf. 90 MARGARETA LARSSON (-).....	77
Anf. 91 Socialminister ANNIKA STRANDHÄLL (S).....	78
Anf. 92 MARGARETA LARSSON (-).....	78
Anf. 93 Socialminister ANNIKA STRANDHÄLL (S).....	79
§ 18 Anmälan om interpellationer	80
§ 19 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	80
§ 20 Kammaren åtskildes kl. 14.00.....	81

Prot. 2017/18:58
19 januari
